

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרח"צ שליט"א

פרשת
בראשית
י"ח – כ"ד תשרי תשפ"ה

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ״ק אדמו״ר עט״ר
מוהרא״ש
ר׳ אליעזר שלמה בן
ר׳ מנחם זאב זי״ע

לזכות מורנו ורבנו הרה״צ
ר׳ יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט״א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ״ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :

הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

בגלעד אבי חפר ובמכיר אבי גלעד לעיל מינה אייתר, ואיכא למימר דאגלעד קאי, ומאי "שני" — שני לגלעד, כלומר בן בנו, כדכתיב "בן חפר בן גלעד". הרי שלשה חלקים: שני חלקי בכורה, וחלק צלפחד עצמו שהיה מיוצאי מצרים. והאי דלא קחשיב במתניתין ארבעה חלקים שהיה להם לבנות צלפחד, כדכתיב (יהושע יז) "ויפלו חבלי מנשה עשרה" — שיתא דשיתא בתי אבות, וארבע דידהו, דהוה להו חד אחא דאבא ונטלו חלק בנכסיו, כדאמרינן בגמרא — היינו טעמא, דלא הוה משמע לן מידי, דהא כבר אשמועינן דבן הבן הרי היא במקום הבן ליטול עם האחין בנכסי חפר, דהוא הדין דהרי היא במקום הבן ליטול עם האחין בנכסי האח. ואי לאשמועינן דליציאי מצרים נתחלקה הארץ — הא שמעינן להּ מדנטלו חלק צלפחד בשביל שהיה מיוצאי מצרים. אבל בהני שלשה חלקים דקתני אשמועינן תלתא מילי: דליציאי מצרים נתחלקה הארץ, ובת הבן הבא כבן לירש עם האחין, וארץ ישראל מוחזקת היא ליוצאי מצרים ונטל בה בכור פי שנים. **גמרא: ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ** — כלומר, לבאי הארץ נתחלקה הארץ כפי חשבון של יוצאי מצרים, שנטולה בתורת ירושה מאבותיהם. דלפי חשבון הראשון שנמנו בשנה שניה לצאתם ממצרים נתחלקה הארץ כאילו ירשוה הן עצמן, ומי שהיה לו עתה בביאת הארץ בן אחד — נטל כל חלקו, ומי שהיו לו עשרה בנים — נמי לא נטלו בין כולם אלא חלק אחד. **שנאמר** — בפנחס, בבאי הארץ, באותו מנין דערבות מואב דכתיב בהו "ובאלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן" וגו'. **לשמות מטות אבותם** — של אלה שנמנו ביציאת מצרים, ינחלו אלו. דלאותן יחלקו הנחלה, ואלו אשר קמו תחתיהן יירשוה. ולקמן מפרש מנלן דהאי "אבותם" — ביוצאי מצרים קאמר. **לאלה תחלק** — דכתיב לעיל "אלה פקודי בני ישראל שש מאות אלף ואלף שבע מאות ושלשים" וסמיך ליה "וידבר ה' אל משה לאמר לאלה תחלק הארץ" — אלמא לבאי הארץ נתחלקה. **באלה** — שהן בני עשרים. דלבני עשרים שיצאו ממצרים נתחלקה הארץ, אבל לא לטפלים שיצאו פחות מבן עשרים, שלא נטלו חלק בארץ לא הם ולא בניהם, אלא בזכות מורישיהן. ואם לא היה להם שום מורישׁ שיצא ממצרים, בגון שלא היה להם אב ולא דוד ואח שמתו במדבר בלא בנים — אז לא נטלו חלק בארץ. ובסיפרי כתב: מה תלמוד לומר "לאלה תחלק הארץ" — מפני כשרים וקדושים. כלומר, לאפוקי רשעים שבהן שלא היה להן חלק בה, ואפילו בניהן אינן זוכין בה בשביל אביהן, אלא בזכות זקניהם אם היו מיוצאי מצרים, כדאמרינן לקמן: בני מרגלים ומתלוננים נטלו בזכות אבי אביהן וזכות אבי אמותיהן. **לבאי הארץ נתחלקה הארץ** — ולא ליוצאי מצרים, דאין הולכין אחר היוצאין אלא אחר הנכנסים. דראובן ושמעון שיצאו ממצרים והולידו בנים במדבר, זה עשרה וזה אחד, אי הוה אזלינן בתר יוצאי מצרים — היה נוטל האחד כנגד כולן, אבל עכשיו — העשרה נוטלין עשרה חלקים, והאחד נוטל חלק אחד. **אלא מה אני מקיים לשמות מטות אבותם** — דמשמע דאחר יוצאי מצרים נמי יש לנו לחלק הנחלה. ומפרש ואזיל דלהכי אהני "לשמות מטות אבותם ינחלו" — דלאחר שנטלו בני ראובן ושמעון אחד עשר חלקים בארץ מחלקין אותה ביניהן לפי חשבון מטות אבותם, כאילו ליוצאי מצרים, דהיינו ראובן ושמעון אבותם, נתחלקו הני אחד עשר חלקים. וכגון דהנהו יוצאי מצרים היו בני עשרים, דומיא דבאי הארץ, דקפיד קרא לענין נחלת ארץ ישראל אבני עשרים, כדכתיב "לאלה". והבנים אינן כי אם שלוחים בעלמא להביא לשניהן אחד עשר חלקים. והחזרן ראובן ושמעון ומורישין לבניהן, בניו של ראובן נוטלין מחצה מאחד עשר חלקים, ובנו של שמעון נוטל מחצה. והכי תניא בתוספתא (פרק שביעי): ביצד? שני אחין שהיו מיוצאי מצרים, לאחד יש לו תשעה בנים ולאחד יש לו בן אחד, ולפניהם בית חמשה כורין, והיינו עשרה לתחן — תשעה נטלו לתך לתך תשעה לתחן, והאחד נטל לתך. והחזירום לאבותיהם וחזרו האבות והורישום לבניהן — תשעה אחין נטלו מחצה שהן כורים וחצי, ואחד נטל מחצה שתּהא כורים וחצי. וזהו שאמרו בכל מקום חיין יורשין את המתים, וכאן המתים יורשין את החיים. וכך היא הצעה של ברייתא בסיפרי: שינה הכתוב נחלה זו מכל נחלות שבתורה, שכל נחלות שבתורה, חיין יורשין את המתים, וכאן המתים יורשין את החיים. אמר רבי: משל למה הדבר דומה — לשני אחין כהנים שהיו בעיר, ויצאו לגורן, זה נטל סאה ואלו נטלו שלש סאין, והוליכו אצל אביהן, וחזרו וחלקו בשוה. ביניהם בו אתה אומר בבאי הארץ, זה נטל סאה ואלו נטלו שלש סאין, והורישו את אבותיהן, וירשו מתים את חיין, וחזרו וחלקו בשוה, כדפרישית לעיל. והשתא מתוקמי שני קראי; "לאלה תחלק הארץ" אשמועינן שיטול כל אחד חלק אחד, ואדני "לשמות מטות אבותם" לענין חלוקה, לחלוק ביניהן מה שנטלו באילו ליוצאי מצרים אבותיהם נתחלקו הנהו חלקים שנטלו, ונטל בן שמעון מאלו החלקים בנגד בני ראובן. **שני אחין כהנים** — והתנו ביניהן לחלוק כל התרומות הניתנות לשניהן בשוה.

לאלו

ומחזירין אצל אביהן וחוזרין וחולקין בשוה — בפירוש חומש פירש רש"י דמחזירין אצל אבי אביהן. ורוצה לפרש: אדם שיצא ממצרים ולו שני בנים, ולאותן שני בנים לזה בן אחד ולזה שנים, והשתא בשמחזירין לאבי אביהן — יש לחזור ולחלוק בשוה, שמכחו באין, ואין לו לירש לזה יותר מלזה. שאם לא יצא אבי אביהן ממצרים אלא אבותיהן עצמן — למה יחלקו בשוה בשמחזיר כל אחד לאביו? הלא כל אב יחזיר ויורישׁ לבניו, ולא לבני אחיו? והא דקאמר הבא משל לשני אחים כהנים, ואין מזכיר אביהן — לא נקטינהו אלא למשל בעלמא.

וקשה, דלפירוש זה היה לכתוב "לשמות מטות אבות אבותם", דבשאין אבי אבות אלא אבות לבדם — לא נפקא מינה מידי בחזרה! ועוד: בתוספתא שהביא רבינו שמואל לא קתני אלא: שני אחין שהיו מיוצאי מצרים לזה יש לו תשעה וכו', ולא קתני: שני אחין ואביהן! ונראה לרבינו יצחק בן אשר: דגזרת הכתוב הוא, בשמחזירין אצל אביהן שחולקין אותו שני אחין בשוה. אף על גב דבעלמא אין הדין כך — הכא גזרת הכתוב; מהנך שני מקראות. ודקאמר מתים יורשים את החיים — לאו כדין ירושה ממש, אלא כעין ירושה. ואם תאמר: מאי נפקא מינה, בין למאן דאמר ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ, בין למאן דאמר לבאי הארץ לאבותיהן? דהשתא בשמחזירין כל באי הארץ לאבותיהן כל מה שנטלו, והאבות יחלקו בשוה — הרי הוא כאילו ליוצאי מצרים נתחלקה! ויש לומר: דדוקא בשהן אחין חוזרין וחולקין בשוה, אבל אם אינן אחין — לא, ואם לזה תשעה בנים ולזה אחד — זה נוטל תשעה לתבים וזה נוטל לתך אחד. אבל למאן דאמר ליוצאי מצרים — כולן נוטלין בשוה. והא דפירש הקונטרס דראובן ושמעון שיצאו ממצרים והולידו בנים במדבר זה עשרה וזה אחד, אי אזלינן בתר יוצאי מצרים היה נוטל האחד כנגד כולן, אבל עכשיו עשרה נוטלים עשרה והאחד נוטל חלק אחד — לא מיירי בראובן ושמעון אחים, דאם כן גם למאן דאמר לבאי הארץ היו חולקין בשוה, אלא נכרים הם. ורבינו תם מפרש: דכשהבנים מחזירין לאבותיהן — כל אבות ישראל חולקין בשוה. ונפקא מינה בין למאן דאמר ליוצאי מצרים בין למאן דאמר לבאי הארץ — לענין טפלים, שאם היו האבות בני עשרים מיוצאי מצרים ומתו במדבר, ובניהן בשבנטו לארץ כולם טפלים או נשים, כבנות צלפחד, למאן דאמר ליוצאי מצרים נתחלקה — היו נוטלין, ולמאן דאמר לבאי הארץ — לא היו נוטלים כלום. או איפכא, אם יצאו ממצרים טפלים ולא אבות, וכשבאו לארץ היו בני עשרים, או הם או בניהם, למאן דאמר לבאי הארץ — נוטלין, ולמאן דאמר ליוצאי מצרים — אין נוטלין. וקשיא לפירושו: דאמאי נקט בתוספתא שני אחין? ועוד קשיא לרבינו יצחק בן מרדכי: ד"לשמות מטות אבותם" משמע אחין דוקא, דבבד מקום קוראין לאחיין אבות, כגון "לא יומתו אבות על בנים" ומפקינן (סנהדרין כז, ב) דבן אחיו פסול לו לעדות. וגם מ"בנים לא יומתו על אבות" נפקא לן (שם) דאחיי האב פסול.

וגם משם יש להוכיח שיש להחזיר אצל האבות, ולא אצל אבי אביהן.

ועוד

ועוד הקשה, דמאי פריך לקמן: אלא למאן דאמר לבאי הארץ אמאי צווחו בני יוסף? (לכן) (ולפי) פירוש רבינו הם, כך שפיר צווחו למאן דאמר לבאי הארץ כמו למאן דאמר ליוצאי מצרים, דמכל מקום לא נטלו אלא כפי מה שהיו האבות שיצאו ממצרים, כיון שכל אבות ישראל חולקין בשוה! אבל אם אין חולקין בשוה אלא אחין — אתי שפיר הא דפריך, ואף על פי שהיו אבות בני יוסף מועטין — הרי החזירו להן בניהן לפי מה שנתרבו. ורצריך לומר לפירוש רבינו הם שאין מזוזירין אלא לאותן אבות שבאותו שבט, ולא לכל ישראל. והכי משמע "לשמות מטות אבותם יִנחלו" — דוקא לאבות שבאותו מטה. ורבינו הם דחק לתרץ בענין אחר.

מבאן ומכאן נוטל חלקו מכאן ומכאן — באדם אחד איירי, שנוטל שני חלקים בשביל עצמו, שהיה מיוצאי מצרים ומבאי הארץ, כדמוכח בתוספתא שהביא בקונטרס עצמו. דקתני, רבי שמעון אומר: אף נתחלקה ליוצאי מצרים. ביצד? היה מיוצאי מצרים ולא מערבות מואב, מבאי הארץ ולא מיוצאי מצרים — נוטל חלק מכאן ומכאן וכו'. וכן היה רבי שמעון אומר: יהושע וכלב נטלו שלשה חלקים בארץ, שהיו מיוצאי מצרים, ומן העומדים בערבות מואב, ונטלו חלקם של מרגלים, ותימה: דאם כן יהושע וכלב מחמת ביאת הארץ נמנו בערבות מואב, דהא כתיב "לאלה תחלק הארץ", ואם כן בערבות נמנו יתרים מבני ששים, דהא יהושע היה בן מאה ועשר ולא פרנס את ישראל אלא עשרים ושמונה שנה, וכן כלב היה נמי בן שמונים כדכתיב (יהושע יד) "בן ארבעים שנה אנכי בשלוח משה עבד ה'" וגו', ולא גמרינן מערכין, כדגמרינן לקמן דלא נגזרה על בן ששים, מערכין. אף על גב דכתיב במנין של ישראל "מבן עשרים ומעלה" — לא גמרינן מעלה מערכין. ומדנמנו בערבות מואב יתרים מבני ששים — נמנו כמו כן במדבר סיני, ואם כן היכי כתיב במנין של ערבות מואב "ובאלה לא היה איש מפקודי משה וגו' ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון"? וכיון שנמנו יתרים מבני ששים — הלא נשאר יאיר בן מנשה ומכיר בן מנשה שנולדו בימי יעקב, ולא מתו עד שנכנסו לארץ, כדאמרינן לקמן, דלא נגזרה גזרה על פחות מבן עשרים ויתרים משישים! ונראה לרבינו שמשון בן אברהם, דהכי קאמר קרא: ובאלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן שהיו ראוין שתגור עליהם גזירה, כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון, דלא היו בני ששים במנין ראשון.

בשלמא למאן דאמר ליוצאי מצרים היינו דכתיב לרב תרבה נחלתו — כלומר, לרב ביציאת מצרים תרבה, אף על פי שהוא מועט בכניסתו לארץ. ולמעט ביציאת מצרים תמעיט, אף על פי שהוא עתה רב בכניסת הארץ. דהכי דריש בסיפרי, כמו שהביא בקונטרס, דתניא בהדיא: "לרב תרבה", הרי שיצאו עמו עשרה בנים ממצרים ובכניסתן לא נמצאו אלא חמשה — קורא אני עליהן "לרב תרבה". פירוש: שנוטלין חמשה שנשארו עשר חלקים, הרי נתרבה נחלתן. ומיהו, סיפא לא דמיא להא, דקתני: שיצאו עמו חמשה בנים ממצרים ובכניסתן נמצאו עשרה — קורא אני עליו "למעט תמעיט", דהשתא נחלת אותן חמשה לא נתמעטה במה שנמצאו עשר, דמכל מקום נוטלין חמשה חלקים, וחמשה ואחד פורתא. והאי תנא סבירא ליה ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ. ואיכא למימר דמסקנא דמילתא דרבי שמעון בן אלעזר היא, דאמר: לאלו ואלו נתחלקה הארץ. **והבנים** — של מרגלים ומתלוננים, שבאו לארץ ולא היו יכולין ליטול בשביל אביהן — נטלו בזכות אבי אביהן, אם היו מיוצאי מצרים. אבל חלק אביהן, שהיה ראוי לתן ליטול בשביל אביהן עצמו, שהיה מיוצאי מצרים — אותו חלק ניתן ליהושע וכלב מן המרגלים, ושל מתלוננים ניתן לכל השבטים. **וזכות אבי אמותיהן** — אם לא היה לאמותיהן אחין. ולקמן מוקי להך סיפא אפילו למאן דאמר לבאי הארץ נתחלקה. וכגון דלא היו בני עשרים כשנכנסו לארץ, דלא נטלו בשביל עצמן אלא נטלו על ידי חזרה, שהחזירו בני אבי אביהן ובני אבי אמותיהן נחלה שלקחו בניהן לזוקניהן, כדכתיב "לשמות מטות אבותם", וחזרו והורישו לבניהן ולבני המתלוננים עמהן. דבני בנים הרי הן כבנים. **מבאי** — דהאי "אבותם" על יוצאי מצרים קאמר, דילפינן מיניה ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ? דלמא לשבטים קאמר, שנים עשר בני יעקב, להם נתחלקה הארץ, ולא ליוצאי מצרים קאמר **וליוצאי מצרים קאמר להו** — דודאי להם נאמר פסוק זה. נראה בעיני דהכי גרסינן: בשלמא למאן דאמר ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ היינו דכתיב לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעיט נחלתו

אלא

לְאֵלּוּ וּלְאֵלּוּ נִתְחַלְּקָה הָאָרֶץ, כְּדֵי לְקַיֵּם שְׁנֵי מִקְרָאוֹת הַלָּלוּ; הָא כֵּיצַד? הָיָה מִיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם - נוֹטֵל חֶלְקוֹ עִם יוֹצְאֵי מִצְרַיִם, הָיָה מִבְּאֵי הָאָרֶץ - נוֹטֵל חֶלְקוֹ עִם בָּאֵי הָאָרֶץ, מִכָּאן וּמִכָּאן - נוֹטֵל חֶלְקוֹ מִכָּאן וּמִכָּאן. מְרַגְּלִים - יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב נָטְלוּ חֶלְקָם, מִתְלוֹנְנִים וַעֲדַת קֹרַח לֹא הָיָה לָהֶם חֵלֶק בָּאָרֶץ, הַבָּנִים נָטְלוּ בְּזְכוּת אֲבִי אֲבִיהֶן וּבְזְכוּת אֲבִי אִמּוֹתֵיהֶן. מַאי מַשְׁמַע דַּהַאי "לִשְׁמוֹת מַטּוֹת אֲבֹתָם" בְּיוֹצְאֵי מִצְרַיִם כְּתִיב? דִּלְמָא לִשְׁבָטִים קָאָמַר לָהּ! דִּכְתִיב: "וְנָתַתִּי אֹתָהּ לָכֶם מוֹרָשָׁה אֲנִי ה'", יְרוּשָּׁה הִיא לָכֶם מֵאֲבוֹתֵיכֶם, וְלֹא לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם קָאָמַר לְהוּ. (סִימָן: לָרב צְלָפְחָד וְיוֹסֵף אִיכְפָּל מְנַשֶּׁה יְחָשֵׁב). אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: בְּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם נִתְחַלְּקָה הָאָרֶץ, הַיְינוּ דִּכְתִיב: "לָרב תַּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט תַּמְעִיט נַחֲלָתוֹ",

שהיה מיוצאי מצרים. ויש מפרשים: היה מכאן ומכאן — באדם אחד מיירי, שהיה מיוצאי מצרים ומבאי הארץ, כגון שיצא ממצרים יתר מבן ששים ונכנס לארץ, דאמרינן לקמן: לא נגזרה גזירה ביתר מבן ששים, דהוה ליה האי גברא עצמו מיוצאי מצרים ומבאי הארץ, הלכך יטול שני חלקים. ולאו מילתא היא, דמשום באי הארץ לא יטול, דכי כתיב "לאלה תחלק הארץ" — אבני יוצאי מצרים הוא דכתיב, שלא היה בהן איש מפקודי משה ואהרן הכהן, ולא איזבאי מצרים עצמן קאי. ומיהו, יש ללמוד דנוטל שני חלקים, מדתני בתוספתא: וכן היה רבי שמעון אומר: יהושע וכלב נטלו שלשה חלקים בנחלה, שהיו מיוצאי מצרים ומן העומדים בערבות מואב, ושנטלו חלקם של מרגלים.

מרגלים — אף על פי שהיה לבניהן שבאו לארץ ליטול חלק אביהן שהיו מיוצאי מצרים — אפילו הכי לא נטלו, אלא יהושע וכלב נטלו חלקן, כדכתיב "ויהי מן האנשים ההם" לקמן בשמעתין, שיחיו בחלקן, שאמרה תורה: נתחייב רשע — יבא צדיק ויזכה בחלקו. דמקרא שמעינן שלא היה למרגלים ומתלוננים ועדת קרח חלק בארץ, מדקאמרי בנות צלפחד "אבינו מת במדבר" (במדבר כז), "והוא לא היה בתוך העדה" — אלו מרגלים, "הנועדים על ה'" — אלו מתלוננים, "עדת קרח" — כמשמעו, "למה יגרע שם אבינו" מאחר דלא היה לא ממרגלים ולא ממתלוננים ועדת קרח. מכלל דבל הנך לא נטלו בניהן חלק בארץ בזכות אבותיהן. **מתלוננים ועדת קרח** — לקמן מפרש: מתלוננים שבעדת קרח, דהיינו חמשים ומאתים איש. ולא היה להם חלק בארץ, שלא נטלו בניהן את חלקן אף על פי שהיו מתלוננים מיוצאי מצרים, אלא במאן דליתנהו דמו, וחזו כל השבטים בחלקם, כאילו נתחלקה ליוצאי מצרים בלא מתלוננים, ונתרבה חלק כל אחד

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51

אלא למאן דאמר לבאי הארץ נתחלקה מאי לרב תרבה נחלתו וגו' קשיא — ולא גרסינן מאי "בין לרב למעט", דמההוא לא מצי לאקשויי מידי, דהא איצטריך למדרש מיניה דארץ ישראל לשבטים אינהפכ, שלקחו כל השבטים זה כזה על פי הגורל, שבט המועט כמרובה. דהכי משמע "על פי הגורל תחלק נחלתו" — בין שהוא רב בין שהוא מעט, אותו השבט מה שיזכהו הגורל יקח, לקמן בפירקין (קכב, א). ועוד דרשינן מיניה דבכספים נתחלקה הארץ. אבל מ"לרב תרבה נחלתו" מקשה, דמשמע: למי שהיה רב ביציאת מצרים, כדכתיב בחרייה "לשמות מטות אבותם ינחלו" אף על פי שעכשיו נתמעט בבניסתן לארץ — תרבה נחלתו, ולאותו שהיה מעט ביציאת מצרים — תמעיט גם עתה נחלתו, אף על פי שנתרבה. והכי קתני להּ בספרי בהדיא: "לרב תרבה נחלתו" וגו', דרי שיצאו עמו עשרה בנים ממצרים, ובכניסתן לא נמצאו אלא חמשה — קורא אני עליו "לרב תרבה נחלתו". דרי שיצאו עמו חמשה בנים ממצרים ובכניסתן נמצאו עשרה — קורא אני עליו "ולמעט תמעיט נחלתו". דסלקא דעתך אמינא ניזול בתר השתא, קא משמע לן. **קשיא** — לדידן קשיא, דלא ידעינן לתרוצי קרא אליבא דההוא תנא. דהא ליכא למימר: "לרב תרבה" — אותו שהוא רב עכשיו תרבה נחלתו, ו"למעט" — שהוא מועט עכשיו תמעיט נחלתו. דסברא הוא, כדכתיב לעיל "לאלה תחלק הארץ", ולא צריך קרא. וגם אין לשון "תרבה" ו"תמעיט" משמע אלא כשזה נוטל הרבה וזה מעט, שחלק איש זה מרובה וחלק חבירו מועט. אבל כשכל החלקים שוים — אין זה תרבה ותמעיט, אלא הבי הוה ליה למימר: חלק כחלק ינחלו. ובוחנות נמי ליכא לאוקומיה, דמ"לשמות מטות אבותם" שמעינן להּ בספר אליביה דהאי תנא. ועוד: "תרבה" ו"תמעיט" משמע נטילה ראשונה שנוטל כל אחד חלקו קודם שיחזירו לאבותיהם, כדכתיב בספיפיה דקרא "איש לפי פקודיו יותן נחלתו". **היינו דקא צווחן בנות צלפחד** — למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו שזכה בארץ ישראל, כי אין לו בן. שאילו היה לו בן היה נוטל הבן חלקו של אבינו שהיה מיוצאי מצרים, ועתה שבניו שאין לו בן — למה לא ינידע את חלקו? **לא הוה** — לצלפחד נחלה בארץ ישראל דלישקול, לא הוא ולא יוצאי יריכו בזכותו, שהרי לבאי הארץ ניתנה ואפילו אם היה לו בן — לא היה נוטל כלום בשביל אביו, ואפילו בשביל עצמו אם הוא פחות מעשרים, ומאי האי דקא צווחן בשביל שאין לו בן? **אלא** לחזרה **וליטול בנכסי חפר** — דמאן דאית ליה לבאי הארץ — אית ליה חזרה, שמחזירין לאבותיהן כל מה שנטלו, וחוזרין ויורשין מאבותיהן במשפט. והכי אמרי: למה יגרע שם אבינו צלפחד מתוך משפחתו, שהיה לו לזכות עם אחיו בנכסי חפר זקנו אילו היה לו בן — כשיטלו בני חפר שהם אחי אבינו נחלה בארץ ישראל יחזירו אותה לחפר אביהן, ויורש אותה לבל בניו, ויטול אבינו שהוא בכור שני חלקים, או הוא או בנו שקם תחתיו, כדכתיב "ואם אין לו" — עיין עליה. והשתא שאין בן — למה לא נקום תחת אבינו לירש נחלתו הבאה לו מחפר אביו, על ידי חזרה שהחזירוה בניו או בני בניו שהיו מבאי הארץ? שהרי בן הבן יורשת עם האחין. ולקמן נמי אמרינן: דרשינות היו, והיו יודעות שבת הבן תירש עם האחין שלמדו מפרשת יבמין, כדלקמן (קיט, ב). **היינו דקא צווחי בני יוסף** — שהיו עכשיו מרובין, וגברו יותר משאר שבטים, והן לא נטלו אלא לחשבון של יוצאי מצרים, והיתה נחלת כל אחד מועטת מחלק כל איש ואיש מישראל. **בולהו שקול** — בשוה. ומיהו, לקמן אמרינן דארץ ישראל לשבטים אינהפלג, ובדין צווחו בני יוסף, שלא נטלו אלא כאחד מן השבטים אף על פי שאין גדול בכל השבטים כשבט שלהן, אלא משום דמצניא ליה לקמן, לא בעי לתרוצי הכי. **משום טפלים** — יתומים שלא היו בני עשרים בבניסתם לארץ, וגם לא היה להם אב הנכנס לארץ שינחילם חלקו בשימות. וגם לא היה להם שום מוריש שיצא ממצרים, שיירשו ממנו על ידי חזרה. **שמע מינה** — מצווחת בני יוסף ובנות צלפחד, דלא הוה חד בכל השבטים דלא שקיל, או הוא או אביו. ואף על גב דהוה מצי מתרמי — דאליבא דמאן דאמר ליוצאי מצרים כל אותן שיצאו פחות מבן עשרים בלא אב לא נטלו חלק בארץ, שהרי לא הן ולא אביהן היו מיוצאי מצרים, דשפלין שיצאו לא נתחלקה להם — ואפילו הכי לא אתרמי, שלא יצא יתום ממצרים פחות מבן עשרים, ואם יצא — אם בן מת אחד מקרוביו במדבר שהיו מיוצאי מצרים להורישו חלקו. דומיא דבנות צלפחד שלא היו ראוין ליטול חלק בארץ, כדתניא בספרי: "איש לפי פקודיו" להוציא את הנשים, דדמו לטפלים, ואפילו הכי ירשו חלק אביהן. ולמאן דאמר לבאי הארץ נמי, כל הנכנסין לארץ פחות מבן עשרים לא נטלו חלק בארץ אלא על ידי חזרה, וכגון שהיו מורישין מיוצאי מצרים, ואם לאו — לא יטול, ואפילו הכי לא הוה חד דלא שקיל, דלא איתרמי מילתא, דכל אותן שנכנסו לארץ בני עשרים — נטלו חלקם, ויתומין הפחותים מבן עשרים — נטלו כולן על ידי חזרה כבנות צלפחד, ואותן שהיה להם אב ואם, ולא היו יכולין ליטול בחזרה לא מאבי אביהן ולא מאבי אמותיהן, שהרי אבות ואמו קודמין — הרי אביהן נוטל חלק בארץ משום באי הארץ, וכמאן דשקיל איהו דמי, ואין לו לצעוק. **איבעי ליה למצווה** — כבנות צלפחד ובני יוסף. וגם הנביא היה לו לכתוב, כדכתיב בבנות צלפחד ובני יוסף. **דצווה ואהני** — כגון בנות צלפחד. **דצווה ולא אהני** — שלא יכול לגזול שאר שבטים וליתן להם. ומה שהשיבם "עלה לך היערה" וגו' — לדרשה איצטריך, כדלקמן, ולא בפשטיה שנתן להם יערות להרחיב נחלתן. שאם מנחלת שבט אחר הן — אין הרשות בידן, ואם של מטה בני יוסף היו — הרשות בידם לכרות היער ולגרשם, ועדיין לא נתנה להם יהושע כלום. **ומשני: התם עצה טובה קא משמע לן** — בשביל שלמדין אנו ממה שהשיב להם יהושע, דמיבעי ליה לאינשי להטמין עצמן, לאודהורי מעינא בישא — להכי כתביה קרא לצווחת בני יוסף. **ויאמר להם יהושע** — להוסיף נחלה אף אפשר, אך עצה טובה אני נותן לכם, שאם עם רב אתה — "עלה לך היערה" וגו' "ובראת" — כרות היער, ותבנה לך שם בית מושב, כדכתיב "וברא אוהנתן בחרבותם" (יחזקאל כג). אמרו

חמשת שנולדו חולקים בחלק אביהן עם החמשה הראשונים! ונראה לרבינו שמשון בן אברהם: דרישא וסיפא מיירי כגון שמתו אותם שיצאו ממצרים בלא זרע, ולא נכנסו לארץ, דהוי מתו במדבר כל אותן שהיו בני עשרים כשיצאו ממצרים. ומיירי רישא שמתו העשרה שיצאו עמו, וחמשה בנים נולדו במדבר. ובסיפא מתו חמשה שיצאו עמו, ונולדו במדבר עשרה. והשתא הוי סיפא דומיא דרישא. ואתי נמי שפיר דנקט "שיצאו עמו", דמה לך ליציאת האב? אלא משום דבעי למימר שאותן מתו ונולדו אחרים במדבר. ולרבינו יצחק בן מרדכי קשה על פירוש הקונטרס: דהא מ"לרב תרבה" משמע שפיר טפי — למי שהוא רב עתה תרבה. ואי משום דהא כבר כתיב "לאלה תחלק הארץ" — אם כן למי שהיה רב ביציאת מצרים מ"לשמות מטות אבותם" נפקא! ונראה לו דגרס: היינו דכתיב "בין רב למעט", כמו שכתוב בספרים. והכי פירושו: בשלמא למאן דאמר ליוצאי מצרים, דאם הוי שני אחין מיוצאי מצרים, הוי להו עשרה בנים מבאי הארץ, ושני אחין אין להן כי אם שני בנים מבאי הארץ — דרי אותן עשרה לא נטלו, אף על פי שהן מרובין, כי אם כמו שני בנים שהן מועטין — היינו "בין רב למעט". אף על גב דלקמן דריש מהאי קרא דלשבטים אינהפלג — השתא לא אסיק אדעתיה ההיא דרשא. תדע, דהא פריך בסמוך למאן דאמר לבאי הארץ אמאי קא צווחו בני יוסף? ואי לשבטים אינהפלג — שפיר צווחו לבולי עלמא. אלא ודאי לא אסיק אדעתא ההיא דרשה, (וההיא דרשה (דספרי) הוי לפי המסקנא).
ולמאן

אֵלֶּה לְמַאן דְּאָמַר לְבָאֵי הָאָרֶץ, מַאי "לָרַב תַּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ"? קַשְׁיָא. וַאֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי: בְּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם, הַיְינוּ דְּקָא צַוְוחָן בְּנוֹת צְלָפְחָד, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר לְבָאֵי הָאָרֶץ, אַמַּאי צַוְוחָן? הָא לֵיתֵיהּ דְּלִשְׁקוֹל! - אֶלָּא לַחֲזָרָה וְלִיטוֹל בְּנַכְסֵי חֶפֶר. בְּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם, הַיְינוּ דְּקָא צַוְוחִי בְּנֵי יוֹסֵף, דְּכִתְיב: "וַיְדַבְּרוּ בְּנֵי יוֹסֵף", אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר לְבָאֵי הָאָרֶץ, מַאי קָא צַוְוחִי? כּוּלְּהוּ שָׁקְלִי! - מְשׁוּם טְפָלִים הָהֵוּ נָפְשִׁי לְהוּ. אֲמַר אַבַּיֵי, שְׁמַע מִינָּהּ: לָא הֲוָה חַד דְּלָא שָׁקֵיל, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ תֵּימָא: דְּצַוּוֹה וְאַהֲנֵי - כְּתָבֵיהּ קְרָא, דְּצַוּוֹה וְלָא אַהֲנֵי - לָא כְּתָבֵיהּ קְרָא, הָא בְּנֵי יוֹסֵף דְּצַוּוֹחִי וְלָא אַהֲנֵי וְכְתָבֵינְהוּ קְרָא. - הָתָם עֵצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לָן, דְּאִיבָּעֵי לֵיהּ לְאִינִישׁ לְאִיזְדַּהוּרֵי מֵעֵינָא בִּישָׁא. וְהַיְינוּ דְּקָאָמַר לְהוּ יְהוֹשֻׁעַ, דִּכְתִיב: "וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יְהוֹשֻׁעַ אִם עַם רַב אַתָּה עֲלֵה לְךָ הַיַּעֲרָה", אֲמַר לְהוּ: לְכוּ וְחִבְּאוּ עַצְמְכֶם בַּיְּעָרִים שֶׁלֹּא תִּשְׁלוֹט בָּכֶם עֵין רָע.

אמרו

ולמאן דאמר לבאי הארץ תרי אחי דאבא הוו להו — משמע כולה סוגיא דלמאן דאמר לבאי הארץ שלא נטלו כלום מחמת צלפחד עצמו, אלא מחמת חפר אבי אביהן.

ותימה: אם כן מאי קאמר "והוא לא היה בתוך העדה הנוערים" וגו', מאי נפקא מינה שלא היה בעדתם? אפילו היה — היו נוטלין על ידי חזרה, דהא אמרינן לעיל בני מרגלים ובני מתלוננים נחלו בזכות אבי אביהן, ובזכות אבי אמותיהן! ואין לפרש דנפקא מינה לענין חלק בכורה, דהא כי היכי דשקלי חלק פשיטות, אף על גב דבא להן מכח אביהן — הכי נמי יטלו חלק בכורה. ועוד קשה לרבינו שמשון בן אברהם: למאן דאמר לבאי הארץ, היכי קאמר לעיל: מרגלים יהושע ובלב נטלו חלקם? והלא לא היה להם חלק בארץ כלל לכל אותן שלא באו בארץ! וכי תימא: נטלו מה שהגיע להן על ידי חזרה מבניהם שבאו לארץ — הא ליתא, דאמרינן לקמן דבעזקין שהיו בני עשרים נטלו בזכות עצמן! ורבינו שמואל בן מאיר פירש: דלמאן דאמר דלבאי הארץ לא נטלו מידי יהושע ובלב מחלק מרגלים, ומפרש "יחיו מן האנשים" — ממש חיו, כפשטיה.

ולמאן דאמר תרי אחי דאבא הוו להו דהוה מאחות נחלה נפקא — קשיא לרבינו יצחק בן מרדכי: אפילו למאן דאמר חד אחא דאבא הוה להו נמי מ"אחות נחלה" נפקא לרבינו, דלא דרשי "נתון תתן" — לא צריך ל"אחות נחלה" אפילו למאן דאמר תרי אחי דאבא הוו. דהא למאן דאמר לבאי הארץ הוא דאית ליה דתרי אחי דאבא הוו, והוה לא דריש "נתון תתן לדם נחלה" לחלק אביהם, דלדידיה לא היה שום חלק, ולדרוש מיניה חד אחא, ואידך מ"נתון תתן" כדדריש רבי אליעזר בן יעקב!

ובזכות

1 אֲמַרוּ לֵיהּ: אֲנַן מִזַּרְעָא דְּיוֹסֵף דִּלְמָא שָׁלְטָא בֵּיהּ עֵינָא
2 בֵּישָׁא! דִּכְתִיב: "בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף בֵּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן", וְאָמַר
3 רַבִּי אַבָּהוּ: אַל תִּקְרֵי "עֲלֵי עָיִן" אֶלָּא: עוֹלֵי עַיִן. רַבִּי
4 יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר, מֵהָכָא: "וַיִּדְּגוּ לָרוֹב בְּקֶרֶב
5 הָאָרֶץ", מַה דָּגִים שֶׁבָּעִים - מַיִם מְכַסִּים עֲלֵיהֶם וְאֵין
6 הָעַיִן שׁוֹלֶטֶת בָּהֶם, אַף זַרְעוֹ שֶׁל יוֹסֵף - אֵין הָעַיִן
7 שׁוֹלֶטֶת בָּהֶם. "מַרְגְּלִים - יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב נָטְלוּ חֶלְקָם".
8 מְנָהֲנֵי מִילֵּי? אָמַר עוּלָּא, דְּאָמַר קְרָא: "וַיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן
9 וְכָלֵב בֶּן יְפֻנֶּה חָיוּ מִן הָאֲנָשִׁים הָהֵם", מַאי "חָיוּ"?
10 אִילֵימָא חָיוּ מַמָּשׁ - וְהָא כְּתִיב קְרָא אַחֲרִינָא: "וְלֹא
11 נוֹתַר מֵהֶם אִישׁ כִּי אִם כָּלֵב בֶּן יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן"!
12 אֶלָּא מַאי "חָיוּ"? שֶׁחָיוּ בְּחֶלְקָם. "מִתְלוֹנְנִין וַעֲדַת קֹרַח
13 לֹא הָיָה לָהֶן חֵלֶק בָּאָרֶץ". וְהָתַנְיָא: מַרְגְּלִים, מִתְלוֹנְנִים
14 וַעֲדַת קֹרַח - יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב נָטְלוּ חֶלְקָם! - לָא קַשְׁיָא:
15 מָר מַקֵּישׁ מִתְלוֹנְנִים לַמְרַגְּלִים, מָר לָא מַקֵּישׁ מִתְלוֹנְנִים
16 לַמְרַגְּלִים; דְּתַנְיָא: "אֲבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר" - זֶה צְלָפְחָד,
17 "וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֲדָה" - זֶה עֲדַת מְרַגְּלִים,
18 "הַנּוֹעָדִים עַל ה'" - אִלּוּ מִתְלוֹנְנִים, "בַּעֲדַת קֹרַח" -
19 בְּמַשְׁמָעוֹ; מָר מַקֵּישׁ מִתְלוֹנְנִים לַמְרַגְּלִים, וּמָר לָא
20 מַקֵּישׁ מִתְלוֹנְנִים לַמְרַגְּלִים. וַאֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי:
21 וְלִמַּאן דְּמַקֵּישׁ מִתְלוֹנְנִים לַמְרַגְּלִים, אִיכָּפוֹל יְהוֹשֻׁעַ
22 וְכָלֵב וְיָרְתוּ לְכוּפָּה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? אֲמַר לֵיהּ: מִתְלוֹנְנִים שֶׁבָּעֲדַת קֹרַח קָאָמְרִינַן. וַאֲמַר לֵיהּ רַב
23 פָּפָּא לְאַבַּיֵי: בְּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם נִתְחַלְּקָה הָאָרֶץ, הַיְינוּ דִּכְתִיב: "וַיִּפְּלוּ חַבְלֵי
24 מְנַשֶּׁה עֲשָׂרָה", שִׁיתָּא דִּשְׁיתָּא בְּתֵי אָבוֹת וְאַרְבָּעָה דִּידְהוּ - הָא עֲשָׂרָה. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר לְבָאֵי
25 הָאָרֶץ - תְּמָנְיָא הוּא דְּהָוֹו, שִׁיתָּא דִּשְׁיתָּא בְּתֵי אָבוֹת וּתְרֵי דִּידְהוּ, הָא תְּמָנְיָא! - וְלִיטַעֲמִיךְ,
26 וְלִמַּאן דְּאָמַר לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם נִתְחַלְּקָה הָאָרֶץ, תִּשְׁעָה הָווּ! אֶלָּא מַאי אִית לָךְ לְמֵימַר? חַד אָחָא
27 דְּאַבָּא הֲוָה לְהוּ, הָכִי נַמִּי - תְּרֵי אֲחֵי דְּאַבָּא הֲוָה לְהוּ; דְּתַנְיָא: "נָתוֹ תִּתֵּן לָהֶם" - זוֹ נַחֲלַת
28 אֲבִיהֶן, "בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶן" - זוֹ נַחֲלַת אֲבִי אֲבִיהֶן, "וְהַעֲבַרְתָּ אֶת נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן" - זוֹ חֵלֶק
29 בְּכוֹרָה; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אַף חֵלֶק אֲחֵי אֲבִיהֶם נִטְּלוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "נָתוֹ תִּתֵּן". וּלְמַאן
30 דְּאָמַר: תְּרֵי אֲחֵי דְּאַבָּא הֲוָה לְהוּ, הַהוּא מ"אַחוֹת נַחֲלָה" נָפְקָא. וַאֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי: קְרָא
31 מַאי קָא חָשֵׁישׁ? אִי מִטָּפַיִם קָא חָשֵׁישׁ, טוֹבָא הָווּ! אִי בְּתֵּי אָבוֹת קָחָשֵׁישׁ, שִׁיתָּא הָווּ!
לעולם

אמרו לו [אבן] מזרעא דיוסף כו' — והיינו דכתיב "ויאמרו בני יוסף לא ימצא לנו ההר" כלומר, אין אנו חושש לאותו הר, היינו יער, כדכתיב התם "הר יהיה לך כי יער הוא". עולי עין — הן עולין על העין ושולטין עליו, ויען העין עולה עליהן. והכתיב קרא אחרינא — ותרי קראי למה לי? נראה בעיני דהכי גרס: לא קשיא מר מקיש מתלוננים למרגלים ומר לא מקיש מתלוננים למרגלים דתניא רבי [אומר] כו' — מילתא דפשיטא היא, דהא כתיב זה צלפחד — לעיל בנות צלפחד, אלא אגב גררא דהנך קאמר לה. ונראה בעיני שחסר מן הספרים, דהכי קתני רישא דקר בריית בספירה: "אבינו מת במדבר", רבי עקיבא אומר: נאמר כאן "במדבר" ונאמר להלן "מדבר", מה מדבר האמור כאן צלפחד — אף מדבר האמור להלן צלפחד. דמינה שמעינן דדיינו מקושט. "והוא לא היה בתוך העדה" כו' כי הכא. זו עדת מרגלים — דכתיב בהו "עד מתי לעדה הרעה הזאת אשה המה מלינים עלי" (במדבר יד) את השאר. אלו מתלוננים — כדמפרש: מתלוננים שבעדת קרח, דכתיב בהו "לכן אתה וכל עדתך הנועדים על ה'". והאי דקאמר: עדת קרח, כמשמעו — מסקנא דמילתיה היא. מר מקיש — והאיל מתלוננים בפסוק אחד, וכי היכי דירשו המרגלים — ירשו נמי המתלוננים, ומר לא מקיש — לא חשיב ליה היקש, כיון דלא כתיב ביה וי"ו "בתוך העדה והנועדים". לכולה ארעא דישראל — לאו דוקא כולה, אלא רובה, כדכתיב "וילונו העם על משה לאמר מה נשתה". דבשלמא למאן דאמר דלא מקיש — הרי כל שבט ושבט נחלו חלק קרוביהם מתלוננים שבשבטים. אלא למאן דמקיש — נגרעה כל נחלת שבט ושבט טובא, ואנן קיימא לן, ומקראי איכא למילף, דאפילו חלק אחד מאלף לא נטלו היינו דכתיב — ביהושע, אחר שנטלו בנות צלפחד, "ויפלו חבלי מנשה עשרה", דהיינו שיתא דשיתא בתי אבות הכתובים למעלה, וארבע דידהו — הרי עשרה. דכתיב לעיל "ויהי לבני מנשה הנותרים למשפחות לבני אביעזר ולבני חלק ולבני אשריאל ולבני שכם ולבני חפר ולבני שמידע, אלה בני מנשה בן יוסף הזכרים למשפחותם. ולצלפחד בן חפר וגו' ויתן להן יהושע בתוך אחי אביהן על פי ה' ויפלו חבלי מנשה עשרה" — בין נטילת ששה בתי אבות וארבעה דבנות צלפחד: חלק צלפחד שהיה מיוצאי מצרים, ושני חלקים מנכסי חפר, וחד אחא דאבא, שהיה מיוצאי מצרים ונטלו חלק הראוי לצלפחד בנחלת אחיו כדלקמן.

ולקמן פריך: קרא מאי קחשיב כו'. **ותרי דידהו** — שני חלקים בנכסי חפר, בתורת חזרה. שנטלו בני חפר איש איש חלקו בארץ, אותן שהיו באי הארץ, או הם או בני חפר, כדכתיב "לאלה תחלק הארץ" וגו', והחזירו כולן נחלתן למוריש שלהן, דהיינו חפר שהיה מיוצאי מצרים. דאינן אלא שלוחיו, כדכתיב "לשמות מטות אבותם ינחלו", ונמצא כאילו זכה והוחזק חפר בכל חלקים הללו, ובשמות חפר — ירשו ממנו כל בניו. בנות צלפחד ירשו שני חלקים לפי שהוא בכור, ובל אחיו איש איש חלק אחד — הרי לבנות צלפחד שני חלקים של אביו בנכסי חפר. וגם כשמתו שנים מאחי צלפחד בדלקמן, ירשו אחי צלפחד שבחיים, וגם בנות צלפחד במקום אביהן ירשו אותן אחין המתים, וזכו בחלק שהיה להם ליטול בנכסי חפר בשהחזירו לו בניו שבאו לארץ, והוא חזר והורישם להם, כדפרישית. אבל חלק צלפחד עצמו לא נטלו, שהרי לא ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ, וחזרה לא שייך ביה, שהרי לא היו לו בנים הנכנסין לארץ שיחזירו לו נחלה. **תשעה הוו** — שיתא דשיתא בתי אבות, ותלתא דידהו השניין במשמעותנו. **הכי נמי תרי אחי דאבא כו'** — והנהו תרי אחי מתו אחרי מות חפר אביהן, וזכו קודם מיתתן בנכסי חפר שהחזירו לו בניו שבאו לארץ, כדפרישית לעיל. בגון שהיו לחפר שמונה בנים, השנים מתו במדבר וגם צלפחד עמהם, והחמשה באו לארץ ונטלו חמשה חלקים, החזירום לחפר אביהם. מת חפר — ירשוהו שמונה בניו, צלפחד נטל שני חלקים כי הוא הבכור, ושבעה אחין נטלו שבעה חלקים. מת צלפחד — נטלו בנותיו שני חלקים שלו שירש מנכסי חפר. מתו שני אחיו בלא בנים — באו חמשה האחין ובנות צלפחד במקום צלפחד אביהם וירשום. נמצאו בנות צלפחד נוטלות ארבעה חלקים: שני חלקים גדולים בנכסי חפר, ושני חלקים קטנים בנכסי שני אחי אביהן, ומיהו, המקשה לא הוה סבירא ליה הרי אחי, אלא חד אחא דאבא, כדאשכחן בברייתא. **נתן תתן** — קראי תתרי דריש, דמצי למכתב "ינחלו בנות צלפחד" ותו לא. **זו נחלת אביהן** — שהיה מיוצאי מצרים, וקסבר: ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ. **בתוך אחי אביהן זו נחלת חפר** — אבי אביהן, שנטל בה צלפחד חלק כאחד מאחיו. **והעברת** זו חלק **בכורה** — כדרבותיו "והעברת כל פטר רחם" (שמות יג) — שנטל צלפחד בנכסי חפר חלק אחד יותר על אחיו בשביל שהיה בכור. ומיהו, סבירא ליה נמי כהאי תנא דרבי אליעזר, דחד אחא דאבא הוה להו, ונפקא ליה מייתור ד"אחוזת נחלה" דבאמרינן לקמן. דאי לית ליה — לא משכחת לה חבלי מנשה עשרה. אבל מ"נתון תתן" אינו רוצה לדרוש מכפל המקרא כרבי אליעזר, דסבירא ליה דברה תורה כלשון בני אדם. וכהאי גוונא דויא פלוגתא דתנאי בקידושין (יז, ב) גבי "הענין תעניק לו" ובכמה מקומות בגמרא. **מאחוזת נחלה** — דמיצי למיכתב: נתן תתן לה נחלה בתוך אחי אביהן. **קרא** — דכתיב "חבלי מנשה עשרה". **מאי קחשיב? טובא הוו** — כל אחיו שבמטה מנשה שנטלו חלק אביהן היה לו לחשוב, כדקחשיב חלקי בנות צלפחד. **שיתא הוו** — דהא בנות צלפחד עם משפחת החפרי נקראין, כבל בני חפר, וכיון דקחשיב בית אב של חפר — למה לי למיתני חלקי בנות צלפחד?
לעולם

לעולם בתי אבות קא חשיב – ולא טפלים. חוץ מבנות צלפחד דקחשיב ארבעה חלקים שלהן, ואשמועינן דדרשינן האי קרא ד"נתן תתן" דמיניה נפקא לן ארבעה חלקים על ידי שאנו דורשין: "והעברת" זו חלק בכורה. אלמא אשמועינן דארץ ישראל מוחזקת היא להן מיציאת מצרים ואף על פי שעדיין לא נכנסו בה. **הא** – דקתני: בזכות אבי אביהן, אבל לא בזכות עצמן. **במאי דאמר ליית'צאי מצרים** – נתחלקה הארץ, ולא לבאי הארץ. **הא** – דקתני: בזכות עצמן – כמאן דאמר לבאי הארץ, וכגון דהוו בני עשרים כשנכנסו לארץ. **הא והא לבאי הארץ** – דאף על גב דרישא דהתיא ברייתא דלעיל ליכא לאוקומה אלא למאן דאמר ליוצאי מצרים, דקתני: מרגלים יהושע וכלב נטלו חלקם – איכא למימר: מסקנא דרבי שמעון בן אלעזר היא, דאית ליה ליוצאי מצרים ולבאי הארץ. **הא** – דקתני: בזכות עצמן – דהוו בני עשרים כשבאו לארץ. **הא** – דקתני: בזכות אבי אביהן. **דלא הוו בני עשרים** – כשבאו לארץ. ובבני בני המתלוננים קמיירי, שמתו להן אביהן שהיו בני המתלוננים ממש במדבר, והם נשארו טפלים ולא נטלו לעצמן, שעדיין לא הגיעו לעשרים. ובזכות אביהן ממש, בני המתלוננים – אין להם ליטול, שהן מצערים לא יצאו ולארץ לא באו, אלא בזכות אבי אבי אביהן, דהיינו אבות המרגלים שיצאו ממצרים. וכיון דהך ברייתא דרבי שמעון בן אלעזר מוקמינא לה, דאית ליה תרתי, נמצאו אלו בני בניהן יורשין אותן כבנות צלפחד שירשו בנכסי חפר זקנם ואף על גב דחשיבי בטפלים דעלמא. דלענין ירושת אביהן שהיו מיוצאי מצרים לא בעינן בני עשרים בבניהן לארץ. וחזרה ליכא למימר, דהא רבי שמעון בן אלעזר לית ליה חזרה, דמהיכא תיתי? הא משמע ליה קראי תרוויהו לגופייהו. ואפילו אם תמציי לומר דהא סיפא לאו רבי שמעון היא, איכא לאוקומה דנטלו בזכות אבי אביהן על ידי חזרה. כגון שהיו להם למתלוננים אחים שלא היו בני עשרים בשעת הגזירה, ולא מתו במדבר, דהא לא נגזרה גזירה על פחות מבן עשרים. וכשנטלו חלקם בארץ, החזירו אצל (אבי) אביהן. מה עשו האבות? חזרו והורישו נכסיהן לכל יוצאי יריכן, בין לאחי המתלוננים בין לבני בני המתלוננים, דכולן יוצאי חלציהן היו, וחולקים אחי המתלוננים עם בני בנדיהן בשוה. דאף על גב דטפלים לא שקלי באנפי נפשייהו — ירושת אבות מיהא קשקלי, דדאמר בבבות צלפחד, דהוו להו כטפלים שאין להן חלק לעצמן, וחלקו עם אחי אביהן בנכסי חפר. ו"הבנים" דקתני — היינו בני הבנים, דבן בנו של אדם קרוי בנו, כדאמרינן לקמן ב"מי שמת" (קמג, ב), ואבי אבי אביהן קרי ליה אבי אביהן. דבבני המתלוננים עצמן ליכא למימר דלא הוו בני עשרים, דקימינא לן בשנה שניה שלח משה מרגלים, ותניא בסדר עולם: אחר ביאת מרגלים היתה בליעתו של קרח, ובו ביום נשרפו המתלוננים. נמצאו שבניהן כשבאו לארץ הוו בני שלשים ושמונה שנה, שכן עמדו ישראל במדבר אחרי כן. (תוספת. ולפי האי לישנא בתרא לית להאי תנא דברייתא דלעיל דיהושע וכלב נטלו כלל חלק בשביל מרגלים, והאי קרא ד"יחיו מן האנשים" לא דריש ליה אלא כפשטיה. תוספת). ראויה היה – לחפר ולצלפחד משמתו במדבר, אבל לא להוחזקו בה מעולם, שהרי לא באו לארץ **ואין הכבוד נוטל בראוי** – לקמן בפרקין (קכד, ב). **ביתיות אהלים** – כלומר, במטלטלין שהיה להם במדבר, כגון יתדות שתוקעין בהן אהליהם, ושאר מטלטלין שהן מוחזקין בהן. ולהכי נקט יתדות אהלים, דדוחי לכולן היו אהלים, ואין אדם במדבר בלא אהל. אבל בנחלת ארץ ישראל לא נטל חלק בכורה. וכל שלשה חלקים דמתניתין, בין במקרקעי בין במטלטלי מיירי, לבד מחלק בכורה דמיירי במטלטלי. **חבלי מנשה** – היינו קרקע, שחולקין בחבל. **מוחזקת היא** – ליוצאי מצרים, כדבתיב "ונתתי אותה לכם מורשה" כלומר, אני נתתיה לכם ירושה. **יודע היה משה רבינו שבנות צלפחד יורשות הן** – כמו בן. שהרי דינין נצטוו במרה, כדאמרינן בסנהדרין (נו, א) ובדבתיב שם "שם לו חק ומשפט", ומעשה רבנות צלפחד בערבות מואב בסוף הארבעים שנה. ועוד, דאיכא למילף מפרשת יבמין שהבת בבן, כדכתיב "ומת אחד מהם ובן אין לו" עיין עליו. דהא בנות צלפחד משם למדו, כדלקמן: אם בבן אנו – נירש, ואם לאו – תתיבם אמנו. **ויאויה היתה וכו'** – ולא תאמר: אם לא דברו בנות צלפחד ולא נתחייב מקושתא היו שתי פרשיות הללו חסרין מן התורה, והכי נמי איכא למימר שדברה מצות חסרים מן התורה לפי שלא אירעו המעשים. שמקושא במיתה – ואף על גב דכתיב "כי לא פורש מה יעשה לו" – היינו שלא היה יודע אם בסקילה חמורה אם בחנק הקל, כדמפרש ואזיל.

שמגלגלים

ובזכות אבי אמותיהן – וכגון שלאבי אמותיהן לא היו בנים כי אם בנות, דאם לא כן היו בנים יורשין. ואם תאמר: ומי החזיר להן? ויש לומר: כגון שהיו אחים לאבי אמותיהן שהיו להם בנים, והחזירום בנים לאבותיהם והלקו בשוה. **הא** דהוו בני עשרים כו' – בבניהם אי אתה מוצא שלא היו בני עשרים, כמו שפירש בקונטרס דבליעת קרח נמי היתה מיד אחר המרגלים, כמו שהביא מסדר עולם, דקתני: אחר ביאת מרגלים היתה בליעת קרח, ואם לא שנמנך על שמנה שנה, דהיינו מרגלים דקתני: ר"קטלת חרבא" היינו מעשה מרגלים, כדבתיב (שם יד) "ויכום ויכתום" וגו'. ואין להקשות: אמאי הדרתך לומר בזכות אבי אביהן? לימא בזכות אביהן ממש, דהיינו בני מרגלים ובני המתלוננים עצמן! דהאי תנא אתא לאשמועינן דאפילו אותן שלא נטלו מחמת עצמן, שלא היו בני עשרים כשבאו לארץ, ולא נטלו נמי בזכות אבותיהן ממש, כגון שמתו במדבר, לא נטלו נמי על ידי חזרה, שלא נולדו להן שום בן עשרים — אפילו הכי נטלו בזכות אבי אביהן, אף על פי שבא להן מחמת מרגלים ומתלוננים. ואם תאמר, אמאי לא קאמר: הא והא ליוצאי מצרים, והא — כשהיו אביהן ממש, בני מרגלים ומתלוננים — בני עשרים כשיצאו ממצרים, דהיינו מחמת עצמן, שלא בא להן מכח מרגלים ומתלוננים. והא דקאמר בזכות אבי אביהן – שלא היו אבותיהן בני עשרים ביציאת מצרים? ובשלמא אי הוה אמר דבניהן ממש של מרגלים ושל מתלוננים עצמן מיירי הבא שבאו לארץ – הוה אתי שפיר, דלא הוה מצי למימר: הא והא ליוצאי מצרים והא והא דהוו בני עשרים כשיצאו, דאם כן איך באו לארץ? דבני עשרים כולן מתו במדבר! ויש לומר: דהשתא נמי דאיירי בבני בניהם — לא מצי לשנויי הכי, דמשמע נמי דבאי הארץ נטלו בזכות עצמן, ולא שאבותיהן נולדו והורישו להן. **מתיב** רבה רבי יהודה אומר בנות צלפחד נטלו ארבעה חלקים שנאמר ויפלו חבלי מנשה עשרה — וקרא על כרחך לא איירי ביתידות ואהלים אלא בחלוקה. וליכא למימר: דלמא תלתא אחי דאבא הוו להו. דאז לא הוו בהו שום חדוש, דהא חלק בכורה לא נטלו, ואם כן לא הוה ליה לקרא לאחשובינהו, אלא דבתי אבות גרידא, כדפריך רב פפא לעיל: אי טפלים קא חשיב — טובא הוו.

יודע היה משה שבנות צלפחד יורשות הן – אף על פי שלא נאמרה פרשת נחלה, יודע היה משה, מטעם דלקמן: אם כבן אנו נירש אם כבת תתיבם אמנו. **שנאמר** מחללי"ה מות יומת אבל לא היה יודע באיזו מיתה נהרג – ואם תאמר: למה היה מסתפק? היה לו לדונו בחנק, דכל מיתה האמורה בתורה סתם חנק! ויש לומר: דמסברא היה נראה לו שנרגן בסקילה כעובד עבודה זרה, דבכל דוכתא (חולין ה, א) אמר דדומה שבת לעבודה זרה, דהיינו מחלל שבת בפרהסיא לעובד עבודה זרה. ועריך לומר דסבר כרבנן ולא כרבי יהודה, דאי כרבי יהודה דאמר ב"אלו הן הנשרפין" (סנהדרין פ, ב) עד שיודיעוהו באיזו מיתה הוא נהרג, דלדידיה אמר התם דהוראת שעה היתה. (דאם) [צריך להיות: ואם] כן לא ידע משה שדינו במיתה.

אילו

אילו היה לו בן לא דברנו — פירש הקונטרס: שכבר היו יודעות פרשת נחלות. וקשה: דהא אבתי לא נאמרה, כדאמרינן לעיל: שזכו בנות צלפחד ונבהבה על ידו! ועוד: דאפילו יודעות פרשת נחלות דבן ובת ירושין, היאך יודעות דבן קודם לבת? הא אבתי לא נאמר "וכל בת ירשת נחלה", ואם כן איכא למימר כדפריך רב פפא לעיל לאביי: איבא בן ובת לא האי ליורות כו'! ועוד: אם היו יודעות פרשת נחלות — למה הוצרכו לדבר מכח פרשת יבמין? ונראה לרבינו שמשון בן אברהם: דהיו יודעות מ"והתנחלתם לבניכם" ולא לבנותיכם. אי נמי, מסברא, משום דבת מסבת נחלה ולא בן. אי נמי, מדכתיב "לאלה תחלק (את) הארץ" — היינו זכרים. ועוד קשיא לן, דקאמר: אילו היה בת לבן לא דברנו — הא אבתי לא נאמר משמוע נחלה! ונראה לפרש "לא דברנו" — לפי שלא היה להן אז שום כח לדבר, אבל עכשיו שאין (בת) בן — יש (להן כח) (להוכיח) מפרשת יבמין. **אפילו** קטנה שבהן לא נשאת פחות מארבעים שנה — נראה לרבינו שמשון בן אברהם דסבר לה כמאן דאמר (שבת צו, ב): צלפחד היינו מקושש, ומעשה המקושש היה בתחלת ארבעים מיד אחר מעשה מרגלים, דאמר במדרש דלשם שמים נתכוין, שהיו אומרים ישראל כיון שנגזר עליהן שלא ליכנס לארץ מנעשה מרגלים — שוב אין מחריבין במצות, עמד וחילל שבת כדי שיהרג ויראו אחרים. ולא נשאו עד סוף ארבעים שנה, כדמוכח מקראי.

מתיבי

וְהֶלְבָּטָא: אֵין חוֹלְקִין. - קַשְׁיָא **הֶלְבָּטָא** אַהֶלְבָּטָא!? - **הֶלְבָּטָא** אַהֶלְבָּטָא לָא קַשְׁיָא: הָא - דְּגָלֵיָא לֵיהּ רַבִּיהּ יְקָרָא, הָא - דְּלָא גָּלֵיָא לֵיהּ רַבִּיהּ יְקָרָא. תָּנָא: בְּנוֹת צְלָפְחָד חֲכָמְנִיּוֹת הֵן, דִּדְרָשָׁנִיּוֹת הֵן, צְדָקָנִיּוֹת הֵן, חֲכָמְנִיּוֹת הֵן - שֶׁלְּפִי שֶׁעָשָׂה דִּבְּרוֹ, דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: מְלַמֵּד שֶׁהָיָה מֹשֶׁה רַבֵּינוּ יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ בְּפָרָשַׁת יְבָמִין, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו", אָמְרוּ לוֹ: אִם כְּבָר אָנוּ חֲשׁוּבִין - תְּנֵה לָנוּ נַחֲלָה כְּבָר, אִם לָאו - תִּתְיַבֵּם אֲמִנּוּת מֵיָד: "וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי ה'". דְּרָשָׁנִיּוֹת הֵן - שֶׁהָיוּ אוֹמָרוֹת: אִילּוּ הָיָה לוֹ בֵּן, לֹא דִּבַּרְנוּ. - וְהָתַנְיָא: **בַּת**!? - אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: סְמֵי מִכָּאן בַּת. אַבֵּי אָמַר: אֲפִילּוּ הָיָה בַּת לַבֵּן, לֹא דִּבַּרְנוּ. צְדָקָנִיּוֹת הֵן - שֶׁלֹּא נִישְׂאוּ אֶלָּא לְהָגֵן לָהֶן. תָּנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: אֲפִילּוּ קְטַנָּה שֶׁבָּהֶן לֹא נִשְׂאת פְּחוּתָה מֵאַרְבָּעִים שָׁנָה. אינְיָ: וְהָא אָמַר רַב חִסְדָּא: נִיסֵּת פְּחוּתָה מִבַּת עֶשְׂרִים - יוֹלֶדֶת עַד שִׁשִּׁים, בַּת עֶשְׂרִים - יוֹלֶדֶת עַד אַרְבָּעִים, בַּת אַרְבָּעִים - שׁוּב אֵינָהּ יוֹלֶדֶת! אֶלָּא, מִתּוֹךְ שֶׁדְּרָשָׁנִיּוֹת הֵן נַעֲשָׂה לָהֶן נֵס כְּיוֹכֶבֶד, דִּכְתִיב: "וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֵוִי וַיִּקַּח אֶת בַּת לֵוִי",

אפשר

שֶׁמְּגַלְגְּלִים זְכוּת עַל יְדֵי זַכַּאי וְחוֹבָה עַל יְדֵי חַיָּיב; וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מוּחְזֶקֶת, מַאי קָא מַשְׁתְּפָקָא לֵיהּ? - הַיְינוּ גּוּפָהּ קָא מַשְׁתְּפָקָא לֵיהּ, דִּכְתִיב: "וְנָתַתִּי אַתָּה לָכֶם מוֹרָשָׁה אֲנִי ה'", יִרּוּשָּׁה הַיְינוּ לָכֶם מֵאֲבוֹתֵיכֶם, אוֹ דִלְמָא שֶׁמּוֹרִישִׁין וְאֵינָן יוֹרְשִׁין? וּפְשָׁטוּ לֵיהּ: תַּרְוַיְיהוּ - יְרוּשָּׁה לָכֶם מֵאֲבוֹתֵיכֶם, וּמוֹרִישִׁין וְאֵינָן יוֹרְשִׁין. וְהֵיינוּ דִּכְתִיב: "תְּבִיאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתֶךָ", תְּבִיאֵנוּ לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא "תְּבִיאֵמוֹ", מְלַמֵּד שֶׁמְּנַבְּאִין וְאֵינָן יוֹדְעִין מָה מִתְנַבְּאִין. "הַעֲמַדְתָּנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי הַנְּשִׂיאִים וְכָל הָעֵדָה" - אַפְשָׁר עֶמְדוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה כו' וְלֹא אָמְרוּ לָהֶן דָּבָר, וַעֲמְדוּ לִפְנֵי הַנְּשִׂיאִים וְכָל הָעֵדָה? אֶלָּא סָרַם הַמִּקְרָא וְדָרַשְׁהוּ, דִּבְרֵי רַבִּי יאשִׁיָּה; אַבָּא חָנָן אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הָיוּ יוֹשְׁבִין, וְהָלְכוּ וְעָמְדוּ לָהֶן לִפְנֵי פִּינְחָס. בְּמַאי קָמְפַּלְגִי? מָר סָבַר: חוֹלְקִין בְּבוֹד לְתַלְמִיד בִּמְקוֹם רַבּוֹ, וּמָר סָבַר: אֵין חוֹלְקִין. וְהֶלְבָּטָא: חוֹלְקִין.

מתיבי

שֶׁמְּגַלְגְּלִים זְכוּת — שהבנים והקרובים יירשו את קרוביהם. **על ידי זכאי** — בנות צלפחד. **וחובה** — היינו סקילה שחמורה, דנוח הוא לאדם לדון בחנק. **על ידי חייב** — מקושש. **היא גופה** — קמבעיא ליה, מה דפשיטא לן השתא דארץ ישראל מוחזקת היא, קמסקפא ליה. ואגן דפשיטא לן — היינו ממאי דפשט ליה הקדוש ברוך הוא: "והאעברת" — זה חלק בכורה. **דכתיב ונתתי אותה לכם מורשה** — והאי "מורשה" לשון ירושה משמע, כמו "למורש קפדי" (ישעיה יד), מורד מופת מנצא מורד. וגם לשון מוריש לאחרים, מדלא כתיב "ירושה". וקא מיבעיא ליה: האי "מורשה" דקאמר רחמנא, פשיטא לי דמורישין ואינן יורשין הוא, מדכתיב "מורשה" ולא כתיב ירושה, ועוד שהרי כבר מתו כולן במדבר. אלא דכי קמבעיא ליה: מי איכא למימר נמי דהכי קאמר: ירושה היא לכם מאבותיכם, ונוטל בה הבכור חלק בכורה? דכיון דכתיב "לכם מורשה" — ירושה היא לכם נמי בעי למימר. **או דלמא מוריישין ואינן יורשין** — לחזר קאמר, אבל אינה ירושה להם, ולא יטול בה הבכור חלק בכורה. **ופשטו** ליה — משמיא, דתרוייהו משמע. מדקאמר ליה רחמנא: "והעברת" זה חלק בכורה — שמע מינה דירושה היא לכם מאבותיכם נמי קאמר רחמנא, אבל מוריישין ואינן יורשין — ממילא הוה ידע, כדפרישית. והאי דפשט ליה תרוייהו — לא קאי אמוריישין ואינם יורשין, אלא א"ירושה היא לכם מאבותיכם" קאי, וממילא ידע דתרוייהו קאמר רחמנא, דכתיב "מורשה" ולא כתיב ירושה. ועוד, שכבר מתו מתי מדבר. כן נראה בעיני, ועיקר. **ביוצא בדבר אתה אומר** — דכי היכי דהאי "מורשה" אתא להתנאות עליהן דמורישין ואינן יורשין, ואף על גב שלא חטאו עדיין חטא דמרגלים, ולא נגזרה גזירה — כך אנו מוצאים פסוק אחר שנתנבאו שלא יכנסו לארץ, ואף על פי שעדיין לא נגזר עליהן שלא ליכנס. **תביאמו** — לאחרים משמע. **אפשר עמדו לפני משה ולא אמר להן כלום** — והלכו אחרי כן לפני אלעזר? משה לא שנאה, אלעזר מנין לו? ואפשר שאלעזר לא אמר כלום, והלכו אחרי כן לפני הנשיאים, ואחר כך לפני העדה? הכי גרסינן: והלכו לפני הנשיאים וכל העדה אלא סרס את המקרא כו' — ולא גרסינן: ולא אמרו כלום. ודרשהו — כלומר, דרשהו כאילו כתוב למפרע: ותעמדנה לפני משה, ומקמי משה עמדו לפני אלעזר, ומקמי אלעזר עמדו לפני הנשיאים, ומקמי הנשיאים עמדו לפני העדה. והאי דלא כתב "ותעמדנה לפני העדה ולפני הנשיאים ולפני אלעזר ולפני משה" היינו לפי שאינו רוצה להקדים בפסוק תלמיד לרב, אלא ראשון ראשון חשוב. **בבית המדרש היו יושבין** — משה ואלעזר ונשיאי העדה, ועמדו לפני כולן, ששאלו לכולן ביחד, וחלקו כבוד לתלמידים במקום רבותיהם. **אבא חנן סבר** חולקין — דכל זה חשיבותו של רב הוא, וניתא ליה. **רבי יאשיה סבר אין** חולקין — הלכך מסרס המקרא. **הא דפליג** ליה **רביה** — לתלמיד יקרא, ודאי ניחא ליה שיחלקו לו גם אחרים כבוד. ומשה רבינו הוה פליג יקרא לכל ישראל, וכן זה לזה. **חכמניות** הן — בדרך ארץ. **שלפי שעה דברו** — שבשמעאל פתח לדבריהם באו בעלילה ובטענה מעליתא לבית דין, כדמפרש ואזיל. **בפרשת יבמין** — "ובן אין לו": עיין עליו. **אם כבן אנו** — לפטור אמנו מיבום, שהרי היבם קם על שם אחיו לנחלה, כדדרשינן ביבמות (כד, א), והבן מונעו מליימם את אמו ומלירש את אביו, ופוטר הוא את אמו ויורש את אביו — ואף הבת כן. וסברא בעלמא הוא. **אילו** היה לו **בן** — כדכתיב "כי אין לו בן". וכבר היה ידוע שהבן יורש את אביו, שהרי היו יודעות פרשת נחלות, כדאמרן לעיל, דלא הוה מספקא להו אלא אי נטלות חלק בכורה אם לאו. ונמצא שהיו יודעות לדרוש דהאי דכתיב "ובן אין לו והעברתם" וגו' — הא יש לו בן הוא קודם לבת, ולא כדאמר רב פפא לאביי לעיל בפרקין (ק, א): אימא בן ובת לא האי לירש בו ולא האי לירש בו. **(הגה"ה. ואם לאו, שאין הנקבות חשובות זרע — תתיכם אמנו לאחד מאחי אבינו, והוא יירש נחלת אבינו, ובן היוצא ממנו לאמנו יירש אחריו נכסי אבינו. עד כאן תוספות).** **והתניא** — "אילו היתה בת לא דברנו". והמקשה עצמו אינו יודע לפרשה. **שאפילו היה בת לבן לא דברנו** — שהיו יודעות לדרוש שהבת אינה יורשת עם בת הבן, כדאמרן לעיל. **שלא נישאו אלא להגן לה** — כדאמרן לקמן: בנות צלפחד הותרו להנשא לכל מי שירצו, כדכתיב "לטוב בעיניהן" וגו', אלא מה אני מקיים "למשפחת מטה אביהן תהיינה לנשים" — עצה טובה השיאן הכתוב, שלא ינשאו אלא להגן להן. אלמא משפחת מטה אביהן הגונין היו. ואשכחן שניאלו להם, כדכתיב "ותהיינה מחלה ונועה חגלה ומלכה ותרצה לבני דודיהן לנשים", דאף על גב דהותרו לטוב בעיניהן — לא רצו להדבק אלא בהגונים. **לא נישאת פחותה מארבעים** — שהיו מצפות להגון להן. **שוב אינה יולדת** — ואם נתעכבו עד ארבעים שנה לא היה אדם נושא אותן, והן נמי לא היה להן להתעכב עד ארבעים שנה, מאחר שלא ילדו עוד. **ומשני: מתוך שצדקניות היו** — בטוחות בצדקתן שיעשה להם נס כיוכבד, ולכך נתעכבו עד ארבעים שנה בשביל להנשא להגון, כיוכבד שילדה אחר ארבעים. ומיהו, נישואיה איכא למימר דהיו קודם ארבעים.

אפשר

אפשר בת מאה ושלשים שנה — כדלקמן, וקרי לה "בת"? אשה הוה ליה למיכתב ומנלן דבת מאה ושלשים היתה? **דאמר רבי חמא בר חנינא** — לקמן בפירקין. דמדביעא לן, דבכללן אתה מוצא שבעים, ובפרטן אי אתה מוצא אלא שבעים חסר אחת, ועל זו אמר רב חמא בר חנינא: זו יוכבד בו', ר"ב הלוי" דקאמר קרא הינו בת לוי ממש, בתו של לוי, והא דלא קחשיב לה בהדיא — לפי שלא באה למצרים אלא בבטן אמה. ולידתה בין החומות — כלומר בתוך מצרים, ומשום דקאמר "בדרך" גבי הורתה, קאמר נמי "בין החומות" גבי לידתה. **אשר ילדה** — קרא יתירא הוא, דהא כבר כתיב "בת לוי". וישראל עמדו במצרים מאתים ועשר שנה, שכן רמז יעקב לבניו: רד"ו שמה. ובסדר עולם יליף מקרא: נאמר לאברהם בברית בין הבתרים "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם", איזה זרע — זה יצחק, שנאמר "כי ביצחק יקרא לך זרע". ביצחק הוא אומר "ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם", ויעקב אבינו אמר לפרעה "ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה", הרי ששים דיצחק ומאה ושלשים דיעקב — הרי מאה ותשעים. ומאתים ועשר עמדו במצרים — הרי ארבע מאות שנה שנאמרו לאברהם. וכל ארבע מאות שנה היו במצרים — אי אפשר לומר, שהרי קהת מירידי מצרים היה, כדכתיב "ובני לוי גרשון קהת ומררי", ושני חיי קהת שלש ושלשים ומאת שנה, ושני חיי עמרם שבע ושלשים ומאת שנה, ושמונים שנה של משה — הרי שלש מאות ושמונים. אם כן מה תלמוד לומר "ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה"? כל זמן שזרעך בארץ לא להם ארבע מאות שנה. נמצאת יוכבד בת מאה ושלשים שנה, שהרי בתחלת ביאת מצרים נולדה, ומשה בן שמונים שנה היה בצאתם — נשתיירו מאה ושלשים ממאתים ועשר. **נתעדו הכשר** — החליכ בנער קטן. **ויחווי מיבעי ליה** — שהרי עברו ימים רבים שלקחה, שהרי כבר נולדו אהרן ומרים אלא שפירש עמרם ממנה מפני הגזירה שהיו משליכין הזכרים ליאור, ועכשיו החזירה מפני מרים שנתנבאה לו שעתיד בן לצאת ממנו שיושיע את ישראל. כדנפקא לן (סוטה יב, ב) מדכתיב "מרים הנביאה אחות אהרן", בעוד שהיא אחות אהרן — ולא אחות משה, שעדיין לא נולד — היתה היא נביאה, שנתנבאה על משה שעתיד להוולד. **משוררין** — מתוך שמחה, שהיה עתיד משה רבינו לצאת מהן. **והיינו דכתיב** "לדעה מה יעשה לו" — מה יהיה סוף נבואתה, כדאיתא בסוטה (יג, א). **לחלן** — כשניאשו בנות צלפחד, מנאן הכתוב דרך גדולתן, דכתיב "ותהיינה מחלה תרצה חגלה ומלכה ונועה בנות צלפחד לבני דודיהן לנשים", ומסתבר דכך נולדו, כדכתיב "לא יעשה בן למקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה" (בראשית כט), **ובאן** — כשעמדו לפני משה — דרך חבמתם, כסדר שהן חבמות זו יותר מזו, הקדימן הכתוב "מחלה נועה חגלה מלכה ותרצה". ומסברא אמרינן הכי, דלא ליקשי קראי אהדדי. **בישיבה** — בין לדין, בין לשאר ישיבות של תורה — משיניין את החכם למעלה מן הזקן, וכדמפרש לקמיה, שהחכם מופלג מכל חבריו בחכמה, שהחכם הוא מאה. אבל בשביל שהוא חכם מעט מן הזקן — אין מכבדין אותו יותר מן הזקן שהוא חכם קצת. ומבנות צלפחד איכא למילף דגבי שאילת הדין מקדים הכתוב חכמה לחלה. **במסיבה** — של משתה, והוא הדין לנישואין. **והוא דמפליג** — החכם בחכמה, אז הלך אחר החכמה ולא אחר זקנה. **והוא דמפליג בזקנה** — שזקן מאד, אז חולקין לו כבוד בבית המשתה יותר מן החכם, ואף על גב דמופלג ההוא חכם בחכמה. ובגון שהזקן חכם קצת, אבל אם אינו מופלג בזקנה — החכם שהוא מופלג קודם לבבדו. שמעינן מהכא, דחכם מופלג, וזקן מופלג שאינו חכם כל כך בבחור — בישיבה הלך אחר חכמה, להושיב החכם בראש ולדבר תחלה, במסיבה הלך אחר זקנה. והיכא דחכם הוי מופלג בחכמה, והזקן אינו מופלג בזקנה — בכל מקום הלך אחר חכמה, אפילו במסיבה. והיכא דהזקן הוי מופלג בזקנה והחכם אינו מופלג בחכמה — בכל מקום הלך אחר זקנה, ואפילו בישיבה, דהאיל והזקן חכם קצת, אף על פי שהבחור חכם יותר ממנו. והיכא דלא מופלג לא האי בחכמה ולא האי בזקנה — נראה בעיני דבכל מקום הלך אחר זקנה. מדאמר רב אשי: והוא דמופלג בחכמה והוא דמופלג בזקנה, דהיכא דהוו תרוייהו מופלגין הולכים בישיבה אחר החכם, ובמסיבה אחר הזקן — מכלל דהיכא דלא הוו תרוייהו מופלגין לא האי ולא האי, הולכין בכל מקום אחר אחד מהן, ומדלא פירש — איכא למימר דמסתמא הולכין אחר הזקן, דבשביל שהבחור חכם קצת יותר ממנו אין לנו לבייש את הזקן, והחכם אינו בוש בכך, מאחר שזקן ממנו יודע הוא שבשביל קטנתו חולקין לו כבוד. שקולות היו — ולכך פעמים שהקדים זה לזו ופעמים איפכא, כדדרשינן נמי (מגילה יג): "והוא אחרון ומשה" — מלמד ששקולין היו. ולא תסייעיה לרבי אמי. **ותהיינה** — מיותר הוא, דמצי למכתב: בנות צלפחד לגבי דודיהן לנשים. **ותתיו** — אף על פי ששאר בת יורשת נחלה נאסרה. **עצה טובה** — ואינה מצות עשה. אמור אליהם לדורותיכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לה' וטומאתו עליו. **אמור אליהם** — היינו לאותן העומדין על הר סיני נשנה פסוק זה. ומכאן תלמוד לשאר מצות האמורות בתורה סתם, שנאמרו בין לאבות בין לדורות הבאין. **וכל בת** וגו' — ליוצאי מצרים נאמר, כדמפרש לקמיה. אבל לדורות הבאין ליכא איסור הסבת נחלה. **נצטוו בנים** — מצות התלויות בארץ, תרומה ומעשר חלה ערלה ורבעי לקט שכחה ופיאה, וכן הרבה. **תוציך לזמר לאבות ותוצרך לזמר לבנים** — שאם נכתב סתם ולא פירש לא אבות ולא בנים — הוה אוקימנא ליה באבות, מדלא כתב "כי תבואו" כדכתב בשאר מצות האמורות לבנים. אי נמי, הוי לפניו או בגזירה או בגזירה אב אב בקל וחומר מאחד ממצות המפורשות לבנים או לאבות, והוי אוקימנא ליה באחת מהן. להכי כתיב תתיירוהו, ומהשתא נילף מהכא לכל מצות הסתומות, שנוהגות בין בבנים בין באבות, עד שיפרט לך הכתוב "כי תבואו" או יכתוב לך "זה הדבר" להעמידו ברור הזה, כדלקמן. **לבר מבנות צלפחד** — דהאי "וכל בת יורשת נחלה" לאו אבנות צלפחד קאי, דהא גלי להו קרא "לטוב בעיניהם תהיינה לנשים". **מאי משמע** — דהאי קרא לא משתעי אלא באותו הדור. **זה הדבר** — "אשר צוה ה' לבנות צלפחד וגו' ולא תסוב נחלה". ועל כרחך האי "זה" לאו אבנות צלפחד קאי, אלא א"וכל בת יורשת נחלה" דכתיב בתריה, "ולא תסוב נחלה". **זה הדבר אשר צוה ה' דשחוטי חוץ** — "זה הדבר אשר צוה ה' איש איש מבני ישראל אשר ישחוט שור או כשב או עז במחנה", דהכי נמי דלא להוזהרו על שחוטי חוץ אלא אותו דור בלבד? **שאני התם** — דכתיב "חוקת עולם תהיה זאת להם לדורותם". זה

מתיב רבה אמור אליהם לדורותיכם וגו' — תימה לרבינו שמשון בן אברהם: דמה צריך להקשות מברייתא? מקרא הוה ליה לאקשויי, דכתיב "לא תסוב נחלה"! ואומר רבינו יצחק: דהוה אמינא עצה טובה קא משמע לן.
שהפרת

שהפרת נדרים בשלשה הדיוטות — פירש רבינו יצחק בן מרדכי: דמדכתיב "ראשי" — שנים משמע, ואין בית דין שקול, מוסיפין עליהן עוד אחד. ואין נראה, דאדרבה מ"ראשי המטות" דרשינן יחיד מומחה, ו"ראשי" היינו ראשי דעלמא, כדפירש הקונטרס, והיכי נדרוש מיניה דבעינן שלשה? אלא נראה לרבינו יצחק: דבלא קרא דעינן, דהא מדבעינן יחיד מומחה — אם בן בהדיוטות לא סגי בחד, ובעינן שנים, ואין בית דין שקול, מוסיפין עליהן עוד אחד.

דתנן בית שמאי אומרים הקדש טעות הקדש — תימה: אדרבה, מכאן יש להוכיח שיש שאלה בהקדש, דהא מוקמינן התם מילתייהו דבית שמאי דכי אמר "שור שחור שיצא מביתי יהא קדוש" ויצא לבן, כגון דאמר: אילו הייתי יודע שיצא לבן לא הייתי אומר שחור, אלא לבן. ואומרים בית שמאי: הקדש, משום דדעתו ומחשבתו מבטלת אמירתו. והכי נמי כי נשאל על הקדש, כי אמר "אדעתא דהכי לא קדיש" — נתיר לו, כיון דאזלי בית שמאי בתר מחשבתו! ותירץ רבינו חם: כיון דאמרי בית שמאי מחשבתו מבטלת אמירתו למיהוי הקדש — כל שכן שתבטל אמירתו את מחשבתו, שאומר אדעתא דהכי לא נדר.

מיבעי להו חכם מתיר ואין בעל מתיר — פירש הקונטרס דלכית הלל נפקא להו מסברא. תימה: הכי רבי יוחנן סבר בבית שמאי? דבפרק "נערה" בנדרים (עז, ב) משמע דנפקא ליה מ"זה הדבר". דאמרינן התם, אמר רבי יוחנן: חכם שאמר בלשון בעל, ובעל שאמר בלשון חכם — לא אמר ולא כלום, דתניא: "זה הדבר" — חכם מתיר ואין הבעל מתיר; ויש לומר: דלרבי יוחנן לא נפקא מקרא אלא מסברא, ולא מייתי ראיה מדתניא לה מ"זה הדבר". אי נמי: מ"זה הדבר" דריש. ואף על גב דאיצטריך להכי — דרשי גזירה שוה, כיון דליכא למיפרך מידי: ושבת

25 נְפַקָא לְהוּ מִדְּתַנְיָא: "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מֹעֲדֵי ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" - רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר:

"זֶה הַדָּבָר" דְּרָאשֵׁי הַמַּטּוֹת, הָכִי נַמִּי דְּלָא יָהֵא נוֹהֵג אֶלָּא בְּדוֹר זֶה? אֲמַר לֵיהּ: הַהוּא לֵילְיָא "זֶה" "זֶה" מַהֲתָם. - הַאי נַמִּי לֵילְיָא "זֶה" "זֶה" מַהֲתָם! - הַאי מַאי? בְּשִׁלְמָא הָתָם אִיצְטְרִיךְ לְגְזֵרָה שָׁוָה, הָכָא לְמַאי אִיצְטְרִיךְ? לְשִׁתּוּק קְרָא מִינַּיהּ וְאָנָא יָדַעְנָא דִּלְדוֹרוֹת הוּא. מַאי גְּזֵרָה שָׁוָה? דְּתַנְיָא: נֶאֱמַר כָּאן "זֶה הַדָּבָר" וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "זֶה הַדָּבָר", מַה לְּהַלָּן אַהֲרֹן וּבָנָיו וְכָל יִשְׂרָאֵל, אַף כָּאן אַהֲרֹן וּבָנָיו וְכָל יִשְׂרָאֵל; וּמַה כָּאן רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת, אַף לְהַלָּן רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת. אָמַר מָר: מַה לְּהַלָּן אַהֲרֹן וּבָנָיו וְכָל יִשְׂרָאֵל, אַף כָּאן אַהֲרֹן וּבָנָיו וְכָל יִשְׂרָאֵל. לְמַאי הִלְכְתָא? אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: לוֹמַר, שֶׁהַפֵּרֶת נְדָרִים בִּשְׁלֹשָׁה הֶדְיוֹטוֹת. - וְהָא "רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת" כְּתִיב בֵּיהּ! - בְּרַאֲמַר רַב חִסְדָּא אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: בְּיָחִיד מוּמְחֶה, הָכִי נַמִּי בְּיָחִיד מוּמְחֶה. "הַמֵּה כָּאן רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת, אַף לְהַלָּן רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת". לְמַאי הִלְכְתָא? אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: לוֹמַר, שֶׁיֵּשׁ שְׁאֵלָה בְּהֶקְדֵּשׁ. - וְלֵיבַיִּית שַׁמַּאי דְּאָמְרִי: אֵין שְׁאֵלָה בְּהֶקְדֵּשׁ, דִּתְנַן, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: הֶקְדֵּשׁ טָעוּת הֶקְדֵּשׁ, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵינוֹ הֶקְדֵּשׁ, הַאי "זֶה" "זֶה" מַאי עֲבַדִי לֵיהּ? - "זֶה הַדָּבָר" דִּשְׁחוּטֵי חוּץ מִיבָּעֵי לֵיהּ: עַל הַשְּׁחוּטִין הוּא חַיָּיב, וְאֵינוֹ חַיָּיב עַל הַמּוּלָךְ; "זֶה הַדָּבָר" דְּרָאשֵׁי הַמַּטּוֹת מִיבָּעֵי לֵיהּ לְחַכְמֵי מַתִּיר וְאֵין חֲכָם מַתִּיר בְּעַל מַתִּיר. - וְלֵיבַיִּית שַׁמַּאי דְּלֵית לְהוּ גְּזֵרָה שָׁוָה, הֲבָרִים נְדָרִים בִּשְׁלֹשָׁה הֶדְיוֹטוֹת מְנָא לְהוּ? - מוּעָדִי

זה הדבר דראשי המטות — דכתיב "וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה'" איש כי ידור נדר" וגו', הכי נמי לא יהא נוהג דין הפרת נדרים אלא בדור הזה? בתמיה. ליליף זה — דהפרת נדרים, מ"זה" דשחוטי חוץ דכתיב ביה דורות, הכי נמי דורות. **ופריבינן: הכי נמי** — לענין הסבת נחלה, נילף "זה" דידיה מ"זה" דשחוטי חוץ לדורות **בשלמא התם** — בשחוטי חוץ ובנדרים, להכי כתב "זה", דהא איצטריך לגזירה שוה דבעינן למימר בסמוך, והלכך דרשינן ליה נמי להא גזירה שוה דאמרן, דקימא לן: אין גזירה שוה למחצה. **אבל הכא** — בהסבת נחלה, לא איצטריך האי "זה" לשום גזירה שוה אחריתי, דנדרשיה נמי למילף "זה" מ"זה" דשחוטי חוץ לדורות, ולהא גזירה שוה לחוד ליכא למימר דלהכי איצטריך למילף משחוטי חוץ לדורות, דהא לא צריך קרא — לישתוק קרא מיניה, דלא נבחביה כלל, ואנא ידענא דודאי הסבת נחלה נהגה לדורות, מידי דהוה אשאר מצות דעלמא, דלא גרע האי לאו משאר לאוין שבתורה שהיו נוהגין לעולם. אלא מדכתביה — שמע מינה למעוטי אתא, דאינה נוהגת אלא בדור הזה. **מאי גזירה שוה** — דילפינן "זה" דנדרים ו"זה" דשחוטי חוץ מהדדי. **מה** להלן — בשחוטי חוץ, כתיב בהו "דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל" — אף בנדרים, אהרן ובניו כאילו כתיב בהם "וכל ישראל". בדמפרש לקמן למאי הלכתא. **מה כאן ראשי המטות אף** להלן — בשחוטי חוץ — ראשי המטות. ובסמוך מפרש לה. **למאי הלכתא** — בעינן גבי נדרים אהרן ובניו וכל ישראל? **לומר שהפרת נדרים בשלשה הדיוטות** — דכתיב "לא יחל דברו" — הוא אינו מיחל, אבל אחרים מתירין לו, כגון שלשה דהוו בית דין, כדאמרינן בסנהדרין (ג, א). ואפילו לשמואל דאמר התם: שנים שדנו דיניהן דין, אלא שנקראו בית דין חצוף — הני מילי דיני ממונות, אבל למישרי איסור נדר — לא סגי בפחות משלשה. ולהכי אדעי גזירה שוה, כאילו נכתב בנדרים אדרן ובניו וכל ישראל, לומר לך שעשקינן כל ישראל להתיר נדרים, ואפילו הדיוטות, כאהרן ובניו. **הא ראשי המטות כתיב** — דמשמע מומחין **כראמר רב חסדא** — לקמן בשמעתין. **הכי נמי ביחיד מומחה** — בקי בתלמוד, רב מובהק, והאי דכתב "ראשי" לשון רבים — מומחין דעלמא קאמר. **למאי הלכתא** — צריך ראשי המטות גבי שחוטי חוץ. **שיש שאלה בהקדש** — כמו שיש שאלה בנדרים. דבנדרים כתיב "לא יחל דברו", והוא הדין לכל הקדשות. שאם שחט קדשים בחוץ ונתחייב כרת, ואחר כך הלך אצל חכם להתיר לו הקדשו, ומצא לו פתח של חרטה, ועקר את ההקדש מעיקרו, ועבדיה כהקדש טעות — איגלאי מילתא למפרע דלא הוה הקדש מעולם, ופטור מכרת. והוא הדין לכל דבר הקדוש במוצא שפתיו, כגון תרומות ומעשרות, דאי בעי מיתשיל עלייהו וחזרין לטיבלן, כדאמרינן בנדרים בשילהי פרק "הנודר מן הירק" (נט, א), ולבית שמאי דאמרי אין שאלה בשום הקדש — בעולם, דאפילו בשימצא לו החכם פתח של חרטה — אינו יכול להתירו. דאף על גב דעוקר את הנידר מעיקרו ועשהו נדר של שוטה, אפילו הכי גבי הקדש לא אמרי בית שמאי הכי. דאפילו בשנעשה ההקדש בטעות הידוע למקדיש חשבי ליה הקדש גמור — כל שכן היכא דהוקדש בלא טעות, שלא יועיל פתח החרטה שימצא לו החכם להתירו. **דתנן בית שמאי אומרים** כו' — תחלת הפרק הוא במסכת נזיר. **הקדש טעות** — כדמפרש התם: כיצד? אמר "שור שחור שיצא מביתי ראשון דרי הוא הקדש", ויצא לבן, בית שמאי אומרים: הקדש, ובית הלל אומרים: אינו הקדש. ואמרינן בגמרא: מאי טעמייהו דבית שמאי — דילפי תחלת הקדש מסוף הקדש, מה תמורה אפילו בטעות — אף הקדש אפילו בטעות. ובית הלל סברי: הני מילי תמורה, אבל אחותי הקדש בטעות לא מתחיין. **הקדש טעות הקדש** — וכיון דסבירא להו דדוי הקדש אפילו בטעות, כל שכן דסבירא להו דכל הקדש שהוקדש בלא טעות, כגון "שור זה הקדש", דלא יוכל החכם לעשותו חולין על ידי שום חרטה. דהכם נמי הקדש טעות משוי ליה, והקדש שטעותו ידוע למקדיש, לבית הלל אפילו שאלה אין צריך, שהרי הוא עצמו יודע שלא נתבוין להקדיש את זה. וכיון דחשבי ליה בית שמאי הקדש גמור — אלמא שאילת חכם אין מועיל. ובית הלל אומרים כו' ואפילו שאלה אינו צריך. **האי זה מאי עבדי ליה** — "זה" דשחוטי חוץ ו"זה" דראשי המטות, מאי דרשי בהו? דכיון דלית להו שאלה בהקדש — לית להו גזירה שוה ד"זה" "זה" כלל, ואפילו למילף נדרים משחוטי חוץ לאהרן ולבניו ולכל בני ישראל, דאין גזירה שוה למחצה. ולקמן בעי להה: הדיוטות מנא להו. **על השחיטה** — בחוץ, חייב כרת. דאפילו השוחט עוף קדשים בחוץ, דבנפקא לן בתורת כהנים ובזבחים (קו, א) מ"או אשר ישחט", ואינו חייב על המליקה על עוף בחוץ. משמע ד"זה" — בענין שמפורש בפרשה חייב, כדכתיב "בי ישחט" ולא כי ימלוק. הכי גרסינן בתורת כהנים ובנדרים בפרק "נערה המאורסה": על השחיטה חייב, ואינו חייב על המליקה. ולבית הלל דדרשי ליה לגזרה שוה, נפקא להו מהיכא דנפקא לן בתורת כהנים: תלמוד לומר "אשר ישחט" — על השחיטה חייב, ואין חייב על המליקה. **חכם מתיר** — בלשון "מותר לך מותר לך". כדכתיב "לא יחל דברו" — הוא דלא יחל, אבל אחרים מוחלין לו. ולשון היתר משמע להו לרבנן האי "לא יחל". וטעם יש לדבר, לפי שהחכם אינו מתיר ביום שמעו כמו בעל, בלא טענה, אלא על ידי שמוצא לו חרטה ועקר את הנדר מעיקרו. הלכך לא שייך ביה לשון הפרה, אלא לשון התרה, שהתיר לו איסור על ידי הוראה וטענה נמורה. אבל בעל מיפר לאשתו ביום שמעו בלא חרטה, מגזירת הכתוב, כמו "והפר את בריתי" (דברים לא). כל דבר קיום הנעקר ומתבטל בלא טעם — קרוי הפרה. **ואין חכם מפר** — שאם אמר "מופר לך" — לא אמר כלום. דהכי משמע "זה הדבר" — זה הדבור כמו שכתוב בפרשה — מעכב, לזה לשון התרה ולזה לשון הפרה. והכי אמרינן בהדיא בפרק "נערה המאורסה" (נדרים עז, ב), אמר רבי יוחנן: חכם שאמר בלשון בעל, ובעל שאמר בלשון חכם — לא אמר כלום, דתניא: "זה הדבר" — חכם מתיר ואין בעל מתיר, שיכול לו. ותניא אידך: "זה הדבר" — בעל מיפר ואין חכם מיפר, שיכול לו. ולבית הלל נפקא להו מסברא, כדפרישית לעיל, דבחכם שייך לומר לשון היתר ובבעל לשון הפרה. **הפרת נדרים בשלשה** — היינו התרת חכם, דבעינן בית דין — שלשה הדיוטות, או יחיד מומחה דהוה ליה כבית דין. אבל הפרה ממש סגי בבעל לחודיה, ואפילו הדיוט. והיינו דאמרינן בשילהי מסכת שבת (קנז, א) דשאלה צריכה בית דין, הפרה אינה צריכה בית דין.

והפרה לדורות נפקא להו לבית שמאי מידי דהוה אשאר מצות, דהאי "זה" בין דאיכא למידרשיה למעוטי הפרת חכם והתרת בעל — לא ממעטינן נמי דורות.

מועדי ה' נאמרו — כוליה מפרש לקמיה. **מועדי ה' צריכין קידוש** — שהיו מקדשין את החדש על פי הראייה ומתוך כך מתקדש מועד בזמנו, שלפי עיבור השנה ועיבור החדשים המועדים מתעכבין. אבל המועדים עצמן לא היו מקדשין, כי אם החדשים, כדתנן בראש השנה (כד, א) לגבי קידוש החדש, שאב בית דין אומר "מקודש מקודש", שנאמר "אשר תקראו אותם" קרי ביה "אתם", ותרי זימני "מקודש, מקודש" נפקא לן מדכתיב "מקראי קדש", שהיו מקדשין את החדש על פי הראייה, והוו תיקון המועדות ולקדושתן. **שבת בראשית אינה צריכה קידוש** — כעין שמקדשין המועדות על ידי קידוש ראשי חדשים. אין מקדשין אחד בשבת להיות שביעי שלו שבת, אלא לעולם יום שביעי שבת הוא, בלא קידוש בית דין. ונפקא ליה מדכתיב "מועדי ה'" יתירא, דמצי למיכתב "אלה אשר תקראו אותם מקראי קדש". "שבת בראשית" קרי לשבת משום דכל מועדות נמי כתיב בהו "שבת שבתון", הלכך קרי ליה שבת בראשית, שמקודשת ובאה משאת ימי בראשית, דבשבת ראשונה כתיב בו ב"ויכולו": "ויקדש אותו". **נבי מועדות** — בפרשת "שור או כשב" (ויקרא כב). **מועדי ה' צריכין מומחין** — ולא מקדשי בשלשה הדיוטות כהפרת נדרים, ולא ביחיד מומחה כהפרת נדרים, אלא בשלשה מומחין, כדילפינן בראש השנה: אין לך מומחה בישראל יותר ממשה רבינו, וקאמר ליה רחמנא: עד דאיכא אהרן בהדך, דכתיב "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן וגו' החדש הזה לכם" — ככם, מומחין. ואין בית דין שקול, ומוסיפין עליהם עוד אחד. **תנן התם** — במסכת תענית. ומשום דקאמר לקמן "יום שהותרו שבטים" כר' נקט לה. **השאולין** — שאפילו מי שיש לה היתה שואלת. שלא לבייש את השואלת מחמת שאין לה. כדאמרינן במסכת תענית (לא, א): בת מלך שואלת מבת כהן גדול כר'. **יום שנתנו בו לוחות האחרונות** — כדתניא בסדר עולם: משה עלה בששה בסיון לקבל לוחות הראשונות, וירד בשבעה עשר בתמוז, דהיינו בסוף ארבעים יום. עלה בשמונה עשר ובקש רחמים בשביל עון העגל, שנאמר "ואתנפל לפני ה' את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה אשר התנפלתי כי אמר ה' להשמיד אתכם" (דברים ט), ובאותה שעה נתרצה הקדוש ברוך הוא לישראל ואמר לו למשה "פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים". וירד בעשרים ושמונה באב, ופסל שני לוחות אבנים, כדכתיב "ויפסול שני לוחות אבנים כראשונים וישכם משה בבקר", ועלה בעשרים ותשעה באב, ועשה עוד ארבעים יום משלשים באב עד עשרה בתשרי, שנאמר "ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים ארבעים" וגו'. בעשרה בתשרי הודיע הקדוש ברוך הוא לישראל, ואותו היום ירד משה והלוחות בידו. **יום שהותרו שבטים** — הכי הוה קים להו. **לבא זה בזה** — שהותרו הסבת נחלה, שפסק אותו דור של באי הארץ שנאסר להם הסבת נחלה. והשתא מיהא, אם נשתיירו עדיין בני אדם שהיו באותו הדור — אבתי באיסוריייהו קיימי, אבל שאר בני אדם שלא היו באותו הדור — מותרין. ויש מפרשים: יום שהותרו שבטים — שהרי בחמשה עשר באב כלו מתי מדבר, כדלקמן. וטעות הוא בידם, שהרי לא לדור המדבר נאמר, אלא לבאי הארץ, בערבות מואב בסוף הארבעים שנה. **יום שהותר שכט בניסן** — כל הנך אמוראי לא פליגי, אלא מר גמיר האי מרביה, ומר גמיר האי מרביה. **שכלו בו מתי מדבר** — במדרש איכה: יום שבטל בו החפר. דאמר רבי לוי: כל ערב תשעה באב היה ברוז יוצא: "הכל יצאו לחפור", חפרין וישנין בהן. ובשחרית הברוז יוצא: "יבדלו החיים מן המתים", והיו בודקין אותן, ונמצאו חמשה עשר אלף ופרוטרוט חסרין בכל שנה. וכך עשו ארבעים שנה, יום לשנה יום לשנה, הרי ארבעים שנה. בשנה אחרונה עשו כן, בדקו עצמן ונמצאו שלמים. אמרו: שמא טעינו בחשבון, וכן בשערה בו, וכן באחד עשר, וכן בשנים עשר, וכן בשלושה עשר, ובארבעה עשר, עד דאיתמלי סיהרא — אמרו: ביטל הקדוש ברוך הוא אותה גזירה קשה מעלינו, ועשו משתה ושמחה על הדיבור שחזר למשה. **אמר מר בו'** — ולכך עשו ימי משתה ושמחה על הדיבור שחזר למשה. **לא**

ושבת בראשית אינה צריכה קידוש בית דין — ואם תאמר: דבסוף פרק קמא דקידושין (לז, ב) נפקא לן מדכתיב "מושבותיכם". דאמרינן התם: מושבות דכתב רחמנא גבי שבת למה ליה? איצטריך, סלקא דעתך אמינא הואיל ובענינא דמועדות כתיבא — תיבעי קידוש בית דין במועדות, קא משמע לן! ויש לומר: דרשא דהתם אתיא בנו עוואי, דדריש הכא: מועדי ה' נאמר, הפרת נדרים לא נאמר. אי נמי, אפילו לרבי יוסי הגלילי צריכין תרי קראי, דאי לא כתיב אלא חד לא הוה משמעינן אלא מומחין — כתב קרא אחרינא למעוטי אפילו הדיוטות.

יום סליחה ומחילה — פירשתי בסוף "מרובה" (בבא קמא פב, א). יום שכלו בו מתי מדבר — בשנה אחרונה נמי מתו. וידעו שכבר כלתה גזרה, כי כבר מתו כל בני עשרים, ולפי שהיו אבלים עד מקצת יום של חמשה עשר — לא חזר הדיבור, שאין השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות, כדאשכחן גבי יעקב (תנחומא פרשת וישב), שכל אותן ימים שנתאבל על יוסף לא שרתה עליו שכינה, כדאמר (בשבת) (ל, ב). ולכך, כל ימי אבילתן של ישראל לא חזר הדיבור, שבוכותן היה מדבר עם משה, כדאמרינן בריש מכילתא: "לאמר", רבי יעקב אומר: צא ואמור להם שבוכותן אני מדבר עמך. שכל אותן שלשים ושמונה שנה שהיה כועס על ישראל — לא היה מדבר עם משה (ואדרבה), שנאמר "ויהי כאשר תמו" וגו'. וממדרש איכה שהיה רבינו שמואל מביא ראיה, קשיא טובא. שאם לא מתו בשנה אחרונה — למה נתעכב הדיבור שנה ויותר שלא חזר? ועוד, ששה עשר אלף ופרוטרוט היה למות כל שנה. ולפי מדרש איכה היו מתין חמשה עשר אלף ופרוטרוט בכל שנה! ועוד: למאן דאמר בירושלמי במועד קטן שכולן בני ששים מתו — חידוש גדול הוא זה, שצריך לומר שחמש עשרה אלפים ופרוטרוט נולדו במצרים בכל שנה, זה קודם זה. ועוד, שלא היתה שמחה מפני הדיבור שחזר, [אלא] שאז כי אימלטי סיהרא ידעו שפסקא גזרה מעליהם! ועוד: מה שמחה היא שקדמו למות מאשתקד? והתניא (שמות בג) "את מספר ימיך אמלא"! ועוד, אם מיהרו למות מאשתקד — אם כן לא מתו בני ששים אותן שהושלמו להן עשרים שנה בשעת יציאתם, שלכך תלה בעשרים שנה, לפי שהיו בני עשרים בצמצומו! ונראה לרבינו תם לפי מדרש איכה שלא מיהרו למות, אלא בשנה אחרונה ביטל מהן הגזרה, ונשארו מהן חמשה עשר אלף ופרוטרוט, אותן שהיו ראוין למות בשנה אחרונה. כמו שמצינו בחזקיה דכתיב (מלכים ב כ) "צו לביתך כי מת אתה" והאריך לו הרבה. [והא דכתיב (במדבר בו) "ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפונה והושע בן נון" — היינו מאותן שראויין למות קודם שנתבטלה הגזרה. דכלב והושע היו בני ארבעים בשלוח מרגלים, כדפרישית לעיל (בבא בתרא קיז, ב). אי נמי, בתחלה נגזר אפילו על בני עשרים בצמצום, ולבסוף ריחם עליהם הקדוש ברוך הוא ולא מתו אלא אותן שהיו בשעת גזרה לבל הפחות בני עשרים והדש, שחדש בשנה אחרת חשוב שנה ולא יום אחד, כדאמרינן (מסכת פרה פרק ראשון משנה ג) גבי פלגס, שבל חדש שלם אינו לא שה ולא איל, ונשארו בשנה אחרונה כל אותן שהיו בני עשרים בצמצום]. הכי נמי אשכחן בדילוג קץ, זכו — "כי גר יהיה זרעך" מיצחק, לא זכו — "ועבדום וענו אותם" וכו'. והשתא אתי שפיר, דמשום חמשה עשר אלפים ופרוטרוט לשנה לא נתייחד הדיבור עד חמשה עשר באב של שנה אחרונה, שהיו ראוין למות, והיו עציבין בכך עד דאימלטי סיהרא. ומה שהקשה רבינו הם לפירוש הקונטרס: למה נשתהה הדיבור שנה ויותר? יש לומר נמי שאין השכינה שורה לא מתוך עצבות, והן היו עציבין לפי שהיו סבורין למות באותה שנה. והאי דנקט נמי חמשה עשר אלפים ופרוטרוט — לאו על כל שנה ושנה קאמר, אלא רוב השנים. ומיהו, קשה על פירוש רבינו שמואל: דלמה חפרו קברים בשנה אחרונה? כיון שמאשתקד מתו כל אותן שהיו ראוין למות, שכל אחד היה יודע בעצמו שלא היה מבן עשרים ועד ששים מפקודי משה ואהרן!

שבעה

לא

לא היה דיבור עם משה — פה אל פה כבתחלה. אבל אם הוצרכו לדיבור, כגון במעשה דקרח שהיה אחר מעשה המרגלים — היה מדבר על ידי מלאך, או באורים ותומים. אי נמי, לא היה מדבר עמו אלא על ידי צורך מעשה הצריך להם. **אלי היה הדיבור** — דמצי למכתב: ויאמר ה' אלי, כדכתיב לעיל "ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב". אי נמי, מדסמכו ל"ויהי כאשר תמו" קדריש הכי, ולא ממשמעותא דקרא, אלא מייתורא ד"ויהי כאשר תמו", דקרא יתירא הוא. **יום שביטל הושע בן אלה פרדסאות** = שומרים. כדתניא בסדר עולם: בשראה הושע בן אלה שגלו עגלי הזהב, עמד והעביר פרדסאות שהושיב ירבעם בן נבט שלא יעלו ישראל לרגל. שבכל מלכי ישראל הוא אומר "וילך בדרך ירבעם בן נבט ובחטאתו אשר החטיא את ישראל", אבל בהושע כתיב "רק לא כבמלכי ישראל אשר היו לפניו". **היוני ביתי** — במסכת גיטין (נז, א). **דאמר רב מתנה כו'** — ולבך שמחו, שזכו לקבורה ושלא הסריחה. **ברכת הטוב והמטיב** — שבברכת המזון, תקנו באותו היום. דמן התורה אינה אלא שלש ראשונות, כדנפקא לן מהאי קרא "וברכת את ה' אלהיך על הארץ" וגו'. מניסן ועד חמשה עשר באב היו בורחים עצים לצורך המערכה לכל השנה. מכאן ואילך תשש כח החמה, ויש בעצים לחלחלית, ומעלין עשן, וגם יגדל תולעת. ובדאמרינן במדרש איכה, רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוסי אומר: שבו בלה זמן קציצה למזבח. שכל עץ שנמצא בו תולעת פסול למזבח, וכל עץ שהוא נקצץ אינו עושה מאכלות. ואותו יום שפסקו היו שמחים, לפי שבאותו יום היו משלימין מצוה גדולה כזאת. **יום תבר מגל** — שנשברו הקרדומות, שאין צורך עוד בהן לחשוב עצים. **מחמשה עשר באב ואילך דמוסיף** — מן הלילה על היום לשנות — יוסיף ימים, כדכתיב "כי הוא חיינך" (דברים ל) וכתיב (משלי ג) "כי אורך ימים ושנות חיים ושלום] יוסיפו לך". שמתוך שהלילות מאריכין והימים מתקצרין — צריך לעסוק בלימודו גם בלילה. ודלא מוסיף יסיף. **מאי יסיף תני רב יוסף תקבוייה אימיה** — שימות בחצי ימיו, כמו (אסתר ט) "וזכרם לא יסוף מזרעם" — לשון כליה. ולא גרסינן "יאסף", דאם כן מאי קבעי תלמודא? הא מילתא דפשיטא היא ד"יאסף" לשון מיתה, כדכתיב (במדבר כ) "יאסף אהרן אל עמיו. **תני רבנן שבעה כו'** — ברייתא היא בסדר עולם (סוף פרק א). ומשום דמיירי בכלב ויהושע לקמיה נקט ליה. אי נמי, משום דאיירי לעיל דמוסיף יסיף, ובא להודיענו שאלו שבעה, מתוך שצדיקים היו ועסקו בתורה — היו כל כך. **קפלו**

שבעה קפלו כל העולם — האי תנא סבר דאליהו לא הוה פנחס. דאי הוה פנחס — בבציר משבעה הוה מצי לאשכוחי, דיאיר ראה יעקב וראה פנחס. וסבר נמי האי תנא דסרח בת אשר אינה חיה לעולם.
זבולון

לֹא הָיָה דִיבּוּר עִם מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְהִי כַאֲשֶׁר תַּמּוּ כָּל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה לָמוּת מִקֶּרֶב הָעָם", וְסָמִיךְ לֵיהּ: "וַיְדַבֵּר ה' אֵלַי לֵאמֹר" - אֲלֵי הָיָה הִדִּיבּוּר. עוֹלָא אָמַר: יוֹם שֶׁבִּיטֵּל בּוֹ הוֹשֵׁעַ בֶּן אֵלָה פַּרְדְּסָאוֹת שֶׁהוֹשִׁיב יָרָבְעָם עַל הַדְּרָכִים שֶׁלֹּא יַעֲלוּ יִשְׂרָאֵל

לָמָּה לִי? רַב מַתָּנָה אָמַר: יוֹם שֶׁנִּתְּנוּ הֲרוּגֵי בֵיתָר לִקְבוּרָה; דְּאָמַר רַב מַתָּנָה: אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁנִּתְּנוּ הֲרוּגֵי בֵיתָר לִקְבוּרָה - תִּקְּנוּ בְּיַבְנֶה "הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב", "הַטּוֹב" - שֶׁלֹּא הִסְרִיחוּ, "וְהַמֵּטִיב" - שֶׁנִּתְּנוּ לִקְבוּרָה. רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרֵי תְּרֵוַיְיהוּ: יוֹם שֶׁפּוֹסְקִין בּוֹ מִלְּכְרוֹת עֵצִים לַמַּעֲרָכָה. תָּנֵיא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר: בְּיָמִין שֶׁהִגִּיעַ חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב תַּשַׁשׁ כֹּחָהּ שֶׁל חַמָּה, וְלֹא הָיוּ כּוֹרְתִין עֵצִים לַמַּעֲרָכָה. אָמַר רַב מְנַשְּׁיָה: וְקָרוֹ לֵיהּ יוֹם חֲבַר מַגָּל. מַאן, דְּמוֹסִיף - יוֹסִיף, שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף - יָסִיף. מַאי "יָסִיף"? תָּנֵי רַב יוֹסֵף: תִּקְבְּרֵיהּ אִמֵּיהּ. תָּנוּ רַבָּנָן, שִׁבְעָה קִפְּלוּ אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ: מְתוּשֶׁלַח רָאָה אָדָם, שֵׁם רָאָה מְתוּשֶׁלַח, יַעֲקֹב רָאָה אֶת שֵׁם, עַמְרָם רָאָה אֶת יַעֲקֹב, אֲחִיָּה הַשִּׁילוֹנִי רָאָה אֶת עַמְרָם, אֱלִיָּהוּ רָאָה אֶת אֲחִיָּה הַשִּׁילוֹנִי וַעֲדַיִן קַיָּם. - וַאֲחִיָּה הַשִּׁילוֹנִי רָאָה אֶת עַמְרָם? וְהָא כְּתִיב: "וְלֹא נוֹתַר מֵהֶם אִישׁ כִּי אִם כָּלֵב בֶּן יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן"! אָמַר רַב הַמְנוּנָא: לֹא נִגְזְרָה גְּזֵרָה עַל שִׁבְטוֹ שֶׁל לֵוִי, דִּכְתִיב: "בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פִּגְרֵיכֶם וְכָל פְּקֻדֵיכֶם לְכָל מִסְפַּרְכֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה", מִי שֶׁפְּקוּדָיו מִבֶּן עֶשְׂרִים, יָצָא שִׁבְטוֹ שֶׁל לֵוִי שֶׁפְּקוּדָיו מִבֶּן שְׁלֹשִׁים. - וּמִשֶּׁאָר שְׁבָטִים לָא עַיֵּיל? וְהָתַנְיָא: יָאִיר בֶּן מְנַשֶּׁה וְכִבְיָר בֶּן מְנַשֶּׁה נוֹלְדוּ בֵּימֵי יַעֲקֹב, וְלֹא מֵתוּ עַד שֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּבְּנוּ מֵהֶם אַנְשֵׁי הָעַי כִּשְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה אִישׁ", וְתַנְיָא: שְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה מַמָּשׁ, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי נְחֶמְיָה: וְכִי נֶאֱמַר שְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה? וַהֲלֹא לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא "כִּשְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה"! אֶלָּא זֶה יָאִיר בֶּן מְנַשֶּׁה, שֶׁשָּׁקוֹל כְּרוּבָּה שֶׁל סַנְהֶדְרִין! אֶלָּא אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: לֹא נִגְזְרָה גְּזֵרָה לֹא עַל פָּחוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים וְלֹא עַל יָתֵר מִבֶּן שִׁשִּׁים; לֹא עַל פָּחוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים - דִּכְתִיב: "מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה", וְלֹא עַל יָתֵר מִבֶּן שִׁשִּׁים - גָּמַר "וָמַעְלָה", "וָמַעְלָה" מֵעֲרָכִין, מָה לְהַלָּן יָתֵר מִבֶּן שִׁשִּׁים כְּפָחוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים, אַף כָּאן יָתֵר מִבֶּן שִׁשִּׁים כְּפָחוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים. אֵיבַעְיָא לְהוּ: אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לִשְׁבָטִים אֵיפְלוֹג, אוֹ דִלְמָא לְקֶרֶקַע נִבְרֵי אֵיפְלוֹג?

את כל העולם — סיבובהו והקיפוהו, שנתקפל העולם ביניהם. וכל אלו השבעה שמשו זה את זה, כדקתני לעיל מינה בסדר עולם: נמצאת אומר שימש יעקב את שם ועשרים שנה, שימש שם את מתושלח תשעים ושמונה שנה, שימש מתושלח את אדם הראשון ארבעים ושלש שנה. ומחשבון שנות הדורות הכתובין בפרשה דור אחר דור יש ללמוד כל זה. מתושלח לא מת עד תיכף למבול, כדאמר ב"חלק" (סנהדרין קח, ב): "ויהי לשבעת הימים ומי המבול היה" — אלו שבעה ימי אבלו של מתושלח הצדיק. וכבר היה שם בן תשעים ושמונה שנה, כדכתיב "שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד שנתים אחר המבול". ולמדך נמי ראה את אדם ואת שם, אלא צדיקים גמורים קדושים, כמו שעשינו זה את זה, כדפרישית לעיל. והאי תנא לא סבירא ליה: חנוך זה מטטרון, דהוה ליה למימר: שנים עשר קפלו את כל העולם. דהאי תנא דסדר עולם הוא, וסבירא ליה דהאי "ואינו כי לקח אותו אלהים" — היינו שמת בחצי ימיו, וכדקתני התם: חנוך קבר את אדם ואת (שם) [חוה], וחיה אחריו חמשים ושבע שנה, מתושלח הוציא שנותיו עד המבול. **עמרם ראה את יעקב** — סברא הוא, שהרי קהת אביו מיורדי מצרים היה, כדכתיב "ובני לוי גרשון וקהת" (בראשית מו) "ויהי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה", ובאותן שבע עשרה שנה נולד עמרם לקהת, שהרי בנו הראשון היה, כדכתיב "ובני קהת עמרם ויצהר". **אחיה השילוני ראה את עמרם ואליהו ראה את אחיה** — גמרא. והאי תנא לא סבירא ליה אליהו זה פנחס. דאם איתא — לימא: משה ואהרן עמרם, ופנחס ראה משה, ועדיין הוא קיים, ולא איצטריך ליה אחיה כלל. **והא כתיב ולא נותר מהם** — ואחיה השילוני נתנבא בימי ירבעם. ואם איתא דראה את עמרם במצרים — היאך יצא ממדבר ובא לו לארץ? הלא כל ימי יעקב במצרים שבע עשרה שנה, ועמרם ראה את יעקב עד שיהא לכל הפחות, ושני זקיי עמרם מאה שלשים ושבע שנה — הרי מאה חמשים וארבע. ואחיה ראה את עמרם. כמה פשו להו מאתים ועשר אחר מות עמרם — חמשים ושש שנה, נמצא אחיה השילוני בן חמשים ושש שנה כשיצא ממצרים לכל הפחות, ושמא יותר, כגון שנולד בחיי עמרם הרבה. **אחיה השילוני** — לוי היה, כדכתיב בדברי הימים (א, כו): "והלוים אחיה על אוצרות בית אלהים". **שפקודיו מבן שלשים** — יום. שהיו הלוים נמנין מבן חדש ומעלה לפדות עליהן הבכורות, כדכתיב בפרשת "במדבר סיני": "מבן חדש ומעלה תפקדם". ולא נזירא לי, דאם כן הוה ליה למימר: יצא שבטו של לוי שפקודיו מבן חדש. אלא האי שלשים — היינו שלשים שנה, כדכתיב "בני גרשון קהת ומררי מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה". וההוא חשבון נקט, שאותו חשבון בנגד חשבון של ישראל הוא, בריבוצי צבא קפיד רחמנא, דבישראל כתיב "כל יוצא צבא", ובלוים כתיב "מבן שלשים שנה וגו' כל הבא לצבא לעבוד" וגו'. **ומשאר שבטים לא עייל** — מיוצאי מצרים לארץ? בתמיה. ואמאי דחקת לתרוצי דמשום דלוי היה אחיה לכך בא לארץ? **נולדו ביטי יעקב** — גמרא. **ולא מתו כו'** — לא ילוף מקרא אלא חד מינייהו. סנהדרין היו שבעים ואחד, נמצא רובן שלשים ושש. **ולא על יתר מבן ששים** — ונהי נמי דאחיה ישראל הוה, הרי ראה את עמרם חמש שנים, והוה ליה בן ששים ואחד בצאתו ממצרים. יתר על ששים בערכין אינו שוה לבן עשרים שנה ומעלה, שהרי ערכו מועט יותר, כדכתיב בפרשת ערכין. **כפחות מעשרים** — שמועט ערכו נמי מבן עשרים ומעלה. ואף על גב דאין ערך פחות מבן עשרים ויתר על בן ששים שוין זה לזה, מיהו בהכי שוים, ששניהם מועטין מערך יתר מבן עשרים, ומוחלקין מדינו של יתר מבן עשרים. והכי נמי כי היכי דמוחלק פחות מבן עשרים מן הגזרה של יתר מבן עשרים — הוא הדין ליתר על בן ששים, ואיכא למימר נמי דלא נמנו בההוא חשבון. **לשבטים איתפלג** — שנתחלקה לשנים עשר חלקים שוין, ואחד כך של שבט ושבט מתחלק לפי אנשיו, שהיו יוצאי מצרים, או לפי באי הארץ, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. **לקרקע נברי איפלוג** — לראשי אנשים. שבכל אחד מיוצאי מצרים לרבי יאשיה, או לבאי הארץ לרבי יונתן, היה נוטל חלקו בארץ בפני עצמו, והיו כולם שוין בחלוקה.

תא שמע בין רב למעט — על פי הגורל תחלק הארץ, נחלתן של ישראל, שיקח כל שבט ושבט מה שיתן לו הגורל, בין שהיה מגיע לו חלק מרובה — כגון שבט שיש בו אנשים מעט, בין שהיה לו חלק מועט — כגון שיש לו אנשים הרבה. דבין כל השבטים לוקחין בשוה, שבט הקטן כשבט הגדול — נמצאו חלקי בני שבט הקטן מרובה מחלק שבט בני הגדול. ואי לקרקע גברי — מאי בין רב למעט? והלא נטלו כולן בשוה. **ועוד תניא** — בהדיא דלשבטים איתפלג. ומשום דאיכא למידרש נמי האי "בין רב למעט" לבדלקמן בברייתא, איצטריך נמי האי: **ועוד תניא כו'** — שתחלוק לעתיד לבא לשלשה עשר שבטים, כלומר לשלשה עשר חלקים שוין. ולקמן מפרש מאי ניהו אותו חלק דטפי התם, דאי משום לוי דנקטי נחלה בשאר שבטים, כדכתיב התם "שער לוי אחד" — הא מנשה ואפרים נמי לא יטלו אלא חלק אחד, כדכתיב התם "שער יוסף אחד". נמצאו שנים עשר שבטים נוטלין שנים עשר חלקים, והשלשה עשר לנשיא, כדלקמן. **שבתחלה** — כשבאו לארץ. **לא נתחלקה אלא לשנים עשר שבטים** — שלוי לא היה לו חלק בארץ, אלא שבל שבט ושבט נתנו לו ערים לשבת בהן להיות ערי מקלט, אבל מנשה ואפרים נטלו שני חלקים, כדכתיב "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי" (בראשית מח). **בכפפים** — קא סלקא דעתך לומר דמים למי שהגיע לו חלק כחוש יפה היה נותן דמים למי שהגיע לו חלק כחוש — מאי דביני ביני, שנאמר "בין רב למעט" — בלומר, ורצינך לדקדק בין רב למעט, להוסיף דמים הרב למעט. שהזיבורית קרי ליה מעט, והעדירית קרי רב. שכך אמר רבי יהודה: סאה ביהודה שוה חמש סאין בגליל, והיה מעלה דמים זה שנפל חלקו ביהודה למי שנפל לו חלקו בגליל. **הכי גרסינן: אמר רבי יהודה כו'** — ולא בא לחלוק, מדלא קתני "רבי יהודה אומר". **ולא נתחלקה אלא בגורל** — מסקנא דמילתיה דתנא קמא היא. **על פי** — משמע על פי אורים ותומים. **הא כיצד** — אם אורים למה גורל, ואם גורל למה אורים, ושמא מכהישין זה את זה? **אלעזר מלובש כו'** — כדכתיב (במדבר כז) "ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני ה' על פיו יצאו" וגו'. **וקלפי של שבטים** — ארגז שמונחים בו שנים עשר פתקים שכתוב בהן שנים עשר שבטים, וקלפי של תחומין — ארגז שמונחין בו שנים עשר פתקין של שנים עשר חלקים של ארץ ישראל. **והיה מבין ברוח הקודש** — כלומר באורים ותומים, ששואלים תחלה באורים ותומים קודם שיטרח הממונה בקלפי. ובכך מתקררה דעתן של ישראל, שרואין שהגורל היה עולה כמו שנתנבא תחלה ויודעים שחלוקה ישרה היא, ולא היו מרננים בדבר השבטים מרובים. ושני קלפי היו צריכין, אחד לשבטים ואחד לתחומין, ולא סגי בחד דתחומין, דלימא: עכשיו אני נוטל מה שיעלה בידי לצורך ראובן — דאם כן אין כל החלוקה עשויה בגורל, וקרא קאמר "אך בגורל" וגו' — בלא הרצאת דיבור מפי. **ואומר זבולן עולה** — עכשיו יבא לידי הטורף בקלפי כתב של זבולן, והאי דנקטינהו שלא בסדר — לפי שאין עולה שום גורל על הסדר, אלא על ידי מקרה. **טרף** — שיערבב הממונה לכך את השטרות יפה, שלא יאמרו: מדעת לקח את זו, שהיה יודע מה כתוב בה. כמו ביצים טרופות בקערה (עדיות פרק שני משנה ד). **שער ראובן אחד** — שוה, דכל מה שיש לזה יש לזה. **נאום ה'** — הוא עצמו יאמר לכל אחד ליטול חלק פלוני ופלוני. **אידך למאן** — חלק שלשה עשר למי? דהא שנים עשר שבטים לחד הוא דשקלי, כדכתיב ביחזקאל. **לנשיא** — למלך המשיח. **העובד העיר** — היינו נשיא. דעול רבים מוטל עליו, כדכתיב ברחבעם "אם היום תהיה עבד לעם הזה" (מלכים א יב). **עבדוהו** — יתנו לו נחלה מכל שבטי ישראל. **רונגי** — שבירים בעלמא, לעבוד לו בתלמידיו לרב, אבל לא יותן לו מנחלתם. ורבינו חננאל פירש: רון גר, "רון" — שבירי, כלומר שכיר יום. **וחנותי מזה ומזה** — משמע שנוטל חלק מזה ומזה. **לתריסות הקדש** — לבד מקומו של בית המקדש. **ולאחוזות העיר** — ולבד מקום העיר. וכתיב בסיפיה דקרא באחד החלקים. **ולא נתחלקה כו'** — כמו "אמר מר". **למאי הלכתא** — קאמר שיהו מעלין בספים זה לזה? **אילימא בשופרא ובניא** — מה שהיתה זו יפה מזו וזו רעה מזו, דמסליק ליה בדמי מאן דאית ליה שופרא למאן דאית ליה סניא. **אטו בשופפני עסקינן** — דמסתלקי מנחלתם בזוזי? אלא דאי בגליל נוטל חמש סאין בנגד סאה ביהודה. **לקריבה ורחוקה** — הקרקעות היו חולקין בשוה, מי שלוקח מן הכחוש נוטל יותר עד כדמי היפה. אבל מי שעולה לו גורלו בקרוב לירושלים — מעלה מעות למי שעלה גורלו ברחוק מירושלים. שהרחוק גרוע הוא מפני שני דברים: אחד מפני שרחוק מבית המקדש, ואחד מפני שקרוב הוא לארץ העמים, ויש לו לדאג מדן. ורבי יהודה מילתא באפי נפשה קאמר, דמי שנפל גורלו בגליל נוטל חמש סאין בנגד סאה שחבירו נוטל ביהודה. אי נמי, משום דקאמר תנא קמא קרובה ורוחקה מחלקין בכספים, אתא איהו לסיועיה ולמימר דסאה ביהודה שוה חמש סאין בגליל, בשביל שיהודה קרוב לירושלים וגליל רחוק יותר, וצריך להעלות בספין שוה ארבע סאין לסאה שבגליל. **בכספים העלוה** — להחזה ביני דקורבא ורוחקא. וסברא הוא. ומ"ב רב למעט" לא נפקא ליה, דמקרא לא משמעינן אלא העלאה, לא שנא בכספים לא שנא בקרקע. **דלאו דידהו** — חלק מרגלים, כדאמרן בפירקין דלעיל (בבא בתרא קיח, ב).

כתיב

תָּא שְׁמַע: "בֵּין רַב לְמֻעָט". וְעוֹד תַּנְיָא: עֲתִידָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁתִּתְחַלֵּק לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁבַּתְּחִלָּה לֹא נִתְחַלְּקָה אֶלָּא לְשִׁבְעִים עָשָׂר שְׁבָטִים. וְלֹא נִתְחַלְּקָה אֶלָּא בִּכְסָפִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "בֵּין רַב לְמֻעָט"; אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה: סְאָה בִּיהוּדָה שָׁוָה חֲמֵשׁ סְאִין בַּגְּלִיל. וְלֹא נִתְחַלְּקָה אֶלָּא בְּגוֹרָל, שֶׁנֶּאֱמַר: "אַךְ בְּגוֹרָל". וְלֹא נִתְחַלְּקָה אֶלָּא בְּאוּרִים וְתוּמִּים, שֶׁנֶּאֱמַר: "עַל פִּי הַגּוֹרָל", הָא כֵּיצַד? אֶלְעָזָר מְלוּבָּשׁ אוּרִים וְתוּמִּים, וְיהוֹשֻׁעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים לְפָנָיו, וְקַלְפֵּי שֶׁל שְׁבָטִים וְקַלְפֵּי שֶׁל תְּחוּמִין מוּנָּחִין לְפָנָיו, וְהָיָה מְכֻוָּין בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְאוֹמֵר: "זְבוּלֻן עוֹלֶה - תְּחוּם עָבֹו עוֹלֶה עִמּוֹ", טָרַף בְּקַלְפֵּי שֶׁל שְׁבָטִים וְעָלְתָה בְיָדוֹ, טָרַף בְּקַלְפֵּי שֶׁל תְּחוּמִין וְעָלְתָה בְיָדוֹ; וְחוֹזֵר וּמְכַוֵּין בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְאוֹמֵר: "נַפְתָּלִי עוֹלֶה וּתְחוּם גִּינוֹסַר עוֹלֶה עִמּוֹ", טָרַף בְּקַלְפֵּי שֶׁל שְׁבָטִים וְעָלְתָה בְיָדוֹ נַפְתָּלִי, טָרַף בְּקַלְפֵּי שֶׁל תְּחוּמִין וְעָלְתָה בְיָדוֹ תְּחוּם גִּינוֹסַר. וְכֵן כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט. וְלֹא פַּחֲלוּקָה שֶׁל עוֹלָם הָיְתָה חֲלוּקָה שֶׁל עוֹלָם הַבָּא; הָעוֹלָם הַזֶּה, אָדָם יֵשׁ לוֹ שָׂדֶה כָּאן - אֵין לוֹ שָׂדֶה כָּאן, שָׂדֶה פַּרְדֵּס - אֵין לוֹ שָׂדֶה לָבָן; לָעוֹלָם הַבָּא, אֵין לְךָ כָּל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁאֵין לוֹ בָּרָה וּבַשְׂלָה וּבְעֵמֶק, שֶׁנֶּאֱמַר: "שַׂעַר רְאוּבֵן אֶחָד שַׂעַר יְהוּדָה אֶחָד שַׂעַר לֵוִי אֶחָד", הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַלֵּק לָהֶן בְּעֵצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאֵלֶּה מֻחְלָקִים נְאֻם ה'". קָתָנֵי מִיהַת: "שֶׁבַּתְּחִלָּה לֹא נִתְחַלְּקָה אֶלָּא לְשִׁבְעִים עָשָׂר שְׁבָטִים", שִׁבְעִים מִינָּה לִשְׁבָטִים אִיפְלוֹג, שִׁבְעִים מִינָּה. אָמַר מָר: עֲתִידָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁתִּתְחַלֵּק לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר שְׁבָטִים. אִידָךְ? אָמַר רַב חִסְדָּא: לַנְשִׂיא, דִּכְתִיב: "וְהָעֹבֵד הָעִיר יַעַבְדוּהוּ מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל". אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי, אִימָא: רוֹנְגֵי בְּעַלְמָא? - לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דִּכְתִיב: "וְהִנַּחְתָּר לַנָּשִׂיא מִזֶּה וּמִזֶּה לִתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וְלַאֲחֻזַּת הָעִיר". וְלֹא נִתְחַלְּקָה אֶלָּא לִכְסָפִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "בֵּין רַב לְמֻעָט". לְמַאי? אִילֵימָא לְשׁוּפְרָא וְסַנְיָא - אַטּוּ בְּשׁוּפְפֵנֵי עָסְקִינַן? אֶלָּא, לְקִרְבָה וְרִחְקָה. פִּתְנֵאי: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בִּכְסָפִים הָעֲלוּהָ, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בְּקַרְקַע הֶעֱלוּהָ. וְלֹא נִתְחַלְּקָה אֶלָּא בְּגוֹרָל, שֶׁנֶּאֱמַר: "אַךְ בְּגוֹרָל". תָּנָא: "אַךְ בְּגוֹרָל" - יָצְאוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב. לְמַאי? אִילֵימָא דְּלָא שְׁקִיל כְּלָל, הָשְׁתָּא דְּלָאו דִּידְהוּ שְׁקִיל, דִּידְהוּ מִיבָּעְיָא? אֶלָּא, שֶׁלֹּא נִטְּלוּ בְּגוֹרָל, אֶלָּא עַל פִּי ה'; יְהוֹשֻׁעַ - דִּכְתִיב: "עַל פִּי ה' נָתְנוּ לוֹ אֶת הָעִיר אֲשֶׁר שָׁאָל אֶת תִּמְנַת סֶרַח בְּהַר אֶפְרָיִם".

זבולן עולה תחום עבו עולה [עמו] — לאו עבו ממש, דעבו מחלק אשר, דכתיב (שופטים א) "ואשר לא הוריש יושבי עכו", אלא כלומר, תחום שבצד עכו. **העולם** הזה יש לו פרוש ואין לו שרה לבן — תימה: דבשלהי "מרובה" (בבא קמא פא, ב) אמרינן מחלוקת ארץ ישראל: אין לך מישראל שאין לו בהר ובשפלה ונגב. ומיהו, אית דגרס: אין לך שבט ושבט מישראל. אבל הבא גרסינן: אין לך אחד מישראל לעולם הבא, ומשמע לו "שער ראובן אחד" — היינו לכל אחד ואחד. אי נמי, בעולם הזה אין לדם בשוה מזה כמו מזה, אלא מזה מעט ומזה הרבה, אבל לעולם הבא יש לו מן הכל בשיעור שוה.

ואידך למאן — אף על גב דכתיב "שער לוי אחד" — הא כתיב נמי "שער יוסף אחד", דלא מנו שבט יוסף אלא כאחד.

לא שלקא דעתך דכתיב הנותר לנשיא וגו' — ובפרשיא רבה בפרק שני דריש מהכא דגבעוני אינו מתרפא לעתיד לבא, מדכתיב "והעובד העיר" וגו'. ואיתא להא ואיתא להא, ומדאפקיה בלשון עובד — דרוש ביה נמי גבעוני. או שמא פליגי.

סתם

סתם ואחר כך מחלוקת הוא ואין הלכה כסתם — תימה: נהי נמי דלא חשיב סתם גמור, מכל מקום אהני הא דחשיב כרבנים, וחשיב רבי יוחנן כרבים לגבי רבים, ויכול להיות הלכה כמותו. דהא ברייש מסכת ביצה (ב, א) אמרינן: גבי שבת סתם לן תנא כרבי שמעון, דתנן: מתחברין את הדלועין בו', אף על גב דסתם ואחר כך מחלוקת הוא, דפליג עליה רבי יהודה. דקתני, רבי יהודה אומר: אם לא היתה נבלה מערב שבת — אסורה. אלמא דלכל הפחות חשיב ליה כרבים לגבי יחיד! ושמא גרע טפי כשאין מחלוקת בסמוך, דאיכא למימר דהדר ביה רבי מן הסתם ממה שסתם.

תוימה

כתיב סרח — ביהושע. וכתיב חרם — בשופטים. בתחלה — קודם שבאת לידי יהושע, פירותיה דומין לחרס — יבשין ורעים כחרס היבש בלי שומן, ולבסוף — כשבאת לידו — פירותיה מסריחין מרוב שמנן, כשמשמרין אותן יותר מדאי, ומעליותה היא משום שומן, וזכותו של יהושע גרם. ואיבא דאמרי בתחלה פירותיה מסריחין — מרוב שמנן, ולא היו משתמרין, וגרעיותא היא. ולבסוף פירותיה דומין לחרס, כלומר, שלא היו שמנין יותר מדאי אלא במדה, שיכולין להכניסם לאוצר ומתקיימין טובא, ומעליותא היא. כאשר דבר משה — והיכן דבר — דכתיב "ולו אתן את הארץ אשר דרך בה ולבניו" וזו היא חברון שדרך בה, כדדרשינן באגדה: "ויבא עד חברון" — מלמד שנשתכח כלב על מערת קברי צדיקים שבחברון והתפלל שם לפני המקום שיציילהו מעצת מרגלים, שלא יכשל בהן עמהן. עיר מקלט הוא — כדכתיב ביהושע: "ולבני אהרן הכהנים נתנו את עיר מקלט הרוצח את חברון ואת מגרשיה". פרווריה — כפרים ושדות שסביב לעיר, חוצה למגרש. משנה אחד הבן ואחד הבת בו' — כולה מפרש בגמרא. אלא שהבן בו' — בגמרא מפרש מאי "אלא". ואינו נושל פי שנים בנכסי האם — כדדרשינן לעיל (בבא בתרא קיא, ב): "ולו משפט הבכורה" — משפט הבכורה לאיש, אבל לא לאשה. והבנות נוזנות בו' — בנכסים מועטים, ולא הבנים. כדתנן לקמן בתחלת "מי שמת" (קלט, ב): מי שמת והניח בנים ובנות, בזמן שהנכסים מרובין — הבנים יירשו והבנות יזונו, נכסים מועטין — הבנות יזונו, והבנים יושאלו על הפתחים. ואינו נוזנות מנכסי האם — לא במרובין ולא במועטין במקום בנים, שהבנים יורשין את הכל. אבל גבי נכסי אב — נוזנות בתנאי כתובה, שכך כתב לאשתו: "בזן ונקבן דיהוון ליכי מינאי יהון מתזנן מנכסאי עד דתלקחן לגוברין". נמראיירתין כי הדדי — בת במקום בן תירש עם הבן. והתנן — דלא יתרוץ כי הדדי. בן קודם לבת בו' — והכא

כְּתִיב: "סָרַח", וּכְתִיב: "חֵרֶם"! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בַּתְּחִלָּה פֵּירוֹתֶיהָ כְּחֶרֶס, וּלְבַסּוֹף פֵּירוֹתֶיהָ מְסָרִיחִין; וְאֵיפָא דְּאָמְרִי: בַּתְּחִלָּה מְסָרִיחִין, וּלְבַסּוֹף כְּחֶרֶס. כְּלֵב - דִּכְתִיב: "וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת חֶבְרוֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיּוֹרֶשׁ מִשָּׁם אֶת שְׁלֹשָׁה בְּנֵי הָעֲנָק".

חֶבְרוֹן עִיר מִקְלָט הָוְאִי! אָמַר אַבָּיֵי: פַּרְוָרֶהָא, דִּכְתִיב: "וְאֶת שְׂדֵה הָעִיר וְאֶת חֲצֵרֶיהָ נָתְנוּ לְכָלֵב בֶּן יְפֻנֶּה בַּאֲחֻזָּתוֹ". **מתני'** אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת בְּנַחֲלָה, אֲלָא שֶׁהַבֵּן נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בִּנְכְסֵי הָאָב וְאֵינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בִּנְכְסֵי הָאֵם, וְהַבָּנוֹת נְזוֹנוֹת מִנִּכְסֵי הָאָב וְאֵינָן נְזוֹנוֹת מִנִּכְסֵי הָאֵם. **גמ'** מַאי "אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת בְּנַחֲלָה"? אִילֵימָא דִּירְתִי כִּי הֲדֵדֵי - הָא תְּנַן: בֵּן קוֹדֵם לְבַת, כָּל יוֹצְאֵי יֶרֶךְ שֶׁל בֵּן קוֹדְמִין לְבַת! (סִימָן: נֶפֶשׁ) אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, הָכִי קָאָמַר: אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת נוֹטְלִין בְּרֵאוּי בִּכְבִיחוּזָק. - הָא נַמִּי תְּנֵינָא: בָּנוֹת צְלָפְחָד נָטְלוּ שְׁלֹשָׁה חֲלָקִים בְּנַחֲלָה, חֵלֶק אֲבִיהֶן מִיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם, וְחֵלְקוֹ עִם אֲחָיו בִּנְכְסֵי חֶבְרוֹ! וְעוֹד, מַאי "אֶלָּא"? אֶלָּא אָמַר רַב פַּפָּא, הָכִי קָאָמַר: אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת נוֹטְלִין חֵלֶק בְּבִכּוּרָה. - הָא נַמִּי תְּנֵינָא: וְשֶׁהָיָה בְּכוֹר נוֹטֵל שְׁנֵי חֲלָקִים! וְעוֹד, מַאי "אֶלָּא"? אֶלָּא אָמַר רַב אַשִׁי, הָכִי קָאָמַר: אֶחָד בֵּן בֵּין הַבָּנוֹת, וְאֶחָד בַּת בֵּין הַבָּנוֹת, אִם אָמַר "יִרַשׁ כָּל נְכָסַי" - דִּבְרֵיו קַיָּימִין. - כְּמַאן, כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא? הָא קָתָנֵי לָהּ לְקַמָּן, רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר: אִם אָמַר עַל מִי שֶׁאֵינוֹ לְיוֹרְשׁוֹ - דִּבְרֵיו קַיָּימִין, עַל מִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ - אֵין דִּבְרֵיו קַיָּימִין! וְכִי תֵּימָא: קָא סָתֵם לָן כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא - סָתֵם וְאַחַר כָּךְ מְחַלְּקָת הִיא, וְסָתָם וְאַחַר כָּךְ מְחַלְּקָת - אֵין הֲלָכָה כְּסָתָם! וְעוֹד, מַאי "אֶלָּא"? אֶלָּא אָמַר מָר בַּר רַב אַשִׁי, הָכִי קָאָמַר: אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת שָׁוִין בִּנְכְסֵי הָאֵם וּבִנְכְסֵי הָאָב, אֶלָּא שֶׁהַבֵּן נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בִּנְכְסֵי הָאָב, וְאֵינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בִּנְכְסֵי הָאֵם. תָּנוּ רַבָּנָן: "לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם" - פִּי שְׁנַיִם בְּאֶחָד. אֲתָה אוֹמֵר: פִּי שְׁנַיִם בְּאֶחָד, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא פִּי שְׁנַיִם בְּכָל הַנְּכָסִים? וְדִין הוּא:

לא גרסינן "ועוד מאי אלא", דהא טובא קא פריך ליה, ולא שייך למימר "ועוד" אלא היכא דפירכא בתרייתא עדיפא מקמייתא. **אמר רב נחמן בר יצחק הכי קאמר אחד הבן ואחד הבת** — במקום שאין בן, שוין בנחלה ליטול מה שהיה ראוי לאביהן כאילו היה מוחזק לו. דבן בנו או בת בתו של אדם יורשין אותו, שעומדין בני בנים במקום בנים לירש את הזוקן, כדנפקא לן מ'ויגבו אין לו'' — עיין עליה, "ואם אין לו בת" — עיין עליה, אלמא, הבן או הבת יורשין את מה שהיה ראוי לאביהן לירש אילו היה קיים. **הא נמי תניא** — דבנות צלפחד נטלו חלק הראוי לצלפחד אביהן בנכסי חפר. ואף על גב דהוה ליה ראוי גבי צלפחד אביהן, דאפילו אם מת בחיי חפר קאמרינן דנטלו בנותיו חלק הראוי לו אילו היה קיים, דהא לא מפליג תנא דמתניתין מידי. אלמא, בת יורשת את הראוי לאביה במקום שאין בן. והוא הדין דהוה מצי למימר: הא נמי תניא (בבא בתרא קטו, א): וכל יוצאי ירכו של בן קודמין לבת. דמתהם שמעינן דאפילו בת הבן יורשת בנכסי זקן, דדיינו ראוי לאביה, שהרי מת אביה בחיי זקינה ואפילו הכי יורשת זקינה במקום אביה. אלא מעובדא דבנות צלפחד ניתא ליה לאקשויי, דמעשה רב. ועוד — אפילו תאמר דמשום סיפא קתני רישא, שרוצה לתת חילוק ביניהן בסיפא, מאי "אלא"? התיאך מוסב על הראשון? הא לא קתני ברישא דנכסי האב ונכסי האם שוין, דליתני בסיפא "אלא", שברבר זה יש חילוק בין נכסי האב לנכסי האם שהבן בו'. וביון דרישא קאמר דבן ובת שוין — לא היה לו לשנות בסיפא חילוק דאב ואם, אלא חילוק בין בן לבת. והכי הוה ליה למימני: אלא שהבן נוטל פי שנים אבל לא הבת, והבת ניזונת מן הנכסים אבל לא הבן. דכי גרסינן: ועוד מאי אלא אלא אמר רב פפא בר'. וכן בכולהו גרסינן תרי זימני "אלא". **אלא אמר רב פפא בו'** — לרב פפא נמי קשיא ליה "אלא" כדלקמן. ואיהו לא בא לתרץ האי "אלא", אבל קשיא קמייתא "הא נמי תניא" אתא לתרוצי, ולאוקומתא בענין אחר, דלא תקשי מההיא מתניתין דלעיל. ומההיא מתניתין דלקמן דמקשינן לרב פפא מינה — אבתי לא הוה מסיק אדעתיה. וכן כולם. **אחד הבן ואחד הבת** — במקום שאין בן, נוטלין חלק בכורה באביהן, אף על פי שמת בחיי זקינה. דכי היכי דירתי חלק פשיטותו — הכי נמי ירתי חלק בכורתו, וכדפרישית בפירקין דלעיל (קטז, ב) גבי מתניתין דבנות צלפחד. והבאתי ראיה מברייתא דבכורות, ומתלמוד ירושלמי. **הא נמי תניא** — שהיה צלפחד בכור, ואף על פי שמת בחיי חפר — נטלו בנותיו חלק בכורתו עם חלק פשיטותו, ושמעת מינה חפר ואחר כך צלפחד לא היה צריך להשמיענו אחד הבן ואחד הבת נוטלין חלק בכורה, דכיון דמת הזוקן תחלה — מיד ירש הבכור חלק בכורתו, דאין כאן ראוי כלל, ושמעת מינה: הבכור אחרי כן — פשיטא דירשה בניו, הן חלק פשיטותו הן חלק בכורתו. **ועוד מאי אלא** — מי דבר עדיין מלתא בנכסי האם, דקאתא לאיפלוגי בסיפא בין נכסי האב לנכסי האם? **אחד בן בין הבנים** — ולא אחר בין הבנים. דאינו יכול לעשותו יורש, דמתנה הוא על מה שכתוב בתורה, ועד שיתן לו בלשון מתנה לא קני, כדתנן בפירקין (קל, א). **בת בין הבנות** — ובן אין לו. **אם אמר יירש כל נכסי דבריו** קיימין — הואיל ובר ירושה הוא במקצת. דנפקא לן מ'ביום הנחילו את בניו'' — שמנחיל לבניו כל מה שירצה. והיינו דקתני: אחד הבן ואחד הבת דינן שוה, שיכול האב להנחיל כל הנכסים לאחד מן האחין, או לאחת מן האחיות היכא דאין בן. **ופריכנן: כמאן דבי יוחנן בו' ועוד מאי אלא** — דאפילו אם תאמר שהרבה יש שתם ואחר כך מחלוקת בגמרא, שבתחלה ראה את דברי התנא הזהה ושתמן, ואחר כך חזר בו ופירשה, ומשנה ראשונה לא זזה ממקומה — מאי "אלא"? **אחד הבן ואחד הבת** — במקום שאין בן, שוין בנכסי האם לירש חלק בחלק. **ובנכסי האב** — שאין חילוק בין נכסי האם לנכסי האב, בין לענין ירושת הבנים בין לענין הבנות. חוץ משני דברים שיש חילוקן בין נכסי האם לנכסי האב, דהיינו בכורה ומזון, כדמפרש ואזיל: אלא שהבן הזכר נוטל פי שנים בנכסי האב ולא בנכסי האם. דלענין ירושת הבן יש חילוק בין נכסי האב לנכסי האם, אבל לענין ירושת הבת — אין חילוק בין נכסי האב לנכסי האם, דאין בת נוטלת בכורה, כדדרשינן בסיפרי "וילדו לו בנים" — הבנים בתורה הזאת, ואין הבנות בתורה הזאת. ועוד חילוק אחר: שהבת ניזונת בו'. ומיהו, הבן שזה לענין מזונות בשניהן, שהרי יורש הכל. והיכא דאין לו מה לירש — אפילו מזונות אין לו. כגון בנכסים מועטין דאב. **פי שנים באחד** — כנגד אחד מן האחין נוטל פי שנים, שאם היו חמשה אחין — חולקין הנכסים בששה חלקים ונוטל הבכור פי שנים מהן. **בכל הנכסים** — שנוטל פי שנים בכולן. **ודין הוא** — דפי שנים באחד, שחלקו יודא עם חמשה אחין דומה בחלקו עם אחד. כשאין שם אלא בכור ופשוט נוטל פי שנים בכל הנכסים, ממה נפשך, דפי שנים באחד הוא, וגם פי שנים בכל הנכסים.

והיה ביום הנחילו את בניו וגו' — כוליה קרא יתירא הוא, דהא כתיב בתריה "כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים" וגו'. **ריבתה נחלה** — שלא יטול פי שנים בכל הנכסים היכא דאיכא שנים ושלשה אחים מלבדו. **ואומר** — לקמן מפרש מאי "ואומר". הני קראי בדברי הימים כתיבי. **ולא** להתיחס על הבכורה — לא שיקרא בכור ניתנה לו בכורה, דלעולם ראובן קרי בכור ישראל, אלא ליטול שני חלקים בכבוד, כדכתיב "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי" (בראשית מח). **בכורה לדורות** — "לו משפט הבכורה" (דברים כא). **מה בכורה האמורה ליוסף פי שנים כאחד** — כדלקמן. **שכם אחד על אחיך** — שני חלקים בנגד שני אחין, כדלקמן. זו **תפלה** — שהתפלל יעקב על בניו, ושזכה לקנות הבכורה מעשו בתפלתו. **תא שמע וכי ראובן בכור ישראל** — וכתיב בהאי קרא "ניתנה בכורתו", וליפין בבנין אב "בכורה" מ"בכורתו". דנהי דדברי תורה מדברי קבלה לא יליפינן — גלויי מילתא בעלמא הוא, דלא היינו יודעין מהו חלק בכורה, ושמעינן מהתם דפי שנים בכאחד. כדאמרינן נמי בעלמא (מועד קטן ה, א): דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו, עד שבא יחזקאל ופירש "ובל בן נכר וגו' לא יבא אל מקדשי" וגו', ואמרינן: עד דאתא יחזקאל מאן אמרה? אלא גמרא הוו גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא. והוא הדין לבכורה. **אימא דיקלא** — קרקע מועט הוסיף לו יעקב ליוסף בשביל בכורה והוא הדין דהוה מצי למיפרך: פי שנים בכל הנכסים, אלא משום דהא קא חזינן דלא הואי לה נחלה כולי האי, דהא קצוותיו בני יוסף. **בראובן ושמעון** — כנגד שני שבטים, ובדאמרן לשבטים איתפלג — דהיינו פי שנים באחד. והאי דלא קאמר בברייתא: ואומר "בראובן ושמעון יהיו לי" — היינו משום דמילתא דפשיטא ליה לתנא יותר מדאי דהאי "שכם אחד על אחיך" אהדורא קרא קאי דכתיב לעיל מיניה "בראובן ושמעון יהיו לי", ופירושא דהדורא קרא הוא, הלכך לא חש להזכירו, דזיל קרי בי רב הוא. **לבעל הבית** — יוסף. **יתום** — יעקב, דכתיב "ויכלכל את אביו" וגו' (בראשית מז). **לפוף העשיר** — יעקב, שבאה לידו בכורת ראובן על ידי שחילל יצועי אביו, והיה יכול ליתנה לכל מי שירצה. **ואי לאו דחטא ראובן לא הוה מהני ליה ליוסף** — בתמיה. כלומר, מה נתן יעקב ליוסף? שהרי מחלק שאר אחין הוסיף לו, אבל משלו לא נתן לו כלום, דמשלו הוה לו להתנות ולא משל אחרים אלא ודאי משלו נתן לו, הן ממונו הן ברכות שבירכו מכולן, כגון ברכה שבירכו לאפרים ומנשה "וידגו לרוב" וגו' שאין עין רעה שולטת בהן, וכגון "מאל אביך ויעזרך" וגו' "ותהיין לראש יוסף" וגו'. הלכך, מה שנתן בכורת ראובן ליוסף — טעם אחר יש בדבר. אלא רבי יונתן רבך לא כך אמר — נדאמרינן בכל דוכתא: אמר רב שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, **לצאת מרחל** — שתלד רחל את יוסף קודם שתלד לאה את ראובן, דלידוהי יוסף ראשית אונו דיעקב. **שקדמתה לאה ברחמים** — בתפלה, לקמיה מפרש. **צניעות דרחל** — לקמיה מפרש. **רבות ממש** — עיניה נוטפות דמעה. **אפשר** — לומר כך: **ולא בנגות בחמה ממאה** — לא רצה הכתוב לדבר, אלא עקם שמונה אותיות, דכתיב "אשר אינגה טהורה", דאיכא שלש עשרה אותיות, והוה מצי למיכתב "הטמאה" דליכא אלא חמשה אותיות. **בנגותן של צדיקים דבר הכתוב** — בתמיה. **אלא אמר רבי אלעזר בר'** — אליבא דרבי אלעזר לא אשכחן שקדמתה לאה ברחמים, אלא אליבא דרב. **אריכות** — גדולות בכהונה ולויה. דלוי יצא ממנה, שממנו כהנים ולוים, ומלכות מיהודה. **ויפתח את רחמה** — היינו שזכתה לבכורה. **מסר לה** — יעקב סימנין לרחל, שתאמר לו בלילה שבכתה. **בעא מיניה אבא חליפא קרויא מרבי חייא בר'** — משום דאיירי לעיל בבעיא דקראי דיעקב ובניו, נקט נמי להך בעיא הכא. **בכללן** — של ישראל כשבאו למצרים, אתה מוצא בתורה "כל הנפש (הבאה לעיקר) מצרימה שבעים", ובפרטן — כשהוא מונה אותן אחד אחד למעלה בפרשה, אי אתה מוצא אלא ששים ותשע עם יוסף ושני בניו, וכדכתיב בהדיא "כל נפש ששים ושש". **ומבני לאה חסר**, דכתיב בכלל דידה שלשים ושלש ובפרטם אי אתה מוצא אלא שלשים ושנים. **תיומה** — שנולדו ללאה שתי בנות בברס אחד.

תיומה היתה עם בנימין — ובעלמא מסרינן: תיומה היתה עם כל השבטים. היתה

חֻלְקוֹ עִם אֶחָד וְחֻלְקוֹ עִם חֲמִשָּׁה, מַה חֻלְקוֹ עִם אֶחָד - פִּי שְׁנַיִם בְּאֶחָד, אַף חֻלְקוֹ עִם חֲמִשָּׁה - פִּי שְׁנַיִם בְּאֶחָד; אוֹ כְּלָךְ לְדֶרֶךְ זוֹ: חֻלְקוֹ עִם אֶחָד וְחֻלְקוֹ עִם חֲמִשָּׁה, מַה חֻלְקוֹ עִם אֶחָד - פִּי שְׁנַיִם בְּכָל הַנְּכָסִים, אַף חֻלְקוֹ עִם חֲמִשָּׁה - פִּי שְׁנַיִם בְּכָל הַנְּכָסִים! תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְהָיָה בְּיוֹם הִנָּחִילוֹ אֶת בָּנָיו", הַתּוֹרָה רִיבְּתָה נַחֲלָה אֵצֶל אַחִין, הָא אֵין עָלָיִךְ לָדוּן כַּלָּשׁוֹן הָאַחֲרוֹן אֶלָּא כַּלָּשׁוֹן הָרִאשׁוֹן; וְאוֹמֵר: "וְכִי רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל כִּי הוּא הַבְּכוֹר וּבְחַלְלוֹ יְצוּעֵי אָבִיו נִתְּנָה בְכֹרָתוֹ לִבְנֵי יוֹסֵף בֶּן יִשְׂרָאֵל וְלֹא לְהִתְיַחֵשׂ לַבְּכֹרָה"; וְאוֹמֵר: "כִּי יְהוּדָה גָּבַר בְּאֶחָיו וְלִנָגִיד מִמֶּנּוּ וְהַבְּכֹרָה לְיוֹסֵף", נֶאֱמְרָה בְּכוֹרָה וְנֶאֱמְרָה בְּכוֹרָה לְדוֹרוֹת, מַה בְּכוֹרָה הָאֲמוּרָה לְיוֹסֵף - פִּי שְׁנַיִם בְּאֶחָד, אַף בְּכוֹרָה הָאֲמוּרָה לְדוֹרוֹת - פִּי שְׁנַיִם בְּאֶחָד; וְאוֹמֵר: "וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶם אַחַד עַל אַחֶיךָ אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹרִי בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי", וְכִי בְּחַרְבּוֹ וּבְקַשְׁתּוֹ לָקַח? וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: "כִּי לֹא בְקַשְׁתִּי אֶבְטָח וְחַרְבִּי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי"! אֶלָּא, "חַרְבִּי" - זוֹ תְּפִלָּה, "קַשְׁתִּי" - זוֹ בַּקָּשָׁה. מַאי "וְאוֹמֵר"? וְכִי תֵּימָא: הַאי לְכִדְרָבִי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא הוּא דְּאָתָא - תָּא שְׁמַע: "וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל"; וְכִי תֵּימָא: בִּכּוֹרָה מִ"בְּכוֹרָתוֹ" לָא גְּמִרִינַן - תָּא שְׁמַע: "וְהַבְּכֹרָה לְיוֹסֵף"; וְכִי תֵּימָא: מַאי גּוּפֵיהּ, מַאי דְּפִי שְׁנַיִם בְּאֶחָד הֲוָה? תָּא שְׁמַע: "וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶם אַחַד עַל אַחֶיךָ". אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּאֵי, אִיתְּמָא: דִּיקְלָא בְּעָלְמָא! אָמַר לֵיהּ, עָלָיְךָ אָמַר קְרָא: "אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי". בָּעָא מִינֵיהּ רַבִּי חִלְבּוֹ מֵרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי: מָה רָאָה יַעֲקֹב שֶׁנָּטַל בִּכּוֹרָה מֵרְאוּבֵן וְנִתְּנָהּ לְיוֹסֵף? - מָה רָאָה?! "וַיְחַלְּלוּ יְצוּעֵי אָבִיו" כְּתִיב! אֶלָּא, מָה רָאָה שֶׁנִּתְּנָהּ לְיוֹסֵף? - אִמְּשׁוֹל לְךָ מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְבַעַל הַבַּיִת שֶׁגִּדֵּל יְתוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, לְיָמִים הֶעֱשִׁיר אוֹתוֹ יְתוֹם וְאָמַר: אֲהַנְיֵהוּ לְבַעַל הַבַּיִת מִנִּכְסַי. אָמַר לֵיהּ: וְאִי לָאו דַּחֲטָא רְאוּבֵן, לָא מַהֲנֵי לֵיהּ לְיוֹסֵף וְלָא מִדַּעְתֵּם! אֶלָּא, רַבִּי יוֹנָתָן רַבָּךְ לֹא כָּךְ אָמַר: רְאִיָּה הָיְתָה בִּכּוֹרָה לָצֵאת מֵרָחֵל, דִּכְתִיב: "אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף", אֶלָּא שֶׁקִּדְּמַתָּהּ לֵאָה בְּרַחֲמִים, וּמִתּוֹךְ צְנִיעוּת שֶׁהָיְתָה בָּהּ בָּרְחֵל הַחֲזִירָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָהּ. מַאי קַדְּמַתָּהּ לֵאָה בְּרַחֲמִים? דִּכְתִיב: "וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת", מַאי "רַכּוֹת"? אִילֵימָא רַכּוֹת מָשָׁא, אֶפְשָׁר? בְּגִנּוֹת בְּהֵמָה טְמֵאָה לֹא דִּבֶּר הַכָּתוּב, דִּכְתִיב: "מִן הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינֶנָּה טְהוֹרָה", בְּגִנּוֹת צַדִּיקִים דִּבֶּר הַכָּתוּב?! אֶלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שֶׁמִּתְּנוֹתֶיהָ אֲרוּכוֹת. רַב אָמַר: לְעוֹלָם רַכּוֹת מָשָׁא, וְלֹא גָּנְאִי הוּא לָהּ, אֶלָּא שֶׁבָּא הוּא לָהּ; שֶׁהָיְתָה שׁוֹמַעַת עַל פָּרָשַׁת דְּרָכִים בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: שְׁנֵי בָּנִים יֵשׁ לָהּ לִרְבְקָה, שְׁתֵּי בְּנוֹת יֵשׁ לוֹ לְלָבָן, גְּדוֹלָה לִגְדוֹל וּקְטַנָּה לְקָטָן. וְהָיְתָה וּשְׁטָת עַל פָּרָשַׁת דְּרָכִים וּמִשְׁאֲלַת: גְּדוֹל מַה מַּעֲשָׂיו? - אִישׁ רַע הוּא, מִלְּמַטָּה בְּרִיוֹת. - קָטָן מַה מַּעֲשָׂיו? - "אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים", וְהָיְתָה בּוֹכָה עַד שֶׁנָּשְׂרוּ רִיסֵי עֵינֶיהָ. וְהֵינוּ דִּכְתִיב: "וְעֵינֵי ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה", מַאי שְׂנוּאָה? אִילֵימָא שְׂנוּאָה מִמָּשׁ, אֶפְשָׁר? בְּגִנּוֹת בְּהֵמָה טְמֵאָה לֹא דִּבֶּר הַכָּתוּב, בְּגִנּוֹת צַדִּיקִים דִּבֶּר הַכָּתוּב?! אֶלָּא רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁשִּׂנְאוּאִין מַעֲשֶׂה עָשָׂו בְּפָנֶיהָ - "וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ". וּמַאי צְנִיעוּת הָיְתָה בָּהּ בְּרָחֵל? דִּכְתִיב: "וַיַּגֶּד יַעֲקֹב לְרָחֵל כִּי אֲחִי אָבִיהָ הוּא וְכִי בֶן רִבְקָה הוּא", וַהֲלֹא בֶּן אֲחוֹת אָבִיהָ הוּא! אֶלָּא, אָמַר לָהּ: מְנַסְּבַתְּ לִי? אָמְרָה לֵיהּ: אִין, מִיהוּ אַבָּא רַמָּאָה הוּא וְלָא יָכְלַתְּ לֵיהּ. אָמַר לָהּ: מַאי רַמָּאוּתֵיהּ? אָמְרָה לֵיהּ: אִית לִי אֲחָתָא דְּקִשְׁשָׁא מִינַּאי, וְלָא מְנַסְּבָא לִי מִקַּמָּהּ. אָמַר לָהּ: אֲחוֹ אֲנִי בְּרַמָּאוּת. אָמְרָה לֵיהּ: וּמִי שָׁרֵי לְהוּ לְצַדִּיקֵי לְסַנְוֵיֵי בְּרַמָּאוּתָא? - אִין, "עִם נָבָר תִּתְבָּרְ וְעִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל". מָסַר לָהּ סִימָנִין. כִּי קָא מְעַיְּילִי לָהּ לְלֵאָה, סָבְרָה: הֶשְׁתָּא מֵיכְסְפָא אֲחָתַאי. מִסְרְתִירָנוּהוּ נִיהֲלָהּ. וְהֵינוּ דִּכְתִיב: "וַיְהִי בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה הִיא לֵאָה", מִכָּלָּל דְּעַד הָשְׁתָּא לָאו לֵאָה הִיא?! אֶלָּא, מִתּוֹךְ סִימָנִים שֶׁמָּסַר לָהּ יַעֲקֹב לְרָחֵל וּמְסָרָתְהּ לְלֵאָה, לָא הָוָה יָדַע לָהּ עַד הַהִיא שַׁעֲתָא. בָּעָא מִינֵיהּ אַבָּא חֲלִיפָא קְרוֹיָא מֵרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא: בִּכְלָלָן אַתָּה מוֹצֵא שִׁבְעִים, בִּפְרָטָן אַתָּה מוֹצֵא שִׁבְעִים חָסֵר אֶחָד! אָמַר לֵיהּ: תֵּאוֹמָה הָיְתָה עִם בִּנְיָמִן, דִּכְתִיב: "וְאֵת דִּינָה בִתּוֹ". - אֶלָּא מַעֲתָּה, תֵּאוֹמָה הָיְתָה עִם בִּנְיָמִן, דִּכְתִיב: "וְאֵת"

"וְאֵת"

היתה מוחזרת או מושברת ביד אחרים בכור נוטל פי שנים — לקמן מוקי לה ברבי, דלרבנן אין הבכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהן, אף על גב דבכור ופשוט שהניח להן אביהן עבד או בהמה טמאה עובד לזה יום אחד ולזה שני ימים, הכי נמי אי אמר הבכורו: או תחלקו או אטול פי שנים בשבח — הרשות בידו. והא דלא נקט חברות ושכורה היתומין — משום דהשתא אשמועינן חידוש טפי, דאף על גב שהיתה חבורה ושכורה בחיי האב — לא חשבינן להפרה ראוי, ויטול פי שנים. **הכא** במכירי כהונה (ולוויה) עסקינן — בכל דוכתא עבידי מכירי כהונה מחזק, בפרק "כל הגט" (גיטין ל, א): המלוה מעות את הכהן והלוי, והיינו טעמא: שזהו מתנה מועטת, ואסור לחזור בו ואפילו בדברים בעלמא. ואף על פי שאם רצה יכול לחזור בו, מכל מקום כל כמה דלא הדר — הוי כמחזק. ודוקא דאשתחזי בחיי אבוהון, דא לאו הכי – לא, כיון דמת מי יזכה?

וקסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי — תימה: דבסמוך מוקי לה ברבי, ובסוף פרק שני דקידושין (נח, א) אית ליה דלאו כמי שהורמו דמי! ויש לומר: דתנא דהכא לא סבר ליה ברבי אלא בהא דבכור שקיל פי שנים בשבח. אי נמי, דוקא במתנות דתרומת מעשר אית ליה לרבי דלאו כמי שהורמו דמי, אבל מתנות דהכא, דורון ולחיים, שקן ניכרות — אית ליה כמי שהורמו דמיין.

אף

"וְאֶת בְּנֵימִין אָחִיו בֶּן אִמּוֹ"! אָמַר: מְרַגְּלִית טוֹבָה הָיְתָה בְּיָדִי וְאַתָּה מְבַקֵּשׁ לְאַבְּדָהּ מִמֶּנִּי, הָכִי אָמַר רַבִּי חֲמָא בַּר חֲנִינָא: זוֹ יוֹכֶבֶד, שֶׁהוֹרָתָה בַּדֶּרֶךְ וְלִידָתָהּ בֵּין הַחוֹמוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲשֶׁר יָלְדָה אוֹתָהּ לְלֵוִי בְּמִצְרָיִם", לִידָתָהּ בְּמִצְרַיִם וְאֵין הוֹרָתָהּ בְּמִצְרַיִם. בָּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי חֲלַבּוֹ מֵרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, כְּתִיב: "וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת יוֹסֵף" וגו', מַאי שְׁנָא כִּי אָתְיְלִיד יוֹסֵף? אָמַר לֵיהּ: רָאָה יַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁאֵין זַרְעוֹ שֶׁל עֵשָׂו נִמְסָר אֶלָּא בְּיַד זַרְעוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ" וגו'. אִיתֵּיבֵיהּ: "וַיִּפֶּן דָּוִד מֵהַנַּשָּׂף וְעַד הָעֶרֶב לְמָחֳרָתָם"?, אָמַר לֵיהּ: דִּאְקְרִיךְ נְבִיאֵי לָא אַקְרִיךְ פְּתוּבֵי, דִּכְתִיב: "בָּלְכָתוֹ אֶל צַלְקַל נָבְלוּ עָלָיו מִמְּשֶׁה עַדָּנָה וַיּוֹזֶבֶד וִידִיעָאֵל וּמִיכָאֵל וְיוֹזֶבֶד וֶאֱלִיהוּא וְצִלְתַּי רָאשֵׁי הָאֲלָפִים אֲשֶׁר לִמְנַשֶּׁה". מְתִיב רַב יוֹסֵף: "וּמֵהֶם מִן בְּנֵי שִׁמְעוֹן הָלְכוּ לְהַר שָׂעִיר אֲנָשִׁים חֲמֵשׁ מֵאוֹת וּפְלַטְיָה וּנְעַרְיָה וּרְפָיָה וְעֻזִּיאֵל בְּנֵי יִשְׁעִי בְּרֹאשָׁם, וַיִּכּוּ אֶת שְׁאֵרִית הַפְּלֵטָה לַעֲמָלֵק וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה". אָמַר רַבָּה בַּר שַׁלָּא: יִשְׁעִי מִבְּנֵי מְנַשֶּׁה אָתֵי, דִּכְתִיב: "וּבְנֵי מְנַשֶּׁה חֵפֶר וְיִשְׁעִי". תָּנוּ רַבָּנָן: הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּזֵרוֹעַ וּבִלְחָיַיִם וּבְקֵבָה, וּבְמוּקְדָּשִׁין, וּבְשֶׁבַח שֶׁשִּׁבְּחוּ נְכָסִים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן. כֵּיצַד? הִנִּיחַ לָהֶן פָּרָה מוּחְכֶּרֶת וּמוּשְׁכֶּרֶת בְּיַד אֲחֵרִים, אוֹ שֶׁהָיְתָה רוֹעָה בָּאָפֶר, וְיָלְדָה - בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. אֲבָל בָּנָיו בְּתִים וְנִטְעוּ כְּרָמִים - אֵין בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. הַאי הַזֵּרוֹעַ וְהַחֲלָיַיִם וְהַקֵּבָה הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאָתֵי לִידֵי אֲבוּהוֹן - פְּשִׁיטָא, וְאִי דְּלָא אָתֵי לִידֵי אֲבוּהוֹן - רָאוּי הוּא, וְאֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל בְּרָאוּי בִּבְמִיחָזָק! - הָכָא בְּמַכְרֵי כְּהוּנָּה עָסְקִינַן, דְּאִשְׁתְּחִיט בְּחֵיי דַּאֲבוּהוֹן, וְקָסָבַר: מַתָּנוֹת שֶׁלֹּא הוֹרִמוּ כְּמִי שֶׁהוֹרִמוּ דָּמוּ. מוּקְדָּשִׁין - לָאו דִּידֵיהּ נִינְהוּ! - בְּקָדָשִׁים קַלִּים, וְאִיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי דְּאָמַר: מָמוֹן בַּעֲלִים הוּא; דְּתַנְיָא: "וּמַעֲלָה מַעַל בַּה"" - לְרַבּוֹת קָדָשִׁים קַלִּים שֶׁהֵן מָמוֹן בַּעֲלִים, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. הִנִּיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן פָּרָה מוּחְכֶּרֶת וּמוּשְׁכֶּרֶת בְּיַד אֲחֵרִים, אוֹ שֶׁהָיְתָה רוֹעָה בָּאָפֶר, וְיָלְדָה - בְּכוֹר נוֹטֵל בָּהּ פִּי שְׁנַיִם. הַשְׁתָּא מוּחְכֶּרֶת וּמוּשְׁכֶּרֶת דְּלָאו בִּרְשׁוּתָא דְּמָרָה דִּידְהוּ קָיְימָא, אֲמַרְתְּ: שָׁקִיל, רוֹעָה בָּאָפֶר מִיבָּעְיָא? - הָא קָא מַשְׁמַע לָן, דְּמוּחְכֶּרֶת וּמוּשְׁכֶּרֶת דְּזִמְנִיָּא דִּרְוֹעָה בָּאָפֶר, מָה רוֹעָה בָּאָפֶר - שֶׁבְּחָא דְּמֵימְלָא קָא אָתֵי, וְלָא קָא חַסְרֵי בָּהּ מְזוֹנָא,

אף

ואת — ריבוי הוא. **מרגלית טובה** — טעם יקר בעיני במרגלית, שלא הייתי רוצה לגלות. ומעיקרא לחדודי הוא דבעי. **לאבדה ממני** — כלומר, לגלותה לאחרים. ולחבב הטעם היה אומר בן. **זו יוכבד** — ולכך לא פרט בה, שהרי עדיין לא יצאה לאויר העולם, אלא עובר במעי אמה היתה בכניסתה למצרים. **מאי שנא** — דלא רצה לשון לבית אביו עד שנולד יוסף? **ויכם דוד** — בעמלק, כשפשטו על צקלג ונהגו נשי דוד מיירי, בספר שמואל. והלא דוד מיהדהד הוה ולא מיוסף, ונפל זרעו של עשו בידו, דעמלק היה בן אליפז בן עשו, ואתה אמרת שאינו נמסר אלא ביד זרעו של יוסף. והלא גם ביד שאר שבטים נמסר, ואמאי קאמר קרא "ובית יוסף להבה" טפי משבט יהודה? **דכתיב** — בדברי הימים: "בלכתו אל צקלג להלחם בעמלק". **נפלו עליו כו'** — "ראשי האלפים אשר למנשה". לפי שנשתתפו עמו ממנשה, דהיינו משבט יוסף, לכך נפלו בידו. **מבני שמעון וגו'** — "ויכו את שארית הפלטה לעמלק" — אלמא ביד בני שמעון נמי נפלו, ואתה אמרת שאין נמסר אלא ביד זרעו של יוסף. **בכור** — בן כהן. **נוטל בזרוע פי שנים כו'** — לקמן מפרש לה. **ובמוקדשים** — לקמן מפרש לה. **ששבחו** — מעצמן, כיצד? הניח כו'. **מוחכרת** — למחצית שכר. **מושכרת** — בדבר קצוב עד זמן פלוני. **באפר** — אחו, דלא חסרי מזוני, כדלקמן. **הילדה בכור נוטל פי שנים** — בהאי ולד, הואיל ושבחא דממילא הוא, ודמי כאילו הוחזק בו אביהן. **אבל בנו בתים** — דאחי שבחא על ידי התומים עצמן הוא, ולאו ממילא — לא קא שקיל פי שנים. **ראוי הוא** — דלא דמי לשבחא שהשביחו הנכסים. דכיון דהוי אבוהון מוחזק בנכסים, והן עצמן הושבחו — כמי שהוחזקו בשבח דמי. אבל הני מתנות לא זכה אביהן כלום מחיים, וכולן הוו שבח. **הכי גרסינן: במכירי כהונה עסקינן** — שאנשי העיר קרוביו ומכיריו של כהן זה, ומזכין לו זיכוי גמור במתנות בהמותיהן מיד בשנשחטו, קודם שהופרשו מן הבהמה. **ודאשתחיט בחיי אבוהון** — ודמי במאן דאתו לידיה בטבלייהו, דאמרינן ב"שחיטת חולין" בפרק "הזורע" (קל, ב) דקני להו כהן אי אתו לידיה בטבלייהו. דמתנות שלא הורמו — כמי שהורמו דמיין, כדנפקא לן התם מ"זוה יהיה משפט הכהנים" — מלמד שהמתנות דינן להזעיבן בדיניין אי אתו לידיה בטבלייהו, כדמפרש התם. והכא נמי, כיון דאשתחיט בחיי אבוהון, הן מכירין של כהן זה ומרעיו ואוהביו שנולד יוסף? **בזרוע פי שנים** — בעמלק, כשפשטו על צקלג ונהגו נשי דוד מיירי, בספר שמואל. והלא דוד מיהדהד הוה ולא מיוסף, ונפל זרעו של עשו בידו, דעמלק היה בן אליפז בן עשו, ואתה אמרת שאינו נמסר אלא ביד זרעו של יוסף. והלא גם ביד שאר שבטים נמסר, ואמאי קאמר קרא "ובית יוסף להבה" טפי משבט יהודה? **דכתיב** — בדברי הימים: "בלכתו אל צקלג להלחם בעמלק". **נפלו עליו כו'** — "ראשי האלפים אשר למנשה". לפי שנשתתפו עמו ממנשה, דהיינו משבט יוסף, לכך נפלו בידו. **מבני שמעון וגו'** — "ויכו את שארית הפלטה לעמלק" — אלמא ביד בני שמעון נמי נפלו, ואתה אמרת שאין נמסר אלא ביד זרעו של יוסף. **בכור** — בן כהן. **נוטל בזרוע פי שנים כו'** — לקמן מפרש לה. **ובמוקדשים** — לקמן מפרש לה. **ששבחו** — מעצמן, כיצד? הניח כו'. **מוחכרת** — למחצית שכר. **מושכרת** — בדבר קצוב עד זמן פלוני. **באפר** — אחו, דלא חסרי מזוני, כדלקמן. **הילדה בכור נוטל פי שנים** — בהאי ולד, הואיל ושבחא דממילא הוא, ודמי כאילו הוחזק בו אביהן. **אבל בנו בתים** — דאחי שבחא על ידי התומים עצמן הוא, ולאו ממילא — לא קא שקיל פי שנים. **ראוי הוא** — דלא דמי לשבחא שהשביחו הנכסים. דכיון דהוי אבוהון מוחזק בנכסים, והן עצמן הושבחו — כמי שהוחזקו בשבח דמי. אבל הני מתנות לא זכה אביהן כלום מחיים, וכולן הוו שבח. **הכי גרסינן: במכירי כהונה עסקינן** — שאנשי העיר קרוביו ומכיריו של כהן זה, ומזכין לו זיכוי גמור במתנות בהמותיהן מיד בשנשחטו, קודם שהופרשו מן הבהמה. **ודאשתחיט בחיי אבוהון** — ודמי במאן דאתו לידיה בטבלייהו, דאמרינן ב"שחיטת חולין" בפרק "הזורע" (קל, ב) דקני להו כהן אי אתו לידיה בטבלייהו. דמתנות שלא הורמו — כמי שהורמו דמיין, כדנפקא לן התם מ"זוה יהיה משפט הכהנים" — מלמד שהמתנות דינן להזעיבן בדיניין אי אתו לידיה בטבלייהו, כדמפרש התם. והכא נמי, כיון דאשתחיט בחיי אבוהון, הן מכירין של כהן זה ומרעיו ואוהביו, אף על פי שעדיין לא הופרשו — הרי הם כאילו באו לידו. שאלו אוהביו גמרו ומקנו לו המתנות כשהן עדיין בתוך הבהמה, ודמי כמי שהוחזק בהן בחייו, דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין, ויטול בהן בכור פי שנים. והשתא ליכא למיפרך "פשיטא", דהשתא אשמועינן טובא, דאף על פי שלא הורמו — כמי שהורמו דמיין. **מוקדשין לאו דידיה נינהו** — כגון חטאות ואשמות מחיים — קדשי ה' נינהו, ויש בהן מעילה כל זמן שלא נשחטו. אבל שלמים אין בהן מעילה, כדדרשינן: "קדשי ה'" — קדשים המיוחדים לשם, יצאו קדשים קלים שאין מיוחדים לשם. ומיהו אינם ממונו, דמיקדש מיהא קדשי, ולא קרינא בהו "בכל אשר ימצא לו". ואפילו אם נשחטו, שיכול לאכלן — אינם שלו, כדתנן בפרק שני דקדושין: המקדש בחלקן, בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים — אינה מקודשת, דמשלחן גבוה קא זכו ומשנינו: בקדשים קלים ומחיים, דהוי ממונו לרבי יוסי הגלילי. ומיהו, לאחר שחיטה — לא, כדאמרינן בפרק ראשון דבבא קמא: כי אמר רבי יוסי הגלילי — מחיים, אבל לאחר שחיטה, דכי קא זכו משלחן גבוה קא זכו — לא אמר. **דאמר ממון בעלים הם** — לכל דבר, אף לקדש את האשה. **ומעלה בעל בה'** — "ובחש בעמיתו בפקדון" וגו'. ובחש בה, ונשבע על שקר, וחזר והודה והביא את אשמו. **לרבות קדשים קלים** — להתחייב עליהם אשם גזילות אם כפר בהן ונשבע והודה, כשאר גזל ממון. שהרי ממונו הן, שהשבר והערך שלו, ואין לגבות בהן אלא אימורים, ולכתן חוזה ושוק. ו"בה" ר"בעמיתו" קדרשי, דהיינו שלמים, שהאימורים לשם והבשר לבעלים. והך מעילה דהכא אינו אלא לשון שינוי, וכן הוא אומר (דברי הימים ב כו) "וימעל בה' אלהיו", וכן בסוטה הוא אומר (במדבר ה) "איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל", בתורת בתים. דהא מעילה ממש ליכא בשלמים, בדפרישית, דממעיט להו בתורת בתים מדכתיב "קדשי ה'" — בנהנה מן ההקדש גבי מעילה. **דלאו בישותיה** — דאב קיימא. **רועה באפר** — דהוי מוחזק מיבעיא. **מה רועה באפר שבחא דממילא** — מעשב השדה.

אף

הָעָם אָמַר רַבִּי בּוֹן בַּר חִייָא וְשֶׁעִיר מַאי טַעֲמָא מִדַּם חַטָּאת הַפִּפּוּרִים כְּבָר קָדְמָה חַטַּאת הַפִּפּוּרִים וּבָא אַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד מַאֵיכָן בָּא מִקְרַיית הַפָּרָשָׁה וּלְהֵיכָן הוּא הוֹלֵךְ לְהוֹצִיא כַּף וּמָחֲתָה כְּתִיב וְיָצָא וְעָשָׂה אֶת עוֹלָתוֹ וְאֶת עוֹלַת הָעָם וְאַתְּ אָמַר הָכִין וְלֹא כֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הַכֹּל מוֹדִין בְּהוֹצָאַת כַּף וּמַחֲתָה שֶׁהוּא לְאַחַר תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם אָמַר רַבִּי יוֹסָה בֶּן חֲנִינָה כָּל הַפָּרָשָׁה כְּתוּבָה עַל סֵדֶר חוּץ מִזּוֹ אָמַר רַבִּי יוֹסָה עוֹד הִיא אֲמוּרָה עַל סֵדֶר וּבָא אַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד מֵאֵיכָן בָּא מִקִּידּוּשׁ הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ וּלְאַיִן הוּא הוֹלֵךְ לְקִידּוּשׁ הָאַחֲרוֹן אָמַר רַבִּי מָנָא קוֹמֵי רַבִּי יוֹסָה לָמָּה לִי נָן אָמְרִין חוּץ מִקִּידּוּשׁ הָאַחֲרוֹן אָמַר לֵיהּ שַׁנָּייָא הִיא דִּכְתִיב וּבָא וְיָצָא וּפָשַׁט אֶת בִּגְדֵי הַבָּד שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר אֲשֶׁר לָבַשׁ וְכִי עָלַת עַל דַּעְתֵּנוּ בְּלוּם הוּא פּוֹשֵׁט אֶלָּא מַה שֶׁהוּא לוֹבֵשׁ אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר אֲשֶׁר לָבַשׁ הֵקִישׁ פְּשִׁיטָה לִלְבִישָׁה מַה לְבִישָׁה בְּקִידּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם אַף פְּשִׁיטָה בְּקִידּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר יֵשׁ לְךָ עֲבוֹדָה אַחֶרֶת שֶׁהוּא עוֹבְדָהּ בִּבְגָדֵי לָבָן וְאֵי זוֹ זוֹ הוֹצָאַת כַּף וּמַחֲתָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הַכֹּל מוֹדִין בְּהוֹצָאַת כַּף וּמַחֲתָה שֶׁהוּא לְאַחַר תָּמִיד בֵּין הָעַרְבַּיִם: וְלָמָּה בִּבְגָדֵי לָבָן אָמַר רַבִּי חִייָה בַּר בָּא כְּשֵׁירוּת שֶׁל מַעֲלָן כָּךְ שֵׁירוּת שֶׁל מַטָּן מַה לְמַעֲלָן וְאִישׁ אֶחָד בְּתוֹכָם לָבוּשׁ בַּדִּים אַף לְמַטָּן כְּתִינָת בַּד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ׃

הֲלָכָה ג מַתְנִיתִין – כֹּהֵן גָּדוֹל מְשַׁמֵּשׁ בִּשְׁמוֹנָה בְּגָדִים. וְהַהֶדְיוֹט בְּאַרְבָּעָה. בִּכְתֹנֶת וּמִכְנָסַיִם בְּמִצְנֶפֶת וַאֲבְנֵט. מוֹסִיף עֲלֵיהֶן כֹּהֵן גָּדוֹל חוֹשֶׁן וְאֵפוֹד וּמְעִיל וְצִיץ. בְּאֵילּוּ נִשְׁאָלִין בָּאוּרִים וְתוּמִים. וְאֵין נִשְׁאָלִין בָּהֶן לְהֶדְיוֹט אֶלָּא לְמֶלֶךְ וּלְבֵית דִּין וּלְמִי שֶׁצּוֹרֶךְ הַצִּבּוּר בּוֹ׃

[דף ל"ח ע"א]

גְּמָרָא – מִפְּנֵי מַה כֹּהֵן גָּדוֹל מְשַׁמֵּשׁ בִּשְׁמוֹנָה כֵּלִים ר׳ חֲנַנְיָה חֲבֵרוּן דְּרַבָּנָן אָמַר כְּנֶגֶד הַמִּילָה שֶׁהִיא לְח׳ יָמִים עַל שֵׁם בְּרִיתִי הָיְתָה אִתּוֹ מִפְּנֵי מַה אֵינוֹ מְשַׁמֵּשׁ בִּבְגָדֵי זָהָב מִפְּנֵי הַגַּאֲוָה אָמַר רַבִּי סִימוֹן עַל שֵׁם אַל תִּתְהַדַּר לִפְנֵי מֶלֶךְ אָמַר רַבִּי לֵוִי שֶׁאֵין קָטֵגוֹר נַעֲשֶׂה סַנֵּגוֹר אֶתְמוֹל כְּתִיב בָּהֶם וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב וְעַכְשָׁיו הוּא עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ בִּבְגָדֵי זָהָב תָּנֵי ר׳ חִייָה וּלְבֵישָׁם שָׁם שָׁם הָיוּ וּלְבוּשׁ שָׁם שָׁם הָיוּ גְּנוּזִין שָׁם הָיוּ מַרְקִיבִין וְלֹא הָיוּ כְּשֵׁירִים לְיוֹם הַכִּפּוּרִים הַבָּא תַּנָּא ר׳ דוֹסָא אוֹמֵר כְּשֵׁרִים הֵם לְכֹהֵן הֶדְיוֹט תָּנֵי רַבִּי אוֹמֵר שְׁתֵּי תְשׁוּבוֹת בַּדָּבָר אַחַת בִּבְגָדֵי כֹּהֵן גָּדוֹל וְאַחַת בִּבְגָדֵי כֹּהֵן הֶדְיוֹט תָּנֵי לֹא נֶחְלְקוּ רַבִּי וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רַבִּי שִׁמְעוֹן עַל אַבְנֵטוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁהוּא שֶׁל בּוּץ וְעַל שְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כִּלְאַיִם וְעַל מַה נֶּחְלְקוּ עַל אַבְנֵטוֹ שֶׁל כֹּהֵן הֶדְיוֹט שֶׁרַבִּי אוֹמֵר יֵשׁ בּוֹ כִּלְאַיִם וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵין בּוֹ כִּלְאַיִם רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא ר׳ אַבָּהוּ בְּשֵׁם ר׳ יוֹחָנָן טַעֲמָא דְּרַבִּי וְעָשִׂיתָ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו כָּכָה כְּכָל אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֹתָכָה מַה בִּגְדֵי אַהֲרֹן יֵשׁ בּוֹ כִּלְאַיִם אַף בִּגְדֵי בָנָיו יֵשׁ בָּהֶן כִּלְאַיִם מַה עָבַד לֵהּ רַבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רַבִּי שִׁמְעוֹן מַה אַהֲרֹן בָּרְאוּי לוֹ אַף בָּנָיו בָּרְאוּי לָהֶן. אָמַר רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם

שֶׁהַקְּרָבָנוֹת מְכַפְּרִין כָּךְ הַבְּגָדִים מְכַפְּרִין. בִּכְתֹנֶת וּמִכְנָסַיִם מִצְנָפֶת וְאַבְנֵט תְּתֹנֶת הָיְתָה מְכַפֶּרֶת לוֹבְשֵׁי כְּלָאַיִם אֵית דְּבָעֵי מֵימַר עַל שׁוֹפְכֵי דָמִים כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר וַיִּטְבְּלוּ אֶת הַכְּתֹנֶת בַּדָּם מִכְנָסַיִם הָיָה מְכַפֵּר עַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר וְעָשָׂה לָהֶם מִכְנְסֵי בַד לְכַסּוֹת בְּשַׂר עֶרְוָה מִצְנֶפֶת הָיְתָה מְכַפֶּרֶת עַל גַּסֵּי הָרוּחַ כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר וַיָּשֶׂם אֶת הַמִּצְנֶפֶת עַל רֹאשׁוֹ אַבְנֵט הָיָה מְכַפֵּר עַל הַגַּנָּבִים וְאֵית דְּבָעֵי מֵימַר עַל הָעוֹקְמָנִים אָמַר רַבִּי לֵוִי ל״ב אַמָּה הָיָה בוֹ וְהָיָה מְעַקְּמוֹ לְכָאן וּלְכָאן חוֹשֶׁן הָיָה מְכַפֵּר עַל מַטֵּי הַדִּין כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר וְעָשִׂיתָ חֹשֶׁן מִשְׁפָּט אֵפוֹד הָיָה מְכַפֵּר עַל עֲבוֹדָה זָרָה כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר וְאֵין אֵפוֹד וּתְרָפִים מְעִיל ר׳ סִימוֹן בְּשֵׁם ר׳ יוֹנָתָן דְּבֵית גּוּבְרִין שְׁנֵי דְּבָרִים לֹא הָיְתָה בָּהֶן כַּפָּרָה וְקִבְעָה לָהֶן הַתּוֹרָה כַּפָּרָה וְאֵלּוּ הֵן הָאוֹמֵר לְשׁוֹן הָרַע וְהַהוֹרֵג נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה הָאוֹמֵר לְשׁוֹן הָרַע לֹא הָיְתָה לוֹ כַּפָּרָה וְקִבְעָה לוֹ הַתּוֹרָה כַּפָּרָה וּגְזֵי הַמְּעִיל וְהָיָה עַל אַהֲרֹן לְשֶׁרֶת וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בָּא קוֹל וְיִכַּפֵּר עַל קוֹל הַהוֹרֵג נֶפֶשׁ לֹא הָיְתָה לוֹ כַּפָּרָה וְקִבְעָה לוֹ הַתּוֹרָה כַּפָּרָה מִיתַת כֹּהֵן גָּדוֹל וְיָשַׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן גָּדוֹל תְּנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר נֶאֱמְרָה כַּפָּרָה בִּפְנִים וְנֶאֱמַר כַּפָּרָה בַּחוּץ מַה כַּפָּרָה הָאֲמוּרִים בִּפְנִים בֶּן הַבָּקָר מְכַפֵּר עַל שׁוֹפְכֵי דָמִים אַף כַּפָּרָה אֲמוּרָה בַּחוּץ בֶּן הַבָּקָר מְכַפֵּר עַל שׁוֹפְכֵי דָמִים כָּאן בְּשׁוֹגֵג כָּאן בְּמֵזִיד שַׁנְּייָא הִיא עֶגְלָה עֲרוּפָּה בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין מֵזִיד אָמַר רַבִּי יוֹסָה כָּאן עַל חֵטְ יָדוּעַ וְכָאן עַל חֵטְ שֶׁאֵינוֹ יָדוּעַ. צִיץ אֵית דְּבָעֵי מֵימַר עַל הַגּוּדָפְנִין אֵית דְּבָעֵי מֵימַר עַל עֲוֹז פָּנִים מַאן דְּאָמַר עַל הַגּוּדָפְנִין נִיחָא דִּכְתִיב וַתִּטְבַּע הָאֶבֶן בְּמִצְחוֹ וּכְתִיב וְהָיָה

[דף ל״ח ע״ב]

עַל מִצְחוֹ תָּמִיד מַאן דְּאָמַר עַל עֲוֹז פָּנִים וּמֵצַח אִשָּׁה זוֹנָה הָיָה לָהּ וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָם אוּרִים שֶׁהֵן מְאִירִין לְיִשְׂרָאֵל וְתוּמִים שֶׁהֵן מְתַיְּמִין לִפְנֵיהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ שֶׁבְּעֵת שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל תְּמִימִין הָיוּ מְכַוְּונִין לָהֶן אֶת הַדֶּרֶךְ שֶׁבֵּן שָׁמְצָאנוּ שֶׁבִּדּוּ לָהֶן בְּגֶבַע בִּנְיָמִין אָמַר רַבִּי יְהוּדָה חַס וְשָׁלוֹם לֹא בִּדּוּ הֵם בְּגֶבַע בִּנְיָמִין שֶׁבָּרְאשׁוֹנָה אָמַר עָלֶה וְלֹא אָמַר נְתַתִּיו וּבַשְּׁנִייָה אָמַר עָלֶה וְאָמַר נְתַתִּיו וְאֵין נִשְׁאָלִין שְׁתֵּי שְׁאֵילוֹת כְּאַחַת אִם נִשְׁאֲלוּ אֵית תַּנֵּיי תָּנֵי מְשִׁיבוֹ עַל הָרִאשׁוֹנָה וְאֵין מְשִׁיבוֹ עַל הַשְּׁנִייָה וְאֵית תַּנֵּיי תָּנֵי מְשִׁיבוֹ עַל הַשְּׁנִייָה וְאֵינוֹ מְשִׁיבוֹ עַל הָרִאשׁוֹנָה וְאֵית תַּנֵּיי תָּנֵי אֵינוֹ מְשִׁיבוֹ לֹא עַל הָרִאשׁוֹנָה וְלֹא עַל הַשְּׁנִייָה מַאן דְּאָמַר מְשִׁיבוֹ עַל הָרִאשׁוֹנָה וְאֵינוֹ מְשִׁיבוֹ עַל הַשְּׁנִייָה מִן הֶדָּא ״וַיֹּאמֶר דָּוִד ה׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳, הֲיַסְגִּרְנִי בַעֲלֵי קְעִילָה בְיָדוֹ הֲיֵרֵד שָׁאוּל״ דָּוִד לֹא שָׁאַל כַּהֹנָן לֹא צוֹרְכָא ״הֲיֵרֵד שָׁאוּל״ וְאִם הַשְּׁנִייָה וְאֵינוֹ מְשִׁיבוֹ עַל הָרִאשׁוֹנָה מִן הֶדָּא וַיֹּאמֶר דָּוִד הֲיַסְגִּרְנִי בַעֲלֵי קְעִילָה אוֹתִי וְגוֹ׳ מַאן דְּאָמַר אֵינוֹ מְשִׁיבוֹ לֹא עַל הָרִאשׁוֹנָה וְלֹא עַל הָאַחֲרוֹנָה ״וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיי׳ לֵאמֹר אֶרְדֹּף אַחֲרֵי הַגְּדוּד הַזֶּה הַאַשִּׂיגֵנּוּ״, דָּוִד בִּיקֵּשׁ עָלֶיהָ רַחֲמִים ״ה׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַגֵּד נָא לְעַבְדֶּךָ״ תֵּדַע לְךָ שֶׁהָרֵי שְׁתַּיִם שָׁאַל וְהֵשִׁיבוֹ שֶׁלֹּשׁ ״וַיֹּאמֶר לוֹ רְדֹף כִּי הַשֵּׂג תַּשִּׂיג וְהַצֵּל תַּצִּיל״, אֵית תַּנֵּיי תָּנֵי הַקּוֹל הָיָה שׁוֹמֵעַ אֵית תַּנֵּיי תָּנֵי הַכְּתָב בּוֹלֵט מַאן דְּאָמַר

הַקּוֹל הָיָה שׁוֹמֵעַ נִיחָא דִּכְתִיב וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מַאן דְּאָמַר הַכָּתָב הָיָה בּוֹלֵט וְהָא לֵית חֵי״ת בַּשְּׁבָטִים וְלֹא צָדֵ״י וְלֹא קו״ף בְּשְׁבָטִים אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב כָּתוּב עֲלֵיהֶן וְהָא לֵית טֵי״ת בִּשְׁבָטִים כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה חָקוּק עֲלֵיהֶן׃

פֶּרֶק שְׁמִינִי

הֲלָכָה א מַתְנִיתִין – יוֹם הַכִּפּוּרִים אָסוּר בְּאֲכִילָה וּבִשְׁתִיָּה וּבְרָחִיצָה וּבְסִיכָה וּבִנְעִילַת הַסַּנְדָּל וּבְתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה הַמֶּלֶךְ וְהַכַּלָּה יִרְחֲצוּ אֶת פְּנֵיהֶם וְהַחַיָּה תִּנְעוֹל אֶת הַסַּנְדָּל דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וַחֲכָמִים אוֹסְרִין׃

גְּמָרָא – עָנוּשׁ כָּרֵת וְאַתְּ אָמַר הָכִין אָמַר רַבִּי חִילְפָא לְפָחוֹת מִכְּשֶׁעוּרִין נִצְרְכָה תִּעֲנוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם יָכוֹל יָשַׁב לוֹ בַּחַמָּה וְצִנָּה כְּדֵי שֶׁיְּצַטַּעֵר תַּלְמוּד לוֹמַר כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ מְלָאכָה אָסַרְתִּי לְךָ בְּמָקוֹם אַחֵר וְעִנּוּי אָסַרְתִּי לְךָ בְּמָקוֹם אַחֵר מַה מְלָאכָה שֶׁאָסַרְתִּי לְךָ בְּמָקוֹם אַחֵר מְלָאכָה שֶׁחַיָּבִין עָלֶיהָ כָּרֵת אַף עִינּוּי שֶׁאָסַרְתִּי לְךָ בְּמָקוֹם אַחֵר עִינּוּי שֶׁחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת וְאֵלּוּ הֵן אֵלּוּ הַפִּגּוּלִין וְהַנּוֹתָרִין מִנַּיִן לְרַבּוֹת אֶת הַטְּבָלִין תַּלְמוּד לוֹמַר תְּעַנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם רִיבָּה מְרַבֶּה אֲנִי אֶת הַטְּבָלִין שֶׁהֵן בִּמְיתָה וְלֹא אַרְבָּה אֶת הַנִּבְלָה שֶׁאֵינָהּ בִּמְיתָה תַּלְמוּד לוֹמַר תְּעַנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם רִיבָּה אַרְבָּה אֶת הַנִּבְלוֹת שֶׁהֵן בִּלֹּא תַעֲשֶׂה וְלֹא אַרְבָּה אֶת הַחוּלִין שֶׁאֵינָן בִּלֹּא תַעֲשֶׂה תַּלְמוּד לוֹמַר תְּעַנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם רִיבָּה אַרְבָּה אֶת הַחוּלִין שֶׁאֵינָן בְּעַמּוֹד וְאֲכוֹל וְלֹא אַרְבָּה אֶת הַתְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁהֵן בְּעַמּוֹד אֲכוֹל תַּלְמוּד לוֹמַר תְּעַנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם רִיבָּה אַרְבָּה אֶת הַתְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שֶׁאֵינָן בְּבַל תּוֹתִיר וְלֹא אַרְבָּה אֶת הַקָּדָשִׁים שֶׁהֵן בְּבַל תּוֹתִיר תַּלְמוּד לוֹמַר תְּעַנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם רְבִיָּה דָּבָר אַחֵר תְּעַנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם

[דף ל״ט ע״א]

דָּבָר שֶׁהוּא עִינּוּי אָב בֵּית נֶפֶשׁ וְאֵי זוֹ זוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה מִשּׁוּם ר׳ יִשְׁמָעֵאל אָמְרוּ נָאֱמַר כָּאן תְּעַנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְיִעַנְּךָ וַיַּרְעִיבֶךָ מַה עִינּוּי שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן עִינּוּי רָעָבוֹן אַף עִינּוּי שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן עִינּוּי רָעָבוֹן וְלָמָּה שִׁשָּׁה דְּבָרִים כְּנֶגֶד שִׁשָּׁה עִינּוּיִין הָאֲמוּרִין בְּפָרָשָׁה וְהָא לֵיתְנוּן אֶלָּא חֲמִשָּׁה אָמַר רַבִּי תַּנְחוּמָא וְאֶחָד מוּסָף בִּרְחִיצָה ר׳ זְעִירָה בַּר חֲמָא רַבִּי יוֹסֵי בֵּי ר׳ חֲנִינָא בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּתַעֲנִית צִבּוּר מַרְחִיץ פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו כְּדַרְכּוֹ בְּתִשְׁעָה בְּאָב מַרְחִיץ יָדָיו וּמַעֲבִירָן עַל פָּנָיו בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים מַרְחִיץ יָדָיו וּמְקַנְחָן בְּמַפָּה וּמַעֲבִיר אֶת הַמַּפָּה עַל פָּנָיו רַבִּי יוֹנָה תְּרֵי מַרְטוֹטָה וְיָהֵב לָהּ תּוּתֵי כַּדָּהּ וְהָא תָּנֵי אֵין בֵּין ט׳ בְּאָב לְתַעֲנִית צִיבּוּר אֶלָּא אִיסּוּר מְלָאכָה בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ הָיָה הוֹלֵךְ אֵצֶל רַבּוֹ אֵצֶל בִּתּוֹ וְעָבַר בַּיָּם אוֹ בַּנָּהָר אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ נִטְבְּלוּ רַגְלָיו מַטְבִּילִין בְּמַיִם וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ הוֹרֵי רַבִּי בָּא כֹּהֵן

תַּנָּיֵא הוֹרֵי ר׳ אַחָא בָּבָא מִן הַדֶּרֶךְ וְהָיוּ רַגְלָיו קֵיהוֹת עָלָיו שָׁמוּתָּר לְהַרְחִיצָם בְּמַיִם תָּנֵי אָבֵל וּמְנֻוָּה שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִין בַּדֶּרֶךְ מוּתָּרִין בִּנְעִילַת הַסַּנְדָּל לִכְשֶׁיָּבוֹאוּ בָּעִיר יַחֲלוֹצוּ וְכֵן בִּתְשִׁעָה בְּאָב וְכֵן בְּתַעֲנִית צִיבּוּר. וּבְסִיכָה כַּהֲדָא דְתָנֵי בְּשַׁבָּת בֵּין סִיכָה שֶׁהִיא שֶׁל תַּעֲנוּג בֵּין סִיכָה שֶׁאֵינָהּ שֶׁל תַּעֲנוּג אָסוּר בִּתְשִׁעָה בְּאָב וּבְתַעֲנִית צִיבּוּר סִיכָה שֶׁהִיא שֶׁל תַּעֲנוּג אָסוּר שֶׁאֵינָהּ שֶׁל תַּעֲנוּג מֻתָּר וְהָא תָנֵי שָׁוֹוֹת סִיכָה לְשִׁתְיָה לְאִיפּוּר וּלְתַשְׁלוּמִין אֲבָל לֹא לְעֹנֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים לְאִיפּוּר אֲבָל לֹא לְעֹנֶשׁ וְהָא תָנֵי יְחֻלְּלוּ לְהָבִיא אֶת הַסָּךְ וְאֶת הַסּוֹתָהּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן לֵית כָּאן סָךְ אָמַר רַבִּי אַבְמָרִי לֵית כָּאן סָךְ לֵית כָּאן שׁוֹתָה דַּל בֵּן דָּבָר שֶׁהוּא בָּא מִשְּׁנֵי לְאוִין מִצְטָרֵף מִנַּיִן שֶׁהוּא מְחֻוָּור בַּעֲשֵׂה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי סַמַּיי וְלֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לָמֵת מַה נָן קַיְימִין אִם לְהָבִיא לוֹ אָרוֹן וְתַכְרִיכִין לַחַי הוּא אָסוּר כָּל שֶׁכֵּן לָמֵת וְאֵיזֶה דָּבָר שָׁמוּתָּר לַחַי וְאָסוּר לְמֵת חָוֵי אוֹמֵר זוֹ סִיכָה. וּבִנְעִילַת הַסַּנְדָּל תָּנֵי כָּל אֵלּוּ שֶׁאָמְרוּ אֲסוּרִין בִּנְעִילַת הַסַּנְדָּל יָצָא לַדֶּרֶךְ נוֹעֵל הַגִּיעַ לַכְּרָךְ חוֹלֵץ וְכֵן בְּאֵבֶל וְכֵן בִּמְנוּדֶּה אִית תַּנַּיי תָּנֵי יוֹצְאִין בְּאַמְפִּלְיָא בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וְאִית תַּנַּיי תָּנֵי אֵין יוֹצְאִין אָמַר רַב חִסְדָּא מַאן דְּאָמַר יוֹצְאִין בְּאַמְפִּלְיָא שֶׁל בֶּגֶד וּמָאן דְּאָמַר אֵין יוֹצֵא בְּאַמְפִּלְיָא שֶׁל עוֹר ר׳ יִצְחָק בַּר נַחְמָן סָלַק לְגַבֵּי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּלֵילֵי צוֹמָא רַבָּא נְפַק לְגַבֵּיהּ לְבוּשׁ סוֹלִיסָה אָמַר לֵיהּ מַה הוּא דֵין אָמַר לֵיהּ אִיסְתְּנִים אֲנָא רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן סָלַק לְגַבֵּיהּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּלֵילֵי תַּעֲנִיתָא נְפַק לְגַבֵּיהּ לְבוּשׁ סוֹלִיסָה אָמַר לֵיהּ מַה הוּא דֵין אָמַר לֵיהּ אִיסְתְּנִים אֲנָא ר׳ סַמַּיי חֲמוֹנָה נְפִיק בְּלֵילֵי תַּעֲנִיתָא לְבוּשׁ סוֹלִיסָה חַד תַּלְמִיד מִן דְּרַבִּי מָנָא הוֹרֵי לְחַד מִן קְרֵיבּוֹוֵי דְּנָשִׁיא מַלְבֵּשׁ סוֹלִיסָה אָמַר לֵיהּ

[דף ל״ט ע״ב]

אַן מִן הָדָא אָמַר לֵיהּ מִן דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הוּא אָמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אִיסְתְּנִים הֲוָה: וּבְתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה. אָתֵי חֲמֵי בִּרְחִיצָה הוּא אָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה לֹא כָּל שֶׁכֵּן תִּפְתֵּר בְּמָקוֹם שֶׁאֵין טוֹבְלִין אוֹ קֹדֶם שֶׁהִתְקִין עֲזָרָא טְבִילָה לְבַעֲלֵי קְרִיין רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא ר׳ יָסָה בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אֵין קְרִי אֶלָּא מִתַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה רַב הוּנָא אָמַר אֲפִלּוּ רָאָה עַצְמוֹ נָאוֹת תּוֹךְ חֲלוֹם הֲוֵי בָּעֲיֵין מֵימָר וּבִלְבַד מֵאִשָּׁה ר׳ יוֹנָה וְר׳ יוֹסָא תַּרְוַיְיהוֹן אָמְרִין אֲפִלּוּ מִדָּבָר אַחֵר וְהָא תְּנִינָן יוֹם הַכִּפּוּרִים אָסוּר בַּאֲכִילָה וּבִשְׁתִיָּה וּבִרְחִיצָה וּבְסִיכָה וּבִנְעִילַת הַסַּנְדָּל וּבְתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה וְתָנֵי עָלָהּ בַּעֲלֵי קְרִיין טוֹבְלִין בְּדַרְכָּן בְּצִנְעָה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים לֵית הָדָא פְלִיגָא אַדְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר אֵין קְרִי אֶלָּא מִתַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה פָּתַר לָהּ בששימש מִטָּתוֹ מִבְּעוֹד יוֹם וְשָׁכַח וְלֹא טָבַל וְהָא תָנֵי מַעֲשֶׂה בְּר׳ יוֹסֵי בַּר חַלַפְתָּא שֶׁרָאוּ אוֹתוֹ טוֹבֵל בְּצִנְעָה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים אִית לָךְ לְמֵימַר בְּאוֹתוֹ הַגּוּף הַקָּדוֹשׁ בְּשׁוֹכֵחַ. הַמֶּלֶךְ עַל שֵׁם מֶלֶךְ בְּיָפְיוֹ תֶּחֱזֶינָה עֵינֶיךָ. הַכַּלָּה מִפְּנֵי אֵיכָה. וְהַחֲוֵה תִּנְעוֹל אֶת הַסַּנְדָּל דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הֲוִינָן סָבְרִין מֵימַר עַל סוֹפָהּ אַשְׁכַּח תָּנֵי עַל כּוּלְּהוֹן:

הֲלָכָה ב׳ מַתְנִיתִין – הָאוֹכֵל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים כַּכּוֹתֶבֶת הַגָּפָה כָּמוֹהָ וּכְגַרְעִינָתָהּ וְהַשּׁוֹתֶה מְלֹא לֻגְמָיו חַיָּב כָּל הָאוֹכָלִין מִצְטָרְפִין לְכַכּוֹתֶבֶת וְכָל הַמַּשְׁקִין מִצְטָרְפִין לכמלוא לֻגְמָיו אֲכָל וְשָׁתָה אֵין מִצְטָרְפִין׃

גְּמָרָא – אָמַר רַבִּי יוֹסֵה זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁצָּרִיךְ לְמַעֵךְ אֶת חֲלָלוֹ דַּל בֶּן נִיתְנִי כָּמוֹהָ וּכְגַלְעִינָתָהּ וּמֵחֲלָלָהּ תָּנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר בְּכוֹתֶבֶת נִמְרִית תָּנֵי מְלֹא לֻגְמָיו מַה תְּפֵלִיג מְלֹא לֻגְמָיו שֶׁהוּא נִיתָּן לְלוּגְמָא אַחַת תָּנֵי מִשֵּׁם בֵּית שַׁמַּאי מְלֹא לֻגְמָיו בִּרְבִיעִית ר׳ חִייָה בַּר אַדָּא בָּעֵי קוֹמֵי ר׳ מָנָא וְלָמָּה לֹא תְּנִינָתָהּ מִקּוּלֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל אָמַר לֵיהּ מִפְּנֵי לוּגְמוֹ שֶׁל בֶּן אֲבַטִּיחַ שֶׁהָיָה מַחֲזִיק יוֹתֵר מֵרְבִיעִית׃

הֲלָכָה ג מַתְנִיתִין – אָכַל וְשָׁתָה בְּהֶעְלֵם אֶחָד אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא חַטָּאת אַחַת אָכַל וְשָׁתָה וְעָשָׂה מְלָאכָה חַיָּב ב׳ חַטָּאוֹת אָכַל אוֹכְלִין שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לַאֲכִילָה שָׁתָה מַשְׁקִין שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לִשְׁתִּיָּה שָׁתָה צִיר אוֹ מוֹרֶיס פָּטוּר. תִּינוֹקוֹת אֵין מְעַנְּין אוֹתָן בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים אֲבָל מְחַנְּכִין אוֹתָן קֹדֶם שָׁנָה וְקוֹדֶם שְׁתַּיִם בִּשְׁבִיל שֶׁיְּהוּ רְגִילִין לְמִצְוָה׃

גְּמָרָא – לָמָּה שְׁתִייָה בִּכְלָל אֲכִילָה אֵין אֲכִילָה

[דף מ׳ ע״א]

בִּכְלָל שְׁתִייָה מִנַּיִן שֶׁהַשְׁתִייָה בִּכְלָל אֲכִילָה רַבִּי יוֹנָה שָׁמַע לָהּ מִן הֶדָא עַל בֵּן אָמַרְתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא תֹאכַל דָּם מַה נָן קַיְימִין בְּדָם שֶׁקָּרַשׁ הָא תְּנֵי דַם שֶׁקָּרַשׁ אֵינוֹ לֹא אֹכֶל וְלֹא מַשְׁקֶה אֶלָּא כִּי נָן קַיְימִין כְּמוֹת שֶׁהוּא וְהַתּוֹרָה קָרֵאתָ אוֹתוֹ אֲכִילָה וְהָתָנֵי הִמְחָה אֶת הַחֵלֶב וּגְמָיוֹ הִקְפָּה אֶת הַדָּם וַאֲכָלוֹ אִם יֵשׁ בּוֹ כַּזַּיִת חַיָּב מַה עָבַד לָהּ ר׳ יוֹנָה אֵינוֹ אֹכֶל לְטַמֵּא טַמְאַת אוֹכְלִין וְלֹא מַשְׁקֶה לְטַמֵּאוֹ טַמְאַת מַשְׁקֶה חָזַר ר׳ יוֹנָה שָׁמַע לָהּ מִן הֶדָא וְנָתַתָּ הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ מַה נָן קַיְימִין אִם בְּטוֹעֵם טַעַם יַיִן לְתוֹךְ הַתַּבְשִׁיל וַהֲלֹא טַעַם יַיִן לְפָגֵם הוּא אֶלָּא כִּי נָן קַיְימִין כְּמוֹת שֶׁהוּא וְהַתּוֹרָה קָרֵאת אוֹתוֹ אֲכִילָה רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין אָמְרֵי תִּיפְתַּר בְּאֵילִין אוֹרְזָנַייָא וְגוֹמְנַנְיָא כָּל הַטָּפֵל לַאֲכִילָה כַּאֲכִילָה הִיא ר׳ יוֹסֵה שָׁמַע לָהּ מִן הֶדָא שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל וְאָכַל וְשָׁתָה אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת אָמְרִין חַבְרַייָא קוֹמֵי ר׳ יוֹסֵה אֲמוֹר דְּבָתְרָהּ שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל וְשֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה וְאָכַל וְשָׁתָה חַיָּב שְׁתַּיִם אָמַר לוֹן ר׳ יוֹסֵי אִילּוּ מִי שֶׁהָיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי כַּבָּרִים וְאָמַר שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל כִּכַּר זֶה וְחָזַר וְאָכְלָן שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת שֶׁמָּא אֵינוֹ חַיָּב שְׁתַּיִם רַבִּי חֲנַנְיָה בְּשֵׁם רַבִּי פִּנְחָס שָׁמַע לָהּ מִן הֶדָא שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל וְאָכַל אוֹכְלִין שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לַאֲכִילָה וְשָׁתָה מַשְׁקִין שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לִשְׁתִּיָּה פָּטוּר מִפְּנֵי שֶׁשָּׁתָה מַשְׁקִין שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לִשְׁתִּיָּה אֲבָל אִם אָכַל אוֹכְלִין שֶׁהֵן רְאוּיִין לַאֲכִילָה שָׁתָה מַשְׁקִין שֶׁהֵן רְאוּיִין לִשְׁתִּיָּה חַיָּב. לֹא שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל אָמַר נִיחָא בְּמַתְנִיתִין דַּאֲנַן אָמְרִין שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל כְּר׳ דּוּ אָמַר שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל וְשֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה

ר' חִנְנָה שָׁמַע לָהּ מִן הָדָא הָאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה בְּהֶעֱלֵם אַחַת אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת ר' אַבָּא מָרֵי שָׁמַע לָהּ מִן הָדָא לֹא אָכַלְתִּי בְאֹנִי אֶלָּא שָׁתִיתִי נִיחָא כְּמַאן דְּאָמַר שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל וְשָׁתָה בְּרַם כְּמַאן דְּאָמַר שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא שָׁתָה וְאָכַל שְׁתָיָיה בִּכְלָל אֲכִילָה אֵין אֲכִילָה בִּכְלָל שְׁתָיָיה וְאִית דְּבָעֵי מֵישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ וְגוֹ' תִּירוֹשְׁךָ זֶה הַיַּיִן יִצְהָרֶךָ זוֹ סִיכָה וְהַתּוֹרָה קָרְאָה אוֹתוֹ אֲכִילָה וְאֵינוֹ מְחַוֵּור אֵין תֵּימַר מְחַוֵּור הוּא יִלְקֶה עָלָיו חוּץ לַחוֹמָה אָמַר רַבִּי יוֹסָה בֶּן חֲנִינָה אֵין לוֹקִין חוּץ לַחוֹמָה אֶלָּא עַל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי טָהוֹר שֶׁנִּכְנַס לִירוּשָׁלַיִם וְיָצָא וּמְצַיין שֶׁאֵינוֹ מְחַוֵּור כַּהֲדָא דְתָנֵי בְּשַׁבָּת בֵּין סִיכָה שֶׁהִיא שֶׁל תַּעֲנוּג גָּרַ"שׁ בהי"ל קדמיית"א מִנַּיִן שֶׁהוּא מְחַוֵּור בַּעֲשָׂה ר' לְעָזָר בְּשֵׁם ר' סִימַיי לֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לָמֵת מַה נָן קַיָּימִין אִם לְהָבִיא לוֹ אָרוֹן וְתַכְרִיכִין דָּבָר שֶׁהוּא אָסוּר לַחַי. לַחַי הוּא אָסוּר לֹא כָּל שֶׁכֵּן לְמֵת אֵי זֶהוּ דָּבָר שֶׁהוּא מֻתָּר לְחַי וְאָסוּר לָמֵת הֲוֵי אוֹמֵר זֶה סִיכָה. אַזְהָרָה לְמִלְאֶכֶת הַיּוֹם כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ עוֹנֶשׁ וְהַאֲבַדְתִּי אֶת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא אַזְהָרָה לְעִנּוּי הַיּוֹם כִּי כָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא תְעוּנֶּה עוֹנֶשׁ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא אַזְהָרָה לְמִלְאֶכֶת הַלַּיְלָה לֵית כָּאן עוֹנֶשׁ לֵית כָּאן אַזְהָרָה וְעוֹנֶשׁ לְעִנּוּי הַלַּיְלָה לֵית בְּתִיב רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בָּעֵי מַה הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר בֵּיהּ לֹא תְעַנֶּה אֶלָּא לֹא תֹאכַל כָּל אֲכִילוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה כַּיּוֹצֵית וְכָאן כַּכּוֹתֶבֶת אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָה הִשְׁמֶר פֶּן וְלֹא תְעַנֶּה הָא תְּלַת אַזְהָרָן אָמַר רַבִּי חוֹנָה הִשָּׁמֶר בְּאוֹתָהּ הָאֲמִירָה

[דף מ' ע"ב]

שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ הִשָּׁמֶר בְּנֶגַע הַצָּרַעַת לִשְׁמוֹר מְאֹד וְלַעֲשׂוֹת וְגוֹ' תָּנֵי רַבִּי חִיָּיה לֹא יֹאמַר עוֹנֶשׁ בְּמְלָאכָה שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ חָיִיתִי לָמֵד מִן הָעִינּוּי מַה אִם הָעִינּוּי הַקַּל חַיָּיבִין כָּרֵת מְלָאכָה הַחֲמוּרָה אֵינוֹ דִין שֶׁיְּהוּ חַיָּיבִין עָלֶיהָ כָּרֵת הָא לֹא נֶאֱמַר עוֹנֶשׁ בְּמְלָאכָה אֶלָּא לִיתֵּן אַזְהָרָה לְפָנָיו מַה עוֹנֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר בְּמְלָאכָה אַזְהָרָה לְפָנָיו אַף עוֹנֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר בְּעִנּוּי אַזְהָרָה לְפָנָיו אָמַר רַבִּי זְעִירָה הָדָא אָמְרָה לְמֵידִין מִגְּזֵירָה שָׁוָה אַפְלוּ מַפְנֶה מִצַּד א' אָמַר רַבִּי יוּדָן וְלֹא דְרַבִּי עֲקִיבָא הִיא דְרַבִּי עֲקִיבָא אָמַר לְמֵדִין מִגְּזֵירָה שָׁוָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מַפְנֶה תָּנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר נֶאֱמַר בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בְּמְלָאכָה וְנֶאֱמַר בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בְּעִינּוּי מַה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר בְּמְלָאכָה לֹא חִלְקָתָה בוֹ בֵּין יוֹם לְלַיְלָה בֵּין עוֹנֶשׁ לְאַזְהָרָה אַף בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר בְּעִינּוּי לֹא נַחְלֹק בוֹ בֵּין יוֹם לְלַיְלָה בֵּין עוֹנֶשׁ לְאַזְהָרָה עַד כְּדוֹן כְּרַבִּי עֲקִיבָא כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנֵי ר' יִשְׁמָעֵאל וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַקִּישׁ מְלָאכָה לְעִינּוּי מַה מְלָאכָה שֶׁאָסַרְתִּי לְךָ מְלָאכָה שֶׁחַיָּיבִין עָלֶיהָ כָּרֵת אַף עִינּוּי שֶׁאָסַרְתִּי לְךָ עִינּוּי שֶׁחַיָּיבִין עָלָיו כָּרֵת ר' אַבָּהוּ בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן הָאוֹכֵל כְּזַיִת הַכָּרֵם לוֹקֶה ר' אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן הַכּוֹסֵם חִטֵּי תְרוּמָה לוֹקֶה ר' אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן הַמְּגַמֵּעַ חִטִּין שֶׁל תְּרוּמָה לוֹקֶה הַמְּגַמֵּעַ חִטִּין שֶׁל תְּרוּמָה מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶת הַחוֹמֶשׁ הַכּוֹסֵם חִטֵּי תְרוּמָה מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶת הַחוֹמֶשׁ ר' אוֹמֵר

אוֹמֵר אֲנִי שֶׁהוּא מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ ר׳ יִרְמְיָה בְּשֵׁם ר׳ אַמִּי מוֹדִין חֲכָמִים לְר׳ בְּמְגַמֵּעַ חֹמֶץ שֶׁל תְּרוּמָה לְאַחַר טְבָלוֹ מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ שֶׁהַחֹמֶץ מֵשִׁיב אֶת הַנֶּפֶשׁ: תִּינוֹקוֹת אֵין מְעַנְּין אוֹתָן בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים: רַב חוֹנָה פָּתַר מַתְנִיתָא תִּינוֹקוֹת אֵין מְעַנְּין אוֹתָן בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וְלֹא מְחַנְּכִין אוֹתָן קֹדֶם לְשָׁנָה קֹדֶם לְשְׁנָתַיִם מְחַנְּכִין. רַבִּי יוֹחָנָן פָּתַר מַתְנִיתָא תִּינוֹקוֹת אֵין מְעַנְּין אוֹתָן בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים אֲבָל מְחַנְּכִין קֹדֶם לְשָׁנָה קֹדֶם לִשְׁתַּיִם מַשְׁלִימִין

[דף מ״א ע״א]

עַד אֵיכָן ר׳ אַחָא ר׳ חִנְנָה ר׳ יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חַלַפְתָּא כְּבֶן תֵּשַׁע וּכְבֶן עֶשֶׂר:

הֲלָכָה ד׳ מַתְנִיתִין – עֲבָרָה שֶׁהֵרִיחָה מַאֲכִילִין אוֹתָהּ עַד שֶׁתָּשׁוּב נַפְשָׁהּ חוֹלָה מַאֲכִילִין אוֹתוֹ עַל פִּי בְּקִיאִין אִם אֵין שָׁם בְּקִיאִין מַאֲכִילִין אוֹתוֹ עַל פִּי עַצְמוֹ עַד שֶׁיֹּאמַר דַּיּוֹ:

גְּמָרָא – בִּתְחִילָּה תּוֹחֲבָהּ בְּרוֹטֶב אִם שָׁבָה נַפְשָׁהּ חֲרֵי יָפָה וְאִם לָאו נוֹתְנִין לָהּ מִגּוּפוֹ שֶׁל אִיסּוּר. שְׁתֵּי עֲבָרוֹת בָּאוּ לִפְנֵי ר׳ טַרְפוֹן, שָׁלַח לְגַבּוֹן תְּרֵין תַּלְמִידִים, אָמַר לוֹן: אָזְלוֹן וְאִמְרוּן לוֹן צוֹמָא רַבָּה הוּא אָמְרִין לְקָדְמַיָּיא וְשָׁדַדְ וְקָרוּ עֲלוֹי ״מִכֶּטֶן אִמִּי אֵלִי אָתָּה״ (תהלים כב, יא), אָמְרִין לְתִינְיָינָא וְלֹא שָׁדַדְ וְקָרוֹן עֲלוֹי ״זֹרוּ רְשָׁעִים מֵרָחֶם תָּעוּ מִכֶּטֶן דִּבְּרֵי כָזָב״ (תהלים נח, ד), חוֹלָה אוֹמֵר יָכוֹל אֲנִי וְרוֹפֵא אוֹמֵר אֵינוֹ יָכוֹל שׁוֹמְעִין לָרוֹפֵא רוֹפֵא אוֹמֵר יָכוֹל הוּא וְחוֹלָה אוֹמֵר אֵינִי יָכוֹל שׁוֹמְעִין לַחוֹלָה לֹא צוֹרְכָא אֶלָּא חוֹלָה אוֹמֵר יָכוֹל אֲנִי וְרוֹפֵא אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ ר׳ אַבָּהוּ בְּשֵׁם ר׳ יוֹחָנָן נַעֲשָׂה כְּסֻפֵּק נְפָשׁוֹת וְכָל סְפֵק נְפָשׁוֹת דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת: הֲלָכָה ה מַתְנִיתִין – מִי שֶׁאֲחָזוֹ בּוּלְמוֹס מַאֲכִילִין אוֹתוֹ אֲפִלּוּ דְּבָרִים טְמֵאִים עַד שֶׁיֵּאוֹרוּ עֵינָיו מִי שֶׁנְּשָׁכוֹ כֶּלֶב שׁוֹטֶה אֵין מַאֲכִילִין אוֹתוֹ מֻחְצַר הַכָּבֵד שֶׁלּוֹ ר׳ מַתְיָה בֶּן חָרָשׁ מַתִּיר וְעוֹד אָמַר ר׳ מַתְיָה בֶּן חָרָשׁ הַחוֹשֵׁשׁ בִּגְרוֹנוֹ מַטִּילִין בְּתוֹכוֹ סַם בְּשַׁבָּת מִפְּנֵי שֶׁהוּא סְפֵק נְפָשׁוֹת שָׁכָל סְפֵק נְפָשׁוֹת דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת מִי שֶׁנְּפְלָה עָלָיו מַפֹּלֶת סָפֵק הוּא שָׁם סָפֵק אֵינוֹ שָׁם סָפֵק חַי סָפֵק מֵת סָפֵק נָכְרִי סָפֵק יִשְׂרָאֵל מְפַקְּחִין עָלָיו מִצָּאוּהוּ חַי מְפַקְּחִין עָלָיו וְאִם מֵת יַנִּיחוּהוּ: גְּמָרָא – מִנַּיִין שֶׁמַּאֲכִילִין אוֹתוֹ דְּבֵילָה וְצִימּוּקִין שֶׁל תְּרוּמָה מִן הָדָא וְיִתְּנוּ לוֹ פֶּלַח דְּבֵלָה וּשְׁנֵי צִמּוּקִים ר׳ חוֹנָה אָמַר עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה עֶשְׂרוֹנוֹת שֶׁאָכַל דָּוִד בָּרְעָבוֹן אֲכָלָן ר׳ יוֹחָנָן מַטְתִּיהּ בֵּן וְאָכַל מַה דְּאַשְׁכַּח קָדְמוֹי וְקָרוֹן עֲלוֹי ״הַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְעָלֶיהָ״ (קהלת ז, יב), תָּנֵי מַאֲכִילִין אוֹתוֹ אֶת הַכֹּל בַּקַּל. נְבֵלָה וּתְרוּמָה מַאֲכִילִין אוֹתוֹ מִתְּרוּמָה טָבָל וּשְׁבִיעִית מַאֲכִילִין אוֹתוֹ שְׁבִיעִית חַלָּה וְעָרְלָה צְרִיכָה אָמַר רַבִּי יוֹסָה קַשְׁיְתָהּ קוֹמֵי ר׳ בָּא תְּרוּמָה בַּעֲוֹן מִיתָה וּנְבֵלָה בְּלֹא תַעֲשֶׂה וְאוֹתָּ אָמַר הָכִין כְּמַאן דְּאָמַר מֵאֵילֵיהֶן קִבְּלוּ עֲלֵיהֶן אֶת

[דף מ״א ע״ב]

הַמַּעֲשְׂרוֹת: סִימָנֵי כֶּלֶב שׁוֹטֶה פִּיו פְּתוּחָה רִירוֹ יוֹרֵד אָזְנָיו קְרוּחוֹת וְזָנְבוֹ נָתוּן בֵּין שְׁתֵּי יְרֵיכוֹתָיו מְהַלֵּךְ לְצַדְדִין וְהַכְּלָבִין נוֹבְחִין בּוֹ וְיֵשׁ אוֹמְרִים אַף הוּא נוֹבֵחַ וְאֵין קוֹלוֹ נִשְׁמָע מַה עִסְקֵיהּ דְּהָדֵין כֶּלֶב שׁוֹטֶה רַב וּשְׁמוּאֵל חַד אָמַר רוּחַ חֲזָזִית עוֹלָה עָלָיו וְחוֹרָנָה אָמַר אִשָּׁה עוֹשָׂה כְּשָׁפִים וּבוֹדֶקֶת בּוֹ גֶּרְמָנִי עַבְדֵּיהּ דְּרַבִּי יוּדָן נִשָּׂיא נִשְׁכּוֹ כֶּלֶב שׁוֹטֶה וְהָאֱכִילוֹ מֵהֲצַר כְּבֵד שֶׁלּוֹ וְלֹא נִתְרַפֵּא מִיָּמָיו אַל יֹאמַר לְךָ אָדָם שֶׁנִּשְׁכּוֹ כֶּלֶב שׁוֹטֶה וְהָיָה שָׁעָקְצוֹ תַּוּורְבָּר וְהָיָה שֶׁבְּעָטָתוֹ פֶּרֶדָה וְהָיָה וּבְלִבַד פִּרְדָּה לִבְנָהּ מִנַּיִן שֶׁפָּפַק נְפָשׁוֹת הוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת ר׳ אַבָּהוּ בְּשֵׁם ר׳ יוֹחָנָן: ״אַךְ אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ״ מִיעוּט אִית דְּכָעֵי מֵימָר אָמְרָה תּוֹרָה חַלֵּל עָלָיו שַׁבָּת וְהוּא יוֹשֵׁב וּמְשַׁמֵּר שַׁבָּתוֹת הַרְבֵּה רַבִּי זְעֵירָא רַבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן מָבוֹי שֶׁפָּלוּ עַכּוּ״ם וְיִשְׂרָאֵל אֶחָד דָּר בְּתוֹכוֹ וְנָפְלוּ בוֹ מַפֹּלֶת מְפַקְּחִין עָלָיו בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל שֶׁל שָׁם עַד אֵיכָן תְּרִין אָמְרִין חַד אָמַר עַד חוֹטְמוֹ וְחוֹרָנָה אָמַר עַד טִבּוּרוֹ מַאן דְּאָמַר עַד חוֹטְמוֹ והוּא דַּהֲוָה קָיִים וּמַאן דְּאָמַר עַד טִבּוּרוֹ בְּהוּא דַּהֲוָה רִבּוֹן תְּנֵי הַזָּרִיז מְשׁוּבָּח וְהַנִּשְׁאָל מְגֻנֶּה וְהַשּׁוֹאֵל הֲרֵי זֶה שׁוֹפֵךְ דָּמִים תְּנֵי כָּל דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל סַכָּנָה אֵין אוֹמֵר יַעֲשׂוּ דְּבָרִים בְּעַכּוּ״ם וּבַקְּטַנִּים אֶלָּא אֲפִלּוּ בִּגְדוֹלִים בְּיִשְׂרָאֵל מַעֲשֶׂה שֶׁנָּפְלָה דְּלֶקֶת בַּחֲצֵרוֹ שֶׁל יוֹסֵי בֶּן סמאי בְּשִׁיחִין וְיָרְדוּ בְּנֵי קְצָרָה שֶׁל צִיפּוֹרִין לְכַבּוֹתוֹ וְלֹא הֵנִיחַ לָהֶן אָמַר הַנִּיחוּ לַגַּבַּאי שֶׁיִּגְבֶּה אֶת חוֹבוֹ מִיָּד קָשַׁר עָלָיו הֶעָנָן וְכָבָהוּ וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת שָׁלַח לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן סֶלַע וּלְאִיפַּרכוּס שֶׁלָּהֶן חֲמִשִּׁים דִּינָר אָמְרוּ חֲכָמִים לֹא הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בֵּן חַד נַפְתָּיֵי הֲוָה מְגִירֵיהּ דְּרַבִּי יוֹנָה נוֹפֶלֶת דְּלֵיקְתָּא בִּמְגִירוֹתֵיהּ דְּרַבִּי יוֹנָה אָזַל הַהוּא נַפְתָּיֵא בָּעֵי מַטְפָּתָהּ וְלָא שַׁבְקֵיהּ ר׳ יוֹנָה אָמַר לֵיהּ בְּגִדְךָ מְדֵלִי אָמַר לֵיהּ אִין וְאִישְׁתֵּיזֵב כּוּלֵּהּ ר׳ יוּדָן דִּכְפַר אַמֵּי פָּרַם גּוּלְתֵּיהּ עַל גְּדִישָׁא וְנִנְרָא מִינֵּיהּ:

הֲלָכָה ו׳ מַתְנִיתִין – חַטָּאת וְאָשָׁם וַדַּאי מְכַפְּרִין מִיתָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּרִין עִם הַתְּשׁוּבָה הַתְּשׁוּבָה מְכַפֶּרֶת עַל עֲבֵרוֹת הַקַּלּוֹת עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה וְעַל הַחֲמוּרוֹת הוּא תוֹלֶה עַד שֶׁיָּבוֹא יוֹם הַכִּיפּוּרִים וִיכַפֵּר:

גְּמָרָא – תַּמָּן תְּנִינַן וְעַל זְדוֹן מִקְדָּשׁ וְקָדְשָׁיו שְׁעִיר הַנַּעֲשֶׂה בְּפָנִים וי״כ מְכַפֵּר וְעַל שְׁאָר עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה קַלּוֹת וַחֲמוּרוֹת זְדוֹנוֹת וּשְׁגָגוֹת הוֹדַע וְלֹא הוֹדַע עָשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה כְּרִיתוּת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין שְׁעִיר הַמְשֻׁתַּלֵּחַ מְכַפֵּר לֹא הִיא קַלּוֹת עָשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה לֹא הִיא חֲמוּרוֹת כְּרִיתוּת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר כִּינֵי מַתְנִיתִין הַקַּלּוֹת וְהַחֲמוּרוֹת אוֹתָן הַקַּלּוֹת בֵּין שֶׁעָשָׂאָן בְּזָדוֹן בֵּין שֶׁלֹּא עָשָׂאָן בְּזָדוֹן אוֹתָן הַחֲמוּרוֹת בֵּין שֶׁנִּתְוַודַּע לוֹ בָּהֶן בֵּין שֶׁלֹּא נִתְוַודַּע לוֹ בָּהֶן אֵלּוּ הֵן הַקַּלּוֹת עָשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה אֵלּוּ הֵן הַחֲמוּרוֹת כְּרִיתוּת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין כְּשֵׁם שֶׁהַשָּׁעִיר הַנַּעֲשֶׂה בְּפָנִים מְכַפֵּר עַל הַזְּדוֹנוֹת וְתוֹלֶה עַל הַשְּׁגָגוֹת

[דף מ"ב ע"א]

בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חִיּוּב קָרְבָּן אַף שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ מְכַפֵּר, נִיחָא לֹא הוֹדַע, הוֹדַע, לֹא כֵן תְּנִינַן? חַיָּבֵי חַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת וְדָאִין שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶן יוֹם הַכִּפּוּרִים חַיָּבִין, וְחַיָּבֵי אֲשָׁמוֹת תְּלוּיִין פְּטוּרִין?! אָמַר רַבִּי בּוֹן בַּר חִייָה: בֵּין שֶׁנִּתְוַדַּע לוֹ בָּהֶן בֵּין שֶׁלֹּא נִתְוַדַּע לוֹ בָּהֶן. וְלָמָּה לֹא אָמַר בְּשֶׁלֹּא נִתְוַדַּע לוֹ בָּהֶן? מִלְּתֵיהּ אָמְרָה וַאֲפִלּוּ לֹא נִתְוַדַּע לוֹ בָּהֶן – יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר. תַּמָּן תְּנִינַן, עַל אִלּוּ חַיָּבִין עַל זְדוֹנָן כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתָן חַטָּאת וְעַל לֹא הוֹדַע שֶׁלָּהֶם אָשָׁם תָּלוּי, וְלֹא כְּבָר כִּפֶּר יוֹם הַכִּפּוּרִים? רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּשֵׁם רַבִּי לֵוִי סוֹכְיָיה: בְּמוֹרֵד בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים הִיא מַתְנִיתִין – עֲשֵׂה, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָשָׂה תְּשׁוּבָה – לֹא תַעֲשֶׂה. רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא: וְהוּא שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה. הֲלָכָה ז׳, מַתְנִיתִין – הָאוֹמֵר ״אֶחְטָא וְאָשׁוּב אֶחְטָא וְאָשׁוּב״ – אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. ״אֶחְטָא וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר״ – אֵין יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר. עֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַמָּקוֹם – יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר, וְשֶׁבֵּינוֹ לְבֵין חֲבֵרוֹ – אֵין יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר עַד שֶׁיְּרַצֶּה אֶת חֲבֵרוֹ, אֶת זוֹ דָּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: ״מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה׳ תִּטְהָרוּ״; עֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַמָּקוֹם – יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר. וְשֶׁבֵּינוֹ לְבֵין חֲבֵרוֹ – אֵין יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר עַד שֶׁיְּרַצֶּה אֶת חֲבֵרוֹ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: אַשְׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל, לִפְנֵי מִי אַתֶּם מִטַּהֲרִין וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם? אֲבִיכֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים״ וְגוֹ׳. וְאוֹמֵר: ״מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל ה׳״, מַה מִּקְוֶה מְטַהֵר אֶת הַטְּמֵאִים אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל. גְּמָרָא – הָאוֹמֵר ׳אֵין עוֹלָה מְכַפֶּרֶת׳, ׳אֵין עוֹלָה מְכַפֶּרֶת עָלַי׳ – מְכַפֶּרֶת הִיא. ׳אִי אִיפְשִׁי שֶׁתְּכַפֵּר לִי׳ – אֵינָהּ מְכַפֶּרֶת לוֹ עַל כָּרְחוֹ. ׳אֵין יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר׳ – מְכַפֶּרֶת הִיא. ׳אִי אִיפְשִׁי שֶׁיְּכַפֵּר לִי׳ – מְכַפֵּר הוּא לוֹ עַל כּוֹרְחוֹ. אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָה בְּרֵיהּ דְּרַבִּי הִלֵּל: לֹא כוּלָּא מִן הָדֵין, כַּר נָשָׁא מֵימוֹר לְמַלְכָּא לֵית אַתְּ מָלֵךְ? וְהָעוֹלָה מְכַפֶּרֶת עַל הִרְהוּר הַלֵּב, מַאי טַעֲמָא? ״וְהָעֹלָה עַל רוּחֲכֶם הָיוֹ לֹא תִהְיֶה״, וְכֵן אִיּוֹב אוֹמֵר: ״וְהִשְׁכִּים בַּבֹּקֶר וְהֶעֱלָה עֹלוֹת מִסְפַּר כֻּלָּם״ וְגוֹ׳, הָדָא אוֹמֵר שֶׁהָעוֹלָה מְכַפֶּרֶת עַל הִרְהוּר הַלֵּב. רַבִּי אוֹמֵר: עַל כָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר, חוּץ מִן הַפּוֹרֵק עֹל וְהַמֵּפֵר בְּרִית, וְהַמְּגַלֶּה פָּנִים בַּתּוֹרָה, אִם עָשָׂה תְּשׁוּבָה – מִתְכַּפֵּר – מִתְכַּפֵּר לוֹ, וְאִם לָאו – אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר לוֹ. רַבִּי זְבִידָא אָמַר, רַבִּי יֶסָא מַקְשֵׁי: מִיסְבּוֹר סָבַר רַבִּי שֶׁיּוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר בְּלֹא תְשׁוּבָה? רַבִּי אַשְׁיָין, רַב יוֹנָה, רַבִּי בָּא, רַבִּי חִייָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מוֹדָה רַבִּי שֶׁאֵין יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר אֶלָּא בִּתְשׁוּבָה, הָא מִיתָה מְכַפֶּרֶת בְּלֹא תְשׁוּבָה. תָּנֵי, יוֹם מִיתָה כְּיוֹם תְּשׁוּבָה. מַאן תְּנִינָתָהּ? רַבִּי! הֲווֹי הָדָא הִיא דְתָנֵינַן: מִיתָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפְּרִין עִם הַתְּשׁוּבָה, דְּלֹא כְּרַבִּי. שָׁאַל רַבִּי מַתְיָה בֶּן חָרָשׁ אֶת רַבִּי

אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בִּישִׁיבָה, אָמַר לוֹ: שָׁמַעְתָּ אַרְבָּעָה חִלּוּקֵי כַּפָּרָה שָׁהָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל הוֹרֵשׁ? אָמַר לוֹ: שְׁלֹשָׁה הֵם חוּץ מִן הַתְּשׁוּבָה. כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים", וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם", וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר: "וּפָקַדְתִּי בַשֵּׁבֶט פִּשְׁעָם" וְגוֹ'. וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר: "אִם יְכֻפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמֻתוּן", הָא כֵּיצַד? עָבַר עַל מִצְוַת עֲשֵׂה וְשָׁב מִיָּד – אֵינוֹ זָז מִמְּקוֹמוֹ עַד שֶׁיִּמְחֹל לוֹ, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: "שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים". הָעוֹבֵר עַל מִצְוָה בְּלֹא תַעֲשֶׂה וְשָׁב מִיָּד – הַתְּשׁוּבָה תּוֹלָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם".

[דף מ"ב ע"ב]

הָעוֹבֵר עַל כְּרִיתוּת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין בְּמֵזִיד – הַתְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפְּרִין מֻחֱצָה, וְהַיִּסּוּרִין בְּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה מְכַפְּרִין מֻחֱצָה, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: "וּפָקַדְתִּי בְּשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם". אֲבָל מִי שֶׁנִּתְחַלְּלוּ בּוֹ שֵׁם שָׁמַיִם – אֵין כֹּחַ לֹא בִּתְשׁוּבָה לִתְלוֹת, וְלֹא בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים לְכַפֵּר, וְלֹא בְּיִסּוּרִין לְמָרֵק, אֶלָּא תְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפְּרִין שְׁלִישׁ, וְהַיִּסּוּרִין מְכַפְּרִין שְׁלִישׁ, וְהַמִּיתָה מְמָרֶקֶת בְּיִסּוּרִין, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: "אִם יְכֻפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמֻתוּן", הָא לַמֵּדְנוּ, שֶׁהַמִּיתָה מְמָרֶקֶת. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבִּי עֲקִיבָא, אֲבָל דִּבְרֵי חֲכָמִים: שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ מְכַפֵּר, אִם אֵין שָׁעִיר הַיּוֹם מְכַפֵּר. כֵּיצַד הוּא מְכַפֵּר? רַבִּי זְעֵירָא אָמַר: כָּל שֶׁהוּא. רַבִּי חֲנַנְיָה אוֹמֵר: בַּסּוֹף. מַה מַּפְקָא מִבֵּינֵיהוֹן? מֵת מָרַד, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי זְעֵירָא כְּבָר כִּפֶּר, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי חֲנַנְיָה לֹא כִּפֶּר. אר"ז מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי חֲנַנְיָה: חֹמֶר בְּשָׁעִיר מַה שֶּׁאֵין בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים מַה שֶּׁאֵין בְּשָׁעִיר, שֶׁיּוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר בְּלֹא שָׁעִיר, וְהַשָּׁעִיר אֵינוֹ מְכַפֵּר אֶלָּא בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. חֹמֶר בְּשָׁעִיר, שֶׁהַשָּׁעִיר מְכַפֵּר מִיָּד, וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ. אָמַר רַבִּי חוֹנָה: אִיתְתֵבַת קוֹמֵי רַבִּי יִרְמְיָה וְאָמַר: תִּפְתֵּר שֶׁהָיָה בְּדַעְתָּן לְהָבִיא שָׁעִיר אַחֵר וְלֹא הֵבִיאוּ. רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בּוֹן בָּעֵי: וְאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אֶת הַנּוֹלָד? וְיִכַּפֵּר מִיָּד! שְׁמוּאֵל אָמַר: הֶהֵן דְּחָטָא עַל חַבְרֵיהּ – צָרִיךְ מֵימַר לֵיהּ מָרְחִית עָלָךְ, וְאֵין קַבָּלִית – הָא טָבְאוּת, וְאֵין לֹא – מַיְיתֵי בְּנֵי נַשׁ וּמְפַיֵּס לֵיהּ קוֹמֵיהוֹן, חֲדָא הִיא דִּכְתִיב: "יָשָׁר עַל אֲנָשִׁים", יַעֲשֶׂה שׁוּרָה שֶׁל אֲנָשִׁים וְיֹאמַר: "חָטָאתִי וְיָשָׁר הֶעֱוֵיתִי וְלֹא שָׁוָה לִי", אִם עָשָׂה בֵּן, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: "פָּדָה נַפְשׁוֹ מֵעֲבֹר בַּשַּׁחַת וְחַיָּתוֹ בָּאוֹר תִּרְאֶה". מִית – צָרִיךְ מְפַיְּסְתֵּיהּ עַל קִיבְרֵתֵיהּ וּמֵימַר: מָרְחִית לָךְ. תָּנֵי, עֲבֵרוֹת שֶׁנִּתְוַדָּה עֲלֵיהֶן בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שָׁעָבַר – אֵינוֹ צָרִיךְ לְהִתְוַדּוֹת עֲלֵיהֶן יוֹם הַכִּפּוּרִים הַבָּא. אִם עָשָׂה בֵּן, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: "שָׁב עַל קֵאוֹ כְּסִיל שׁוֹנֶה בְּאִוַּלְתּוֹ". תָּנֵי, רַבִּי לְיֵעֶזֶר אוֹמֵר: חֲרֵי זֶה זָרִיז וְנִשְׂכָּר. מַאי טַעֲמָא דְּרַבִּי לְיֵעֶזֶר? "וְחַטָּאתִי נֶגְדִּי תָּמִיד". מַה מְקַיְּמִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר טַעֲמָא דְּרַבָּנָן, כְּבָלֶב שָׁב עַל קֵאוֹ כְּסִיל שׁוֹנֶה בְּאִוַּלְתּוֹ? בְּשׁוֹנֶה בְּאוֹתָהּ הָעֲבֵרָה. מַה מְקַיְּמִין רַבָּנָן טַעֲמָא דְּרַבִּי לְיֵעֶזֶר, וְחַטָּאתִי נֶגְדִּי תָּמִיד? שֶׁלֹּא יְהוּ בְּעֵינָיו כְּאִלּוּ לֹא עָשָׂאן, אֶלָּא כְּשֶׁעָשָׂאן וְנִמְחַל לוֹ.

מִצְוַת הַזְּהִירוּ: עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים עִם חֶשְׁכָּה עַד שֶׁלֹּא נִשְׁתַּקַּע בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה, אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְוַדֶּה בְּעַרְבִית – צָרִיךְ לְהִתְוַדּוֹת בְּשַׁחֲרִית. אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְוַדֶּה בְּשַׁחֲרִית – צָרִיךְ לְהִתְוַדּוֹת בְּמוּסָף. אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְוַדֶּה בְּמוּסָף – צָרִיךְ לְהִתְוַדּוֹת בַּמִּנְחָה, אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְוַדֶּה בַּמִּנְחָה – צָרִיךְ לְהִתְוַדּוֹת בִּנְעִילָה, שֶׁכָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ יְהוּדִי. כֵּיצַד הוּא מִתְוַדֶּה? רַבִּי בֶּרֶכְיָה בְּשֵׁם רַבִּי בָּא בַּר בִּינָה: רִבּוֹנִי! חָטָאתִי וּמָרַע עָשִׂיתִי, וּבְדַעַת רָעָה הָיִיתִי עוֹמֵד, וּבְדָרְךְ רְחוֹקָה הָיִיתִי מְהַלֵּךְ, וּכְשֵׁם שֶׁעָשִׂיתִי – אֵינִי עוֹשֶׂה, יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה׳ אֱלֹהַי שֶׁתְּכַפֵּר לִי עַל כָּל פְּשָׁעַי וְתִמְחֹל לִי עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי וְתִסְלַח לִי עַל כָּל חַטֹּאתַי. תָּנֵי, צָרִיךְ לִפְרֹט אֶת מַעֲשָׂיו דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בָּן בְּתֵירָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ לִפְרֹט אֶת מַעֲשָׂיו. מַאי טַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה? ״אָנָּא חָטָא הָעָם הַזֶּה חַטָּאָה גְּדֹלָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב״. מַה עָבַד לֵהּ רַבִּי עֲקִיבָא? מִי גָּרַם לָהֶם? אֲנִי! שֶׁהִרְבֵּיתִי לָהֶם כֶּסֶף וְזָהָב. לָמָּה? שֶׁאֵין חֲמוֹר נוֹהֵק אֶלָּא מִתּוֹךְ בְּפִיפָה שֶׁל חָרוּבִין. כְּתִיב: ״מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל ה׳״ וְגוֹ׳; מַה הַמִּקְוֶה מְטַהֵר אֶת הַטְּמֵאִים – אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל. וְכֵן אוֹמֵר: ״וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכֹּל גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם״.

הַדְרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת יוֹמָא וַהֲדָרָךְ עֲלָן מַסֶּכֶת יוֹמָא

תם ונשלם, מסכת יוֹמָא, שבח לאל

הַדְרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת יוֹמָא, וְהַדְרָךְ עֲלָן. דַּעְתָּן עֲלָךְ מַסֶּכֶת יוֹמָא, וְדַעְתָּךְ עֲלָן. לָא נִתְנְשֵׁי מִנָּךְ מַסֶּכֶת יוֹמָא, וְלָא תִתְנְשֵׁי מִנָּן, לָא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי: (ג׳ פְּעָמִים)

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּהֵא תּוֹרָתְךָ אָמָנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא.

חֲנִינָא בַּר פָּפָּא, רָמֵי בַּר פָּפָּא, נַחְמָן בַּר פָּפָּא, אַחָאי בַּר פָּפָּא, אַבָּא מָרִי בַּר פָּפָּא, רַבְרָם בַּר פָּפָּא, רְכִישׁ בַּר פָּפָּא, סִידְרָךְ בַּר פָּפָּא, אַדָּא בַּר פָּפָּא, דָּרוּ בַּר פָּפָּא:

הַעֲרֶב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה כָּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ:

מְאִירֵי תַּחְכְּמֵנִי מִצְוֹתֶךָ, כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ, לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ, כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁשַּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים, אֲנִי מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדִבָרִים בְּטֵלִים. אֲנִי עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים, אֲנִי עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שְׂכַר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שְׂכַר. אֲנִי רָצִים וְהֵם רָצִים, אֲנִי רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שַׁחַת, שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת, אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם, וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי, כְּשֵׁם שֶׁעָזַרְתַּנִי לִסְיַים מַסֶּכֶת יוֹמָא, כֵּן תַּעְזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם, לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה. וְזַכּוּת כָּל הַתָּמִים וַאֲמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים, יַעֲמוֹד לִי וּלְזַרְעִי, שֶׁלֹּא תָּמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתִתְקַיֵּם בִּי, בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ, בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ, וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְּשִׂיחָךְ: כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ, וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אוֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן, יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם:

פרק ראשון

[דף א' ע"א]

הֲלָכָה א' מַתְנִי' – סָפָה שֶׁהִיא גְּבוֹהָה לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה – פְּסוּלָה. וְרִבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר. וְשֶׁאֵינָהּ גְּבוֹהָה עֶשֶׂר טְפָחִים, וְשֶׁאֵין לָהּ שָׁלֹשׁ דְּפָנוֹת, וְשֶׁחַמָּתָהּ מְרֻבָּה מִצִּלָּתָהּ – פְּסוּלָה.

גְּמָרָא – רַבִּי יוֹסֵי אָמַר לָהּ סְתָם. רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַב רַבָּנָן: יֹלְפִין לָהּ מִפִּתְחוֹ שֶׁל הֵיכָל. וְרִבִּי יוּדָה יָלִיף לָהּ מִפִּתְחוֹ שֶׁל אוּלָם. אִם מִפִּתְחוֹ שֶׁל אוּלָם דַּיּוֹ אַרְבָּעִים אַמָּה, דִּתְנַן תַּמָּן: פִּתְחוֹ שֶׁל אוּלָם גּוֹבְהוֹ אַרְבָּעִים אַמָּה וְרָחְבּוֹ עֶשְׂרִים אַמָּה. תָּנֵי רַבִּי חִייָה: אֲפִלּוּ אַרְבָּעִים חֲמִשִּׁים אַמָּה. תָּנֵי בַּר קַפָּרָא: אֲפִלּוּ מֵאָה אַמָּה. אָמַר רַבִּי אָבִין: רַבִּי יוּדָה כְּדַעְתֵּיהּ וְרַבָּנָן כְּדַעְתְּהוֹן. דִּתְנֵינַן תַּמָּן, וְכֵן גְּשָׁרִים הַמְפַלָּשִׁין – מְטַלְטְלִין תַּחְתֵּיהֶן בְּשַׁבָּת; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹסְרִין. הֵיךְ מַה דְּאַתְּ אָמַר תַּמָּן, אַתְּ רוֹאֶה אֶת הַמְּחִיצוֹת הָאֵילּוּ הֵיאַךְ יוֹרְדוֹת וְסוֹתְמוֹת. הֵיאַךְ דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה בְּסָפָה. הֵיאַךְ דַּעְתֵּיהּ בְּמָבוֹי. הֵיאַךְ דַּעְתְּהוֹן דְּרַבָּנָן בְּסָפָה. הֵיאַךְ דַּעְתְּהוֹן בְּמָבוֹי. וְלָא דָמֵי, יֵשׁ דְּבָרִים בְּשֵׁרִים בְּסָפָה וּפְסוּלִים בְּמָבוֹי, בְּשֵׁרִים בְּמָבוֹי וּפְסוּלִים בְּסָפָה. דּוֹקָרְנִין בְּשֵׁרִים בְּסָפָה וּפְסוּלִין בְּמָבוֹי. וְתָנֵי בֵּן, הֵבִיא אַרְבָּעָה דּוֹקָרְנִין וְסָפָּן עַל גַּבֵּיהֶן, בְּסָפָה כָּשֵׁר וּבְמָבוֹי פָּסוּל. הָדָא דְאַתְּ אָמַר, בִּגְבוֹהִין שְׁלֹשָׁה לְמַעְלָה מִכּוֹתֶל הַמָּבוֹי. אֲבָל אִם אֵינָן גְּבוֹהִין שְׁלֹשָׁה לְמַעְלָה מִכּוֹתֶלֵי הַמָּבוֹי – כָּשֵׁר. בְּשֶׁאֵין בָּהֶן רֹחַב אַרְבָּעָה. אֲבָל אִם יֵשׁ בָּהֶן רֹחַב אַרְבָּעָה אֲפִלּוּ גְּבוֹהִין כַּמָּה – כָּשֵׁר. דְּפָנוֹת כְּשֵׁרוֹת בְּסָפָה וּפְסוּלוֹת בְּמָבוֹי. תָּנֵי בֵּן, שְׁתַּיִם כְּהִלְכָתָן וְהַשְּׁלִישִׁית אֲפִלּוּ טָפַח. רַבִּי חִייָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁתַּיִם שֶׁל אַרְבָּעָה אַרְבָּעָה טְפָחִים. וְהַשְּׁלִישִׁית אֲפִלּוּ טָפַח כָּשֵׁר. וּבְמָבוֹי עַד שֶׁיְּהֵא מְגַפֵּף מֵאַרְבַּע רוּחוֹתָיו. רָחַב מֵעֶשֶׂר אַמּוֹת – בְּסָפָה כָּשֵׁר וּבְמָבוֹי פָּסוּל. הִדְלָה עָלֶיהָ אֶת הַגַּפָּן אֶת הַדַּלַעַת וְאֶת הַקִּסּוֹם וְסָכַךְ עַל גַּבָּיו – פְּסוּלָה. הָדָא דְאַתְּ אָמַר עַל בֵּית סָאתַיִם, אֲבָל יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם – נַעֲשֵׂית כְּמִחְיצָה שֶׁהוּקְפָּה זֶרַע, שֶׁאֵין מַתִּיר לְטַלְטֵל בָּהּ אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת. חֲמָתָהּ מְרֻבָּה מִצִּלָּתָהּ – בְּסָפָה פְּסוּלָה בְּמָבוֹי כָּשֵׁר. סָפָה מְקֹרָה – פְּסוּלָה, מָבוֹי מְקֹרֶה – כָּשֵׁר. רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: לֹא סוֹף דָּבָר מְקֹרֶה. אֶלָּא אֲפִלּוּ

[דף א' ע"ב]

נָתַן מַלְתֵּרָה וְיֵשׁ בָּהּ רֹחַב אַרְבָּעָה טְפָחִים – מַתֶּרֶת אֶת הַמָּבוֹי. אִילּוּ בַּיִת שֶׁהוּא גְּבוֹהַּ מִכַּמָּה שֶׁמָּא אֵינוֹ חַיָּב בַּמְּעָקֶה? אֵינוֹ חַיָּב בְּמְזוּזָה? אֶלָּא בַּיִת מְקֹרֶה וְאֵין סָפָה מְקֹרָה. מָצִינוּ סְכוּךְ שֶׁהוּא כְּקֹרוּי, דְּתָנֵינַן תַּמָּן, הִרְחִיק אֶת הַסְּכוּךְ מִן הַדְּפָנוֹת שְׁלֹשָׁה טְפָחִים פְּסוּלָה. אֶלָּא בַּיִת מְגַפֵּף וְאֵין סָפָה מְגַפֶּפֶת.

וַהֲרֵי אַכְסַדְרָה שֶׁנִּפְרְצָה בְּמִלְאָהּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים. רַבִּי אֵילָא בְּשֵׁם רַב וְרַבִּי יוֹחָנָן, תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: מְטַלְטְלִין בְּבֶלָּה. מַאי כְּדוּן? רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הַתּוֹרָה אָמְרָה – "בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ", עַד עֶשְׂרִים אַמָּה אַתְּ יוֹשֵׁב בְּצִלָּהּ שֶׁל סֻכָּה. מֵעֶשְׂרִים אַמָּה וּלְמַעְלָן – אַתְּ יוֹשֵׁב בְּצִלָּן שֶׁל דְּפָנוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹנָה: הֲדָא דְּאַתְּ אָמַר, בִּנְתוּנָה לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה לַדְּפָנוֹת, אֲבָל אִם הָיְתָה נְתוּנָה לְמַטָּה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה לַדְּפָנוֹת – כְּשֵׁרָה. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹסָה: עַל דַּעְתְּךָ דְּאַתְּ אָמַר בַּדְּפָנוֹת הַדָּבָר תָּלוּי, נִיתְנֵי סֻכָּה שֶׁהִיא נְתוּנָה לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה לַדְּפָנוֹת – פְּסוּלָה. רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב: בְּשֶׁאֵינָהּ מַחְזֶקֶת אֶלָּא כְּדֵי רֹאשׁ וְרֻבּוֹ וְשַׁלְחָנוֹ. אֲבָל אִם הָיְתָה מַחְזֶקֶת יוֹתֵר – כְּשֵׁרָה. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יאשיָה: בְּשֶׁאֵין דַּפְנוֹתֶיהָ עוֹלוֹת עִמָּהּ, אֲבָל אִם הָיוּ דַּפְנוֹתֶיהָ עוֹלוֹת עִמָּהּ – כְּשֵׁרָה. וְהָא מַתְנִיתִין פְּלִיגָא! אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּסֻכָּתָהּ שֶׁל חִילְנִי הַמַּלְכָּה בְּלוּד שֶׁהָיְתָה גְּבוֹהָה יוֹתֵר מֵעֶשְׂרִים אַמָּה, וְהָיוּ חֲכָמִים נִכְנָסִין וְיוֹצְאִין בָּהּ וְלֹא אָמַר אָדָם דָּבָר. אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי שֶׁהִיא אִשָּׁה וְאֵין אִשָּׁה מְצוּוָּה עַל הַמִּצְוֹת. אָמַר לָהֶן: אִם מִשָּׁם רְאָיָה? וַהֲלֹא שִׁבְעָה בָּנִים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הָיוּ לָהּ! אֵית לָךְ מֵימַר בְּסֻכָּתָהּ שֶׁל חִילְנִי בְּשֶׁאֵינָהּ מַחֲזֶקֶת אֶלָּא רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ וְשַׁלְחָנוֹ? אֶלָּא בְּשֶׁאֵין דַּפְנוֹתֶיהָ עוֹלוֹת עִמָּהּ. מִסְתַּבְּרָא מַה דְּאָמַר רַבִּי יאשיָה: לֵית הִיא פְּלִיגָא, דְּכֵן אָרְחֵיהוֹן דְּעָתִירַיָּא, מִיעֲבַד דָּפְנָתָא קְלִילָן דִּי יֵיא קְרִירָה עָלִיל.

רַב הוֹשַׁע בָּעֵי: הֵבִיא נָסָר וּנְתָנוֹ

[דף ב' ע"א]

עַל גַּבֵּי חוּלָּייָה שֶׁל עַמּוּד, פְּשִׁיטָא אִם יָמוֹד מִן הַנָּסָר יֵשׁ בָּאן עֶשְׂרִים אַמָּה. אִם יָמוֹד מִן הַקַּרְקַע אֵין בָּאן עֶשְׂרִים אַמָּה. מַה אַתְּ עָבִיד לֵיהּ? כַּאֲוִיר פָּסוּל? בְּסָכָךְ פָּסוּל? אֵין תַּעֲבִדִינֵיהּ כַּאֲוִיר פָּסוּל – פּוֹסֵל בִּשְׁלֹשָׁה טְפָחִים. אֵין תַּעֲבִדִינֵיהּ כְּסָכָךְ פָּסוּל – אֵינוֹ פּוֹסֵל אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת. רַבִּי יוֹסָה בֵּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם חִזְקִיָּה: מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ סָכָךְ פָּסוּל אֵינוֹ פּוֹסֵל אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת? שֶׁלֹּא בָא אֶלָּא לְהֵיתִירָהּ שֶׁל סֻכָּה. אָמַר רַבִּי מְיַישָׁא: וְתַמְהַ אֲנָא, הֵיךְ רַב הוֹשַׁעְיָה צָרִיכָא לֵיהּ? וְלָמָּה לֹא יָלִיף לָהּ מִן הָדָא דְּרַבִּי בָּא בַּר מָמָל? דְּתָנֵינַן תַּמָּן: הַמְשַׁלֵּשׁ דְּפָנוֹת מִלְמַעְלָן לְמַטָּן, אִם גְּבוֹהַּ מִן הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים – פְּסוּלָה. וְאָמַר רַבִּי בָּא בַּר מָמָל: כְּשֶׁאֵינוֹ יוֹשֵׁב וְאוֹכֵל בְּצִלָּן שֶׁל דְּפָנוֹת, אֲבָל אִם הָיָה יוֹשֵׁב וְאוֹכֵל בְּצִלָּן שֶׁל דְּפָנוֹת – כְּשֵׁרָה. אָמַר רַבִּי יוֹסָה: לֵית הָדָא דְּרַבִּי בָּא בַּר מָמָל אוֹלְפַן, מִן מַתְנִיתָן יָלִיף לָהּ רַבִּי בָּא בַּר מָמָל, דְּתָנֵינַן תַּמָּן: כְּצוּצִטְרָא שֶׁהִיא לְמַעְלָה מִן הַיָּם – אֵין מְמַלִּין הֵימֶינָּה בְּשַׁבָּת אֶלָּא אִם כֵּן עָשׂוּ לָהּ מְחִיצָה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים בֵּין מִלְּמַעְלָן בֵּין מִלְּמַטָּן. וְאָמַר רַבִּי זְעִירָא, רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב: וְהוּא שֶׁתְּהֵא מְחִיצָה מְשַׁקַּעַת בַּמַּיִם כְּמִלּוֹאוֹ שֶׁל דְּלִי. וְלֹא דָמְיָא, יָם – כַּרְמְלִית הִיא, אֵינָהּ לֹא רְשׁוּת הַיָּחִיד וְלֹא רְשׁוּת הָרַבִּים. בְּרַם הָכָא, הַתּוֹרָה אָמְרָה: "בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ", מִקַּרְקַע סֻכָּה אַתְּ מוֹדֵד עֶשְׂרִים אַמָּה.

[דף ב׳ ע״ב]

הָיְתָה לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה וְתוֹלֶה בָּהּ עִטּוּרִין שֶׁהֵן רְאוּיִין לְסַבֵּךְ בָּהֶן – מְמַעֲטִין בָּהּ לִפְסוּל. וְאִם לָאו – מְמַעֲטִין בָּהּ לִכְשֵׁר. הָיְתָה לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרִים אַמָּה וְתוֹלֶה בָּהּ עִטּוּרִין שֶׁהֵן רְאוּיִין לְסַבֵּךְ בָּהּ – מְמַעֲטִין בָּהּ לִכְשֵׁר, וְאִם לָאו – מְמַעֲטִין בָּהּ לִפְסוּל. אָמַר רַבִּי שַׁמַּי: כְּשֵׁם שֶׁאָמְרוּ לְמַעְלָן כָּךְ אָמְרוּ לְמַטָּן. קַשׁ וְתֶבֶן אֵין מְמַעֲטִין בָּהּ, עָפָר וּצְרוֹרוֹת – מְמַעֲטִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בֵּי רַבִּי בוֹן: עָלוּ בוֹ עֲשָׂבִים – אֵין מְמַעֲטִין בָּהּ. מִנַּיִן לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה שֶׁהִיא רְשׁוּת אַחֶרֶת? רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: ״וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שָׁם וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת״. וּכְתִיב: ״אֲשֶׁר רְאִיתֶם כִּי מִן הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם״. מַה דִּבּוּר שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן – רְשׁוּת אַחֶרֶת, אַף דִּבּוּר שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן – רְשׁוּת אַחֶרֶת. וְאָרוֹן לֹא תִשְׁעָה? רַבִּי זְעִירָה בָּעֵי: מִנַּיִן לַכַּפֹּרֶת שֶׁהִיא טְפָחַיִם? תַּנָּא רַבִּי חֲנִינָה בֶּן שְׁמוּאֵל: כָּל הַכֵּלִים שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ נִתְּנָה הַתּוֹרָה מִדַּת אוֹרְכָּן וְרָחְבָּן וְשִׁעוּר קוֹמָתָן, חוּץ מִן הַכַּפֹּרֶת שֶׁנִּתְּנָה הַתּוֹרָה מִדַּת אָרְכָּהּ וְרָחְבָּהּ, וְלֹא נִתְּנָה שִׁעוּר קוֹמָתָהּ. וְנִלְמְדִינָהּ מִכְּלִי קָטָן שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ – ״וְעָשִׂיתָ לוֹ מִסְגֶּרֶת טֹפַח סָבִיב״ – מַה כָּאן טֹפַח אַף כָּאן טֹפַח. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא ״וְעָשִׂיתָ זֵר זָהָב לְמִסְגֶּרְתּוֹ סָבִיב״ – מַה כָּאן כָּל שֶׁהוּא אַף כָּאן כָּל שֶׁהוּא? מַאי כְּדוֹן: רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר: ״פְּנֵי״, אֵין ׳פְּנֵי׳ פְּחוּתִים מִטֹּפַח. רַבִּי יוֹסֵה בָּעֵי: אִילּוּ מִגְדָּל שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבַּיִת גָּבוֹהַּ כַּמָּה שֶׁמָּא אֵינוֹ מַתָּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ מִתּוֹכוֹ לַבַּיִת וּמִן בַּיִת לְתוֹכוֹ? אֶלָּא בִּשְׁעַת שֶׁהָיָה מְרַבֵּעַ לָהֶן אֶת הָרְוָחוֹת אֲנַן קַיָּמִין. נִיחָא כְּמַאן דְּאָמַר בְּאַמַּת שִׁשָּׁה. בְּרַם כְּמַאן דְּאָמַר בְּאַמַּת חֲמִשָּׁה. וְאָרוֹן לֹא שִׁבְעָה טְפָחִים וּמֶחֱצָה הוּא? רַב יַעֲקֹב בַּר אַחָא אָמַר: דְּבֵית רַבִּי יַנַּאי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹצָדָק. חַד יָלִיף לָהּ מִן הָאָרוֹן. וְחוֹרָנָה יָלִיף לָהּ מִן הָעַגָלוֹת. וְלֹא יָדְעִינַן מַאן דְּיָלִיף לָהּ מִן הָאָרוֹן מַאן דְּיָלִיף לָהּ מִן הָעַגָלוֹת. מִסְתַּבְּרָא דְּבֵית רַבִּי יַנַּאי יָלְפִי לָהּ מִן הָאָרוֹן, דְּבֵית רַבִּי יַנַּאי אָמְרֵי: אָרוֹן תִּשְׁעָה וְכַפֹּרֶת טֹפַח. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹצָדָק יָלִיף לָהּ מִן הָעַגָלוֹת. רַבִּי זְעִירָה בָּעֵי: מִנַּיִן לַעֲגָלוֹת שֶׁהֵן גְּבוֹהוֹת עֲשָׂרָה? אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: וַאֲפִלּוּ תֵּימַר גְּבוֹהוֹת עֲשָׂרָה. לֹא כֵן תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי נְחֶמְיָה: ״צָב״

[דף ג׳ ע״א]

כְּמִין קְמַרְסָטָה הָיוּ. אִילּוּ חוֹר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבַּע, שֶׁמָּא אֵינוֹ אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ מִתּוֹכוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים וּמֵרְשׁוּת הָרַבִּים לְתוֹכוֹ? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ מוֹשִׁיטִין אֶת הַקָּרָשִׁים מִזֶּה לְזֶה תִּרְוִיטוֹת הָיוּ. תָּנֵי, רַבִּי אוֹמֵר: אַרְבַּע אַמּוֹת אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם אַרְבַּע דְּפָנוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַרְבַּע דְּפָנוֹת אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַרְבַּע אַמּוֹת וְאַרְבַּע דְּפָנוֹת. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב בִּמְזוּזָה. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת וְאַרְבַּע דְּפָנוֹת. מִסְתַּבְּרָא דְּרַבִּי יְהוּדָה יוֹתֵר לְאִילֵּין רַבָּנָן. וְאִילֵּין רַבָּנָן לֹא יוֹדוּן לְרַבִּי יְהוּדָה, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת וְאַרְבַּע דְּפָנוֹת

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת טָהֳרוֹת פֶּרֶק שְׁבִיעִי

א. הַמְּסָכֵּן הַנָּתוּן בַּחֲנוּת - הַחֲנוּת טְמֵאָה. הוֹצִיאוּהוּ וְהִכְנִיסוּהוּ לַסְּטָיו - טָהוֹר. הוֹצִיאוּהוּ מִסְּטָיו וְהֶחֱזִירוּהוּ לַחֲנוּת שֵׁנִיָּה - טְמֵאָה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר אֶת הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: רְשׁוּת הָרַבִּים מַפְסֶקֶת לְמַפְרֵעַ, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר מֵת הָיָה בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וְחָיָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים:

ב. יֵשׁ דְּבָרִים בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וַעֲשָׂאָם כִּרְשׁוּת הַיָּחִיד. קָפָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים וְטָמְאָה בְּתוֹכָהּ, סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע - סְפֵקוֹ טָהוֹר. הִכְנִיס יָדוֹ לְתוֹכָהּ, סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע - סְפֵקוֹ טָמֵא. אִם הָיְתָה כְּפִישָׁה עַל כְּתֵפוֹ וְכִכַּר שֶׁל תְּרוּמָה כְּרוּךְ בְּסִיב אוֹ בִּנְיָר וְנָתוּן בְּתוֹכָהּ, סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע - סְפֵקוֹ טָהוֹר. הִכְנִיס יָדוֹ לְתוֹכָהּ, סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע - סְפֵקוֹ טָמֵא. חָמוֹר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְטָמְאָה נְתוּנָה עַל גַּבָּיו, סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע - סְפֵקוֹ טָהוֹר. פָּשַׁט יָדוֹ עַל גַּבָּיו, סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע - סְפֵקוֹ טָמֵא. סֻלָּע בִּרְשׁוּת הָרַבִּים גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְטָמְאָה נְתוּנָה עַל גַּבָּיו, סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע - סְפֵקוֹ טָהוֹר. עָלָה לְרֹאשׁוֹ, סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע - סְפֵקוֹ טָמֵא:

ג. הָיָה זֶה רָכוּב עַל חֲמוֹרוֹ וְזֶה רָכוּב עַל חֲמוֹרוֹ, אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר, סָפֵק נָגְעוּ זֶה בָּזֶה, סָפֵק לֹא נָגְעוּ - רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא, וְרַבִּי יוֹסֵי מְטַהֵר. בְּנוֹ שֶׁל זֶה מֻרְכָּב עַל כְּתֵפוֹ, וּבְנוֹ שֶׁל זֶה מֻרְכָּב עַל כְּתֵפוֹ, אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר, סָפֵק נָגְעוּ זֶה בָּזֶה, סָפֵק לֹא נָגְעוּ - רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא, וְרַבִּי יוֹסֵי מְטַהֵר. הָיְתָה חֲבִילָה עַל כְּתֵפוֹ וְהָרוֹק מְדַבֵּק בְּכוֹתֶל לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, סָפֵק הֵסִיט, סָפֵק לֹא הֵסִיט - רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא, וְרַבִּי יוֹסֵי מְטַהֵר. כֵּלִים שְׁטוּחִים בִּרְשׁוּת הָרַבִּים לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, וְהַטָּמֵא עוֹבֵר, סָפֵק הֵסִיט סָפֵק לֹא הֵסִיט - רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא, וְרַבִּי יוֹסֵי מְטַהֵר, שֶׁהָיָה רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא בִּרְשׁוּת הָרַבִּים לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים - הֲרֵי הוּא כִּרְשׁוּת הַיָּחִיד. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל שֶׁדֶּרֶךְ הִלּוּכוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים - טָהוֹר:

ד. נִכְנַס לַבִּקְעָה בֵּימוֹת הַגְּשָׁמִים, וְטָמְאָה בְּשָׂדֶה פְּלוֹנִית. וְאָמַר: הָלַכְתִּי לַמָּקוֹם הַלָּז וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם נִכְנַסְתִּי לְאוֹתוֹ הַשָּׂדֶה וְאִם לֹא נִכְנַסְתִּי - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר, וַחֲכָמִים מְטַמְּאִים. אָמְרוּ לִפְנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: הֲרֵי הִיא שֶׁל יְחִידִי. פֵּרֵשׁ רַבִּי מָרִינוֹס מִשְׁמוֹ: כָּל שֶׁיֵּשׁ לָהּ שֵׁם בִּפְנֵי עַצְמָהּ. וְאֵלּוּ הֵן יְמוֹת הַחַמָּה, מִשֶּׁתֵּעָקֵר תְּבוּאָה מִתּוֹכָהּ. וְאֵלּוּ הֵן יְמוֹת הַגְּשָׁמִים, מִשֶּׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה. הָיוּ שָׁם שְׂדוֹת הַרְבֵּה, אִם עוֹמֵד זֶה בְּצַד זֶה וְרוֹאֶה אֶת הַנִּכְנָסִים וְהַיּוֹצְאִין בְּצַד הַלָּז - רְשׁוּת הַיָּחִיד לַשַּׁבָּת, וּרְשׁוּת הָרַבִּים לַטֻּמְאָה. וְאִם לָאו - רְשׁוּת הַיָּחִיד לְכָאן וּלְכָאן. הַשְּׁבִילִים הַמְפָלָּשִׁין לַבּוֹרוֹת, לַשִּׁיחִין, וְלַמְּעָרוֹת, וְלַגִּתּוֹת, וְלַגָּרְנוֹת - רְשׁוּת הַיָּחִיד לַשַּׁבָּת וּרְשׁוּת הָרַבִּים לַטֻּמְאָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בִּזְמַן שֶׁהֵן מְפָלָּשִׁין - רְשׁוּת הָרַבִּים לְכָךְ וּלְכָךְ, וְאִם אֵינָן מְפָלָּשִׁין - רְשׁוּת הַיָּחִיד לַשַּׁבָּת, וּרְשׁוּת הָרַבִּים לַטֻּמְאָה. מְבוֹאוֹת הַיּוֹרְדִין לַיָּם אוֹ לַנָּהָר, אַף עַל פִּי שֶׁגְּדוּדָיו מִכָּאן וּמִכָּאן, וְרַבִּים מְטַפְּסִים וְעוֹלִין בָּהֶן - רְשׁוּת הַיָּחִיד לַשַּׁבָּת, וּרְשׁוּת הָרַבִּים לַטֻּמְאָה:

ה. גִּנּוֹת הָעִיר שֶׁדֶּרֶךְ הָרַבִּים מְהַלֶּכֶת עֲלֵיהֶן - רְשׁוּת הַיָּחִיד לַשַּׁבָּת, וּרְשׁוּת הָרַבִּים לַטֻּמְאָה. דִּמּוֹסְיָאוֹת וּמִרְחֲצָאוֹת - רְשׁוּת הַיָּחִיד לַשַּׁבָּת, וּרְשׁוּת הָרַבִּים לַטֻּמְאָה. גִּנָּה בִּזְמַן שֶׁהִיא מְשֻׁתֶּמֶרֶת - רְשׁוּת הַיָּחִיד, אִם אֵינָהּ מְשֻׁתֶּמֶרֶת - רְשׁוּת הָרַבִּים. בְּסִילְקֵי שֶׁפּוֹתְחִין אוֹתָהּ בַּיָּמִים וְנוֹעֲלִין אוֹתָהּ בַּלֵּילוֹת, בִּזְמַן שֶׁהִיא פְּתוּחָה - רְשׁוּת הָרַבִּים, נְעוּלָה - רְשׁוּת הַיָּחִיד. נִמְצָאתָ אוֹמֵר: בַּיּוֹם - טְהוֹרָה, וּבַלַּיְלָה - טְמֵאָה. בְּסִילְקֵי שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁנֵי פְּתָחִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וְכֵן סְטָיו שֶׁהוּא גָּדוֹר מִכָּאן וּמִכָּאן וְרֶוַח בֵּין הָעַמּוּדִים - רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם עוֹמֵד בְּצַד זֶה וְרוֹאֶה אֶת הַנִּכְנָסִין וְאֶת הַיּוֹצְאִין בְּצַד הַלָּז - רְשׁוּת הַיָּחִיד לַשַּׁבָּת וּרְשׁוּת

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

הָרַבִּים לַטָּמְאָה. וְאִם לָאו - רְשׁוּת הַיָּחִיד לְכָאן וּלְכָאן:

ו. בְּסֵילְקֵי שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁנֵי פְּתָחִים מְכָוָנִין זֶה כְּנֶגֶד זֶה, הָאֶמְצָעִי שֶׁלָּהּ - רְשׁוּת הַיָּחִיד לַשַּׁבָּת וּרְשׁוּת הָרַבִּים לַטָּמְאָה, וְהַצְּדָדִין - רְשׁוּת הַיָּחִיד לְכָאן וּלְכָאן; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֶחָד הַצְּדָדִין וְאֶחָד הָאֶמְצָע - רְשׁוּת הַיָּחִיד לַשַּׁבָּת וּרְשׁוּת הָרַבִּים לַטָּמְאָה. וּמוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר לַחֲכָמִים, בְּבֶסִילְקֵי שֶׁאֵין שְׁנֵי פְּתָחֶיהָ מְכָוָנִין זֶה כְּנֶגֶד זֶה, כְּגוֹן חֲצַר בֵּית גְּדִי וַחֲמָתָהּ, שֶׁאֶחָד הָאֶמְצָע וְאֶחָד הַצְּדָדִין - רְשׁוּת הַיָּחִיד לַשַּׁבָּת וּרְשׁוּת הָרַבִּים לַטָּמְאָה. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר בְּחָצֵר יְחִידִי שֶׁדֶּרֶךְ הָרַבִּים מַפְסֶקְתָּהּ, כְּגוֹן חָצֵר בֵּית גָּדֵר וַחֲמָתָן, שֶׁהָאֶמְצַע - רְשׁוּת הַיָּחִיד לַשַּׁבָּת וּרְשׁוּת הָרַבִּים לַטָּמְאָה, וְהַצְּדָדִין - רְשׁוּת הַיָּחִיד לְכָאן וּלְכָאן:

מַסֶּכֶת טָהֳרוֹת פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הַמּוֹסֵר מַפְתֵּחַ לְעַם הָאָרֶץ, הַבַּיִת - טָמֵא. מָסַר לוֹ הַחִיצוֹן וְלֹא מָסַר לוֹ הַפְּנִימִי, הַחִיצוֹן - טָמֵא, וְהַפְּנִימִי - אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא עַד מָקוֹם שֶׁהוּא יָכוֹל לִפְשֹׁט אֶת יָדוֹ וְלִיגַּע. הָיוּ שָׁם זִיזִין יוֹצְאִין גְּבוֹהִין עֲשָׂרָה טְפָחִים, אוֹ חֲדִין גְּבוֹהִין עֲשָׂרָה טְפָחִים - אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא עַד מָקוֹם שֶׁהוּא יָכוֹל לִפְשֹׁט אֶת יָדוֹ וְלִיגַּע. הָיָה הַחִיצוֹן שֶׁל אֶחָד וְהַפְּנִימִי שֶׁל אֶחָד, אַף עַל פִּי שֶׁהַטָּהֳרוֹת נְתוּנוֹת בְּצַד מַפְתֵּחוֹ שֶׁל פְּנִימִי - הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרוֹת. הַנִּכְנָס שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, אֲפִלּוּ עוֹמֵד בְּצַד הַטָּהֳרוֹת - טְהוֹרוֹת. וְכֵן בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם יַיִן נֶסֶךְ:

ב. חָבֵר שֶׁהָיָה יָשֵׁן בְּבֵיתוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ, וְכֵלָיו מְקֻפָּלִין וּמֻנָּחִין תַּחַת רֹאשׁוֹ, סַנְדָּלָיו וְחֲבִיתוֹ לְפָנָיו - הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרִין מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֶזְקַת הַמִּשְׁתַּמֵּר. חָבֵר שֶׁאָמַר לְעַם הָאָרֶץ: ׳לֵךְ וְיָשֵׁן בְּתוֹךְ הַבַּיִת׳ - כָּל הַבַּיִת בִּרְשׁוּתוֹ. ׳צֵא וְאֵישַׁן עַל מִטָּה פְּלוֹנִית׳ - אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא אוֹתָהּ מִטָּה, וְעַד מָקוֹם שֶׁהוּא יָכוֹל לִפְשֹׁט אֶת יָדוֹ וְלִיגַּע מֵאוֹתָהּ הַמִּטָּה. אָמַר לוֹ: ׳שְׁמוֹר לִי פָּרָה זוֹ שֶׁלֹּא תִכָּנֵס לְתוֹךְ הַבַּיִת׳. ׳שְׁמוֹר לִי פָּרָה זוֹ שֶׁלֹּא תְּשַׁבֵּר אֶת הַכֵּלִים׳ - הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרִין, שֶׁלֹּא מָסַר לוֹ אֶלָּא שְׁמִירַת הַפָּרָה. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: ׳שְׁמוֹר לִי הַבַּיִת הַזֶּה שֶׁלֹּא תִכָּנֵס בּוֹ הַפָּרָה׳. ׳שְׁמוֹר לִי כֵּלִים הַלָּלוּ שֶׁלֹּא תְּשַׁבֵּרֵם הַפָּרָה׳ - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִין. רַבִּי אוֹמֵר: אֲמָנִין שֶׁיְּרַדּוּ לְלַקֵּט צְרוֹרוֹת וְחַרְסִין בְּתוֹךְ הַבַּיִת - כָּל הַבַּיִת בִּרְשׁוּתָן:

ג. אִשְׁתּוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ טוֹחֶנֶת עִם אִשְׁתּוֹ שֶׁל חָבֵר בְּזְמַן שֶׁהִיא טְמֵאָה, אֲבָל לֹא בְּזְמַן שֶׁהִיא טְהוֹרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף בִּזְמַן שֶׁהִיא טְמֵאָה לֹא תִטְחַן, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ אוֹכֶלֶת, שֶׁחֲבֵרְתָּהּ נוֹתֶנֶת לָהּ וְאוֹכֶלֶת:

ד. הַגַּבָּאִין שֶׁנִּכְנְסוּ לְתוֹךְ הַבַּיִת, אִם אָמְרוּ נִכְנַסְנוּ אֲבָל לֹא נָגַעְנוּ - הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִין, שֶׁהַפֶּה שֶׁאָסַר הוּא הַפֶּה שֶׁהִתִּיר. אִם הָיוּ אֲחֵרִים מְעִידִין עֲלֵיהֶם שֶׁנִּכְנְסוּ - אֵין נֶאֱמָנִין לוֹמַר לֹא נָגַעְנוּ, וּבִזְמַן שֶׁהַמַּשְׁכּוֹן בְּיָדָם אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אֲחֵרִים מְעִידִין עֲלֵיהֶן - אֵינָם נֶאֱמָנִין מִפְּנֵי שֶׁהַמַּשְׁכּוֹן מְעִידִים. וְאִם הָיָה עוֹבֵד כּוֹכָבִים עִמָּהֶן, אַף עַל פִּי שֶׁהַמַּשְׁכּוֹן בְּיָדָן, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֲחֵרִים מְעִידִין בָּהֶן שֶׁנִּכְנְסוּ - הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִין מִפְּנֵי שֶׁאֵימַת עוֹבֵד כּוֹכָבִים עֲלֵיהֶן:

ה. הַגַּנָּבִים שֶׁנִּכְנְסוּ לְתוֹךְ הַבַּיִת - כָּל הַבַּיִת כֻּלּוֹ טָמֵא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא עַד מָקוֹם שֶׁהֵן יְכוֹלִין לִפְשֹׁט [אֶת] יְדֵיהֶן וְלִיגַּע. נִמְצָא מָקוֹם הַגְּנֵבָה, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל הַבַּיִת כֻּלּוֹ טָהוֹר, עַד פִּי מָקוֹם הַגְּנֵבָה. רַבִּי אוֹמֵר: אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא מִמָּקוֹם הַגְּנֵבָה עַד מָקוֹם שֶׁיְּכוֹלִין לִפְשֹׁט אֶת יְדֵיהֶן וְלִיגַּע מִמָּקוֹם הַגְּנֵבָה. מוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר לַחֲכָמִים בַּחֲרוּרִין וְהַדּוּתִין, שֶׁאֵין בָּהֶם מָקוֹם רַגְלֵי הַגַּנָּבִין - שֶׁאֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא עַד מָקוֹם שֶׁהֵן יְכוֹלִין לִפְשֹׁט אֶת יְדֵיהֶן וְלִיגַּע:

תּוֹסֶפְתָּא

ו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מוֹדֶה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה לַחֲכָמִים בְּחַלּוֹנוֹת שֶׁל אוּלָיְאִירִין שֶׁהֵם נִפְתָּחִין זוֹ לְתוֹךְ זוֹ, שֶׁאִם הָיוּ כֵּלִים נִשְׁמָטִין מֵאֲחוֹרֵיהֶן - שֶׁהֵן טְמֵאִין. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - טְמֵאִין. הַמְּנִיחַ כֵּלָיו בְּחַלּוֹנוֹת שֶׁל אוּלָיְאִירִין, נָעַל וְחָתַם, אַף עַל פִּי שֶׁבָּא וּמְצָאוֹ מַפְתֵּחַ פָּתוּחַ וְחוֹתָם מְקֻלְקָל - טָהוֹר. חוֹתָם שֶׁאָמְרוּ, אֲפִלּוּ טִיט אֲפִלּוּ קֵיסָם. נִפְרַשׂ כֵּלָיו מֵחַלּוֹנוֹת שֶׁל אוּלָיְאִירִין - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִים, מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים נִשְׁעָן עֲלֵיהֶן. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲפִלּוּ נִימָא אַחַת יוֹצֵאת מֵהֶן - טְמֵאִין, מִפְּנֵי שֶׁהַמִּדְרָס מֵבִיא טֻמְאָה לְעַצְמוֹ בְּכָל שֶׁהוּא:

ז. הַלּוֹקֵחַ כֵּלִים מֵאוֹמָנֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְהַמּוֹסֵר כֵּלִים לְאוֹמָנֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים - טְמֵאִין מִדְּרָס וּטְמֵאִים טֻמְאַ מֵת. הַלּוֹקֵחַ כֵּלִים מֵאוֹמָנֵי עַם הָאָרֶץ, וְאָמַר לוֹ: ׳שְׁמוֹר לִי אֶת אֵלּוּ׳ - טְמֵאִין מִדְּרָס וּטְהוֹרִין מִטֻּמְאַ מֵת. הִנִּיחָן עַל כְּתֵפוֹ - טְמֵאִין אַף מִטֻּמְאַ מֵת. אָמַר רַבִּי דּוֹסְתַּאי בְּרַבִּי יַנַּאי: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל הַמּוֹסֵר לְיָחִיד שֶׁהֵן טְמֵאִין, וְעַל הַמְּנִיחַ בִּפְנֵי רַבִּים שֶׁהֵן טְהוֹרִים. עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל הַמּוֹסֵר לְרַבִּים וְעַל הַמְּנִיחַ לְיָחִיד, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי מְטַמְּאִין, וּבֵית הִלֵּל מְטַהֲרִין. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁשָּׁכַח כֵּלִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְטִהֲרוּ, שֶׁאֵינָהּ רְשׁוּת עַם הָאָרֶץ:

ח,ח הִנִּיחַ כֵּלָיו בְּבֵית הַמֶּרְחָץ, וּבָא וּמָצָאן כְּמוֹת שֶׁהֵן - הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרִין, וּמְלַמְּדִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כֵּן (בְּטָהֳרוֹת). הִנִּיחַ גִּתּוֹ וּבוֹרוֹ וְנִכְנַס לָעִיר, אַף עַל פִּי שֶׁבָּא וּמָצָא עַם הָאָרֶץ עוֹמֵד בְּצִדָּן - טְהוֹרִין. וְכֵן בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם יַיִן נֶסֶךְ. עַם הָאָרֶץ שֶׁבָּא לְהַזּוֹת - אֵין מַזִּין עָלָיו וְעַל כֵּלָיו אֶלָּא לְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים. אֲבָל חָבֵר שֶׁבָּא לְהַזּוֹת - מַזִּין עָלָיו וְעַל כֵּלָיו מִיָּד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁהָיָה בְּחֶזְקַת אוֹכְלֵי תְרוּמָה. לֹא הָיָה בְּחֶזְקַת אוֹכְלֵי תְרוּמָה, מַזִּין עָלָיו - מִיָּד, וְעַל כֵּלָיו - מִשְּׁשְׁתַּמֵּר:

ט. הָיָה לָבוּשׁ חָלוּק וְעָטוּף בְּטַלִּית, וְהָיָה בְּלִבּוֹ עַל הֶחָלוּק, וְאֵין בְּלִבּוֹ עַל הַטַּלִּית - הֶחָלוּק טָהוֹר וְהַטַּלִּית טְמֵאָה. הָיָה סַל עַל כְּתֵפוֹ וְהַמַּגְרֵפָה בְּתוֹכָהּ, וְהָיָה בְּלִבּוֹ עַל הַסַּל, וְאֵין בְּלִבּוֹ עַל הַמַּגְרֵפָה - הַסַּל טָהוֹר וְהַמַּגְרֵפָה טְמֵאָה:

י. הָיָה מִשְׁתַּמֵּשׁ מִן הֶחָבִית בְּחֶזְקַת שֶׁל חֻלִּין, וְאַחַר כָּךְ נִמְצֵאת שֶׁל תְּרוּמָה - הֲרֵי זוֹ טְהוֹרָה וַאֲסוּרָה בַּאֲכִילָה, מִפְּנֵי שֶׁסְּפֵק טְבוּל יוֹם. אָמְרוּ לוֹ עַל הַתְּלוּיָה: ׳טְהוֹרָה הִיא׳ - הֲרֵי זוֹ טְהוֹרָה. וְאִם אָמַר: ׳הֲרֵינִי מַנִּיחָהּ עַד שֶׁאֶשְׁאַל עָלֶיהָ׳ - הֲרֵי זוֹ טְמֵאָה:

יא. מַשְׁקִין טְמֵאִין וּטְהוֹרִין בְּתוֹךְ הַבַּיִת - הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב. וּמַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁסִּנְּנָה מַשְׁקִין תְּלוּיִין בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְנָפַל כְּבָר שֶׁל תְּרוּמָה, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים וְטִמְּאוּהוּ מִפְּנֵי שֶׁהִסִּיחָה דַּעְתָּהּ מֵהֶם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פְּילָא: מִפְּנֵי מָה רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא? מִפְּנֵי שֶׁהַנָּשִׁים גַּרְגְּרָנִיּוֹת הֵן, אִשָּׁה מְגַלָּה אֶת הַקְּדֵרָה לֵידַע מַה חֲבֶרְתָּהּ מְבַשֶּׁלֶת.

מַסֶּכֶת טָהֳרוֹת פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

א. חָבֵר וְעַם הָאָרֶץ שֶׁהָיוּ שְׁרוּיִין בְּחָצֵר, וְשָׁכְחוּ כֵּלִים בֶּחָצֵר, הָרָאוּי לִיטַּמֵּא מִדְּרָס - טָמֵא מִדְּרָס, וְהָרָאוּי לִיטַּמֵּא טֻמְאַ מֵת - טָמֵא מֵת. לָזֶה סָכָה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְלָזֶה סָכָה בִּפְנֵי עַצְמוֹ, לָזֶה מְחִיצָה בִּפְנֵי פִּתְחוֹ וְלָזֶה מְחִיצָה בִּפְנֵי פִּתְחוֹ, זֶה מַנִּיחַ כֵּלָיו בְּתוֹךְ סָכָתוֹ וְזֶה מַנִּיחַ כֵּלָיו בְּתוֹךְ סָכָתוֹ, זֶה מַנִּיחַ כֵּלָיו עַל גַּבֵּי מְחִצָּתוֹ וְזֶה מַנִּיחַ כֵּלָיו עַל גַּבֵּי מְחִצָּתוֹ - הַכֹּל טְהוֹרִין. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם לֹא סָכָה וְלֹא מְחִיצָה - טְהוֹרִין, שֶׁזֶּה מַנִּיחַ לִפְנֵי פִּתְחוֹ וְזֶה מַנִּיחַ לִפְנֵי פִּתְחוֹ. לָזֶה מְחִיצָה אוֹ סָכָה לִפְנֵי פִּתְחוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וְלָזֶה מְחִצָּה אוֹ סָכָה לִפְנֵי פִּתְחוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִין, שֶׁלָּזֶה רְשׁוּת לִכְנֵס וְלָזֶה רְשׁוּת לִכְנֵס:

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

ב. חָבֵר שֶׁהִנִּיחַ אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין עַל גַּבֵּי מַעְיָן וְיָרַד לִשְׁתּוֹת - טְמֵאִים, מִפְּנֵי שֶׁאֲחֵרִים מְמַשְׁמְשִׁין בָּהֶן. חָבֵר שֶׁהָיָה מוֹכֵר אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין עַל פֶּתַח חֲנוּתוֹ, הִנִּיחָן וְנִכְנַס - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִים מִפְּנֵי שֶׁאֲחֵרִים מְמַשְׁמְשִׁים בָּהֶן:

ג. נָאֱמָנִים עַמֵּי הָאָרֶץ עַל טְבִילַת טָמֵא מֵת, וְאֵין נֶאֱמָנִים עַל טְבִילַת מַדָּף. חָבֵר שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ פֵּרוֹת - הוֹלְכִים אַחַר רוֹב מְכָנְסֵי, אִם רֹב מְכָנְסֵי תְּרוּמָה - תְּרוּמָה. הִנִּיחַ טָהֳרוֹת - הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרוֹת. הִנִּיחַ כֵּלִים - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִין, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: הַזּוּ וְלֹא שֶׁנּוּ, אוֹ שֶׁנּוּ וְלֹא טָבְלוּ, אוֹ שֶׁמָּא לֹא הַזּוּ כָּל עִקָּר. חָבֵר שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ פֵּרוֹת, אֲפִלּוּ אוֹתָן הַיּוֹם כְּנָסָן - הֲרֵי אֵלּוּ בְּחֶזְקַת מְתֻקָּנִין:

ד. עַם הָאָרֶץ שֶׁקִּבֵּל עָלָיו וְהָיוּ לוֹ טָהֳרוֹת, וְאָמַר: ׳בְּרִי לִי שֶׁלֹּא נִטְמְאוּ׳, בִּזְמַן שֶׁהֵן עֲשׂוּיוֹת עַל גַּבֵּי אֲחֵרִים - אֲסוּרוֹת לוֹ וַאֲסוּרוֹת לְכָל אָדָם. עַל גַּבֵּי עַצְמוֹ - מֻתָּרוֹת לוֹ וַאֲסוּרוֹת לְכָל אָדָם. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אִם מֻתָּרוֹת לוֹ - מֻתָּרוֹת לְכָל אָדָם, וְאִם אֲסוּרוֹת לְכָל אָדָם - אֲסוּרוֹת לוֹ. וְכֵן עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁנִּתְגַּיֵּר וְהָיָה לוֹ יַיִן, וְאָמַר: ׳בְּרִי לוֹ שֶׁלֹּא נִטְמָא׳, בִּזְמַן שֶׁהוּא עָשׂוּי עַל גַּבֵּי אֲחֵרִים - אָסוּר לוֹ וְאָסוּר לְכָל אָדָם. עַל גַּבֵּי עַצְמוֹ - מֻתָּר לוֹ וְאָסוּר לְכָל אָדָם. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אִם מֻתָּר לוֹ - מֻתָּר לְכָל אָדָם, וְאִם אָסוּר לְכָל אָדָם - אָסוּר לוֹ:

ה. הַמְאַבֵּד וְהַמּוֹצֵא בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וְעָבַר עֲלֵיהֶן לַיְלָה אֶחָד - טְמֵאִין מִדְּרָס וּטְהוֹרִין מִטֻּמְאַת מֵת. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר, שֶׁהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אָבֵד מֻחָט וּמָצָא מֻחָט - טָהוֹר, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: מֻחָט שֶׁאָבַד הוּא מֻחָט שֶׁמָּצָא. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּמַנִּיחַ וְשָׁכַח בִּרְשׁוּת הָרַבִּים שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶן לַיְלָה אַחַת - אֵין טְמֵאִין מִדְּרָס, וּבְמַנִּיחַ וְשָׁכַח בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וְעָבַר עֲלֵיהֶן לַיְלָה אֶחָד - טְמֵאִין מִדְּרָס וּטְהוֹרִין מִטֻּמְאַת מֵת. הַמְאַבֵּד וְהַמּוֹצֵא בְּתוֹךְ הַבַּיִת - הֲרֵי זֶה טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֶזְקַת הַמְשַׁתֵּמֵר:

הַשָּׁלֵם

ו. כֵּלִים שֶׁטּוּחִין בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים - טְהוֹרִין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֲפִלּוּ לְמַעְלָה מִמֵּאָה אַמּוֹת - טְמֵאִים. גַּגּוֹ שֶׁל חָבֵר לְמַעְלָה בְּצַד גַּגּוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ, חָבֵר שׁוֹטֵחַ שָׁם כֵּלִים וּמַנִּיחַ שָׁם טָהֳרוֹת. אַף עַל פִּי שֶׁעַם הָאָרֶץ יָכוֹל לִפְשֹׁט אֶת יָדוֹ וְלִיגַּע שָׁם - הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרוֹת. וְכֵן בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם יַיִן נֶסֶךְ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: גַּגּוֹ שֶׁל חָבֵר לְמַעְלָה מִגַּגּוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ, חָבֵר שׁוֹטֵחַ שָׁם כֵּלִים וּמַנִּיחַ שָׁם טָהֳרוֹת, וּבִלְבַד שֶׁאֵין עַם הָאָרֶץ יָכוֹל לִפְשֹׁט אֶת יָדוֹ וְלִיגַּע:

ז. נָפַל כֵּלָיו בְּתוֹךְ בְּאֵרוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ - הֲרֵי זֶה טָמֵא, וְטָהוֹר בַּעֲלָיְתוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מַשְׁקֶה סָרוּחַ - הֲרֵי זֶה טָהוֹר. אָמְרוּ לוֹ: אֵין הַמַּשְׁקִין יוֹצְאִין מִידֵי הַפָּרָה וְלֹא מִידֵי הַכֶּלְב. חִטִּין הַיּוֹצְאִין עִם גְּלָלֵי הַבָּקָר, וּשְׂעוֹרִין הַיּוֹצְאִין עִם גְּלָלֵי הַבְּהֵמָה, אַף עַל פִּי שֶׁחָשַׁשׁ עֲלֵיהֶן לְאוֹכְלִין - אֵין מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין. כְּנָסָן לְאוֹכְלִין - אֵין מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכָלִין. גְּלָלִין אַף עַל פִּי שֶׁכְּנָסָן לְמַשְׁקִין - בְּטֵלָה דַּעְתּוֹ. גּוֹזָל שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁל גַּת, חִשֵּׁב עָלָיו לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים - טָמֵא, לַכֶּלֶב - טָהוֹר; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי מְטַמֵּא. מַעֲשֶׂה הָיָה וְנִמְנוּ עָלָיו חֲמִשָּׁה זְקֵנִים בְּלוֹד, וְטִמְּאוּהוּ:

ח. עֲרֵבָה שֶׁהִיא טְמֵאָה מִמַּשְׁקֶה - אֵין לָשִׁין בָּהּ קֶמַח שֶׁל חֻלִּין, וְאֵין עוֹרְכִין בָּהּ בְּצַק שֶׁל תְּרוּמָה. אֲבָל אִם רוֹצֶה, מֵבִיא קֶמַח שֶׁל חֻלִּין וְעוֹרֵךְ לְתוֹכָהּ בְּצַק שֶׁל תְּרוּמָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בְּצַק שֶׁל תְּרוּמָה נוֹגֵעַ בָּעֲרֵבָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הַמְּזַחֲלָה שֶׁהִיא שׁוֹתָתֶת וְיוֹרֶדֶת מַשְׁקִין, וּבָא טָמֵא וְהִפְסִיקָן, הָעֶלְיוֹנִים - טְמֵאִין מִפְּנֵי שֶׁהֵן גְּרוּרִין עַל גַּבֵּי יָדָיו, וְהַתַּחְתּוֹנִים - טְהוֹרִין. (מַקַּל שֶׁהִיא מְלֵאָה מַשְׁקִין טוֹפֵחַ - טְמֵאִין. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: כֵּיוָן שֶׁהִשִּׁקָּהּ לַמַּקֵּוֶה - טְהוֹרָה):

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת טָהֳרוֹת פֶּרֶק עֲשִׂירִי

א. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מַשְׁתִּגְמֵר מְלַאכְתָּן. הַגּוֹמֵר אֶת זֵיתָיו בְּנֵי יוֹמָן - חֲזַרְנוּ לְדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי וּלְדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל. רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: מוֹחֵל - מַשְׁקֶה הוּא. וּמִפְּנֵי מָה טְהֲרוּ מוֹחֵל הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים עַד שֶׁלֹּא תִּגְמֵר מְלַאכְתּוֹ? מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מוֹחַל - מֵי פֵּרוֹת הוּא. וּמִפְּנֵי מָה טְהֲרוּ מוֹחֵל הַיּוֹצֵא מִשֶּׁקֶת בֵּית הַבַּד? מִפְּנֵי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ בְּלֹא צְחִצּוּחֵי שֶׁמֶן. הַמּוֹחֵל הַיּוֹצֵא מִן הַשֶּׁמֶן - טָמֵא. מִן הַמַּעֲטָן - טָהוֹר. כְּנָסוֹ וַעֲשָׂאוֹ שֶׁקֶת - טָמֵא:

ב. הָעוֹטֵן זֵיתָיו בַּשֵּׁנִי הַבַּדִּין, כֵּיוָן שֶׁנִּגְמַר אֶחָד מֵהֶן - הַכֹּשֶׁר לְקַבֵּל טֻמְאָה. הַמּוֹסֵק זֵיתָיו בַּגָּלִיל הָעֶלְיוֹן וְעָתִיד לְהוֹרִידָן לַגָּלִיל הַתַּחְתּוֹן, אִם עַד שֶׁלֹּא מְסָקָן חִשֵּׁב עֲלֵיהֶן - טְהוֹרִין. וְאִם מִשֶּׁמְסָקָן חִשֵּׁב עֲלֵיהֶן - רַבִּי מֵאִיר מְטַמֵּא, וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מְטַהֵר. הַגּוֹמֵר אֶת זֵיתָיו וְעָתִיד לְמוֹכְרָן - טְהוֹרִין. לְחַפּוֹתָן בָּעֶלִין - טְמֵאִים:

ג. הַלּוֹקֵחַ מַעֲטָן שֶׁל זֵיתִים מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אִם יֵשׁ מַסִּיק עַל פִּי הָאֲדָמָה - יֵעָשׂוּ בְּטָהֳרָה, וְאִם לָאו - יֵעָשׂוּ טֻמְאָה. וּמִשֶּׁל יִשְׂרָאֵל - נֶאֱמָן לוֹמַר: ״לֹא גְּמַרְתִּיו״. הָיְתָה לוֹ אוֹם שֶׁל זֵיתִים וּמְבַקֵּשׁ לַעֲשׂוֹתָם בְּטָהֳרָה, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עָתִיד לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶן קַב אֶחָד אוֹ שְׁנֵי קַבִּין - הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרִין. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַעֲרִים. וְאִם הֶעֱרִים - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִין:

ד. הָעוֹטֵן זֵיתָיו בִּפְנֵי עַם הָאָרֶץ וְנָעַל וְחָתַם - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא יֵשׁ שָׁם מַפְתֵּחַ אַחֵר וְחוֹתָם אַחֵר. וְאַף עַל פִּי שֶׁבָּא וּמָצָא מַפְתֵּחַ פָּתוּחַ וְחוֹתָם מְקֻלְקָל - טָהוֹר. חוֹתָם שֶׁאָמְרוּ, אֶפְלוּ טִיט וַאֲפִלּוּ קִיסָם. הָיוּ שָׁם חוֹרִין וּסְדָקִין - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא מוֹשִׁיט אֶת הַקָּנֶה וּמְסִיטָן. הָיוּ שָׁם חַלּוֹנוֹת שֶׁל אַרְבָּעָה טְפָחִים - נִדּוֹנִין כִּפְתָחִים:

ה. הָעוֹטֵן זֵיתָיו בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - עוֹשֶׂה לָהֶן מְחִיצָה מִן הָאָרֶץ וְעַד הַקּוֹרוֹת. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא

הַשָּׁלֵם

יְהוּ נִיסּוֹטִין מֻחֶמֶת הַמְּחִיצָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם הָיְתָה גְּבוֹהָ מִן הָאָרֶץ עֲשָׂרָה טְפָחִים, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ מַגַּעַת לַקּוֹרוֹת - טְהוֹרָה. וְהָעוֹטֵן בֵּית הַבַּד - כְּעוֹטֵן בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ:

ו. מִי שֶׁגָּמַר אֶת זֵיתָיו - יְשַׁיֵּר קָפָה אַחַת וְיִתְּנֶנָּה לְעֵינֵי הַכֹּהֵן אוֹ יוֹלִיךְ לוֹ הַמַּפְתֵּחַ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִיָּד. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מֵעֵת לְעֵת. יֶתֶר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֶפְלוּ גָּמַר אֶת זֵיתָיו בְּשֵׁשׁ שָׁעוֹת בָּעֶרֶב שַׁבָּת - יוֹלִיךְ לוֹ אֶת הַמַּפְתֵּחַ מִיָּד, וּלְמוֹצָאֵי שַׁבָּת בְּשֵׁשׁ שָׁעוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל הַמַּנִּיחַ זֵיתִים בַּכּוֹתֶשׁ שֶׁיִּמְתְּנוּ שֶׁיִּמָּלְחוּם - שֶׁאֵינָן מַכְשִׁירִין. עַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל שֶׁיִּהוּ נוֹחִים לְכִתּוּשׁ, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מַכְשִׁירִין. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵינָן מַכְשִׁירִין:

ז. הַזַּיִת שֶׁפָּצָעוּ בְּיָדַיִם טְמֵאוֹת - הֻכְשַׁר. סוֹפְתוֹ בְּמֶלַח - לֹא הֻכְשַׁר. לְיַדַּע אִם יֵשׁ בּוֹ שֶׁמֶן - לֹא הֻכְשַׁר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הֻכְשַׁר. הָיְתָה לוֹ אוֹם שֶׁל זֵיתִים וְעָתִיד לְהוֹפְכוֹ, כֵּיוָן שֶׁתִּקֵּעַ בָּהּ אֶת הַיָּתֵד אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ גּוּשִׁין הַרְבֵּה - הֲרֵי אֵלּוּ אֵינָן חִבּוּר. מִשֶּׁהָפְכָם נַעֲשׂוּ אוֹם - רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינָן חִבּוּר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: חִבּוּר:

ח. גַּרְגְּרִין שֶׁנִּשְׁרוּ בַּמַּיִם, נַעֲשׂוּ אוֹם - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵינָן חִבּוּר. וַרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חִבּוּר. אִם עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן חִשֵּׁב עֲלֵיהֶן וְרָצָה לְטוֹל מֵהֶן בַּד אֶחָד אוֹ שְׁנֵי בַדִּין - בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: קוֹצֶה בְּטֻמְאָה וּמְחַפֶּה בְּטָהֳרָה וּמוֹלִיךְ בְּטָהֳרָה לְבֵית הַבַּד. וּבֵית הִלֵּל אוֹמֵר: אַף מְחַפֶּה בְּטֻמְאָה. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַעֲקֹר אֶת כָּל הָאוֹם, אֶלָּא מָקוֹם שֶׁנֶּהֱגוּ לְהָנִיחַ כַּדֵּי בַד - מַנִּיחַ כַּדֵּי בַד. כַּדֵּי בְדִידָה - מַנִּיחַ כַּדֵּי בְדִידָה. קַתְכוֹ - מַנִּיחַ קַתְכוֹ. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַעֲרִים. וְאִם הֶעֱרִים - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִים. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַעֲקֹר אֶת כָּל הָאוֹם. וְאִם עָקַר

תּוֹסֶפְתָּא

כָּל הָאוֹם - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִין. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשּׁוּם אָבִיו: אַף עַל פִּי שֶׁעָקַר אֶת כָּל הָאוֹם - הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרִים. וְהָעוֹטֵן בְּבֵית הַבַּד - כְּאִלּוּ עוֹטֵן בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ:

מַסֶּכֶת טָהֳרוֹת פֶּרֶק אֶחָד עָשָׂר

א. הָיָה קוֹצֶה מִן הַמַּעֲטָן וּמַעֲלֶה לְרֹאשׁ הַגַּג, וְנִמְצָא שֶׁרֶץ בַּגַּג - הַמַּעֲטָן טָהוֹר. נִמְצָא בַּמַּעֲטָן - הַגַּג טָמֵא; דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נִמְצָא בַּגַּג - אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא מַעֲטָן. נִמְצָא בְּגוּשׁ וּבְגַג, בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים - הַמַּעֲטָן טָמֵא, לְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים - הַמַּעֲטָן טָהוֹר. הַקּוֹרֶץ מִקְרֶצֶת מִן הָעִסָּה וְנִמְצָא שֶׁרֶץ בְּמִקְרֶצֶת הָעִסָּה - טְהוֹרָה, בְּעִסָּה הַמַּקְרֶצֶת - טְמֵאָה; דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נִמְצָא בָּעִסָּה - אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא עִסָּה. בְּמִקְרֶצֶת - אֵין טָמֵא אֶלָּא מִקְרֶצֶת. נִמְצָא בְּתוֹכָהּ שֶׁל מִקְרֶצֶת - הַכֹּל טָמֵא:

ב. הַמְעָרֶה מִכְּלִי לִכְלִי וְנִמְצָא שֶׁרֶץ בַּתַּחְתּוֹן - הָעֶלְיוֹן טָהוֹר. בָּעֶלְיוֹן - הַתַּחְתּוֹן טָמֵא; דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נִמְצָא שֶׁרֶץ בָּעֶלְיוֹן - אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא עֶלְיוֹן. בַּתַּחְתּוֹן - אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא תַּחְתּוֹן. נִמְצָא פְּרוּרִין עַל גַּבֵּי פְּרוּרִין, אַף עַל פִּי שֶׁנִּגַּע בְּכַבֵּיצָה - אֵינוֹ טָמֵא. פְּרוּרִין שֶׁעַל גַּבֵּי פְּרוּרִין, אַף עַל פִּי שֶׁנִּגַּע בְּכַבֵּיצָה - אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא מְקוֹם מַגָּעוֹ. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי חֲנִינָא: עוֹדֵהוּ הַשֶּׁרֶץ שָׁם - תּוֹחֵב בָּהֶן קֻסָּמִים:

יג. עֲנָבִים עַד אֵימָתַי מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכָלִין? עַד שֶׁיְּהַלְּכוּ. וּמַשֶּׁהִלְּכוּ בָּהֶן שְׁתֵּי וָעֵרֶב וְנִשְׁתַּיְּרוּ בָּהֶן גַּרְגִּרִין שְׁלֵמִים - מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכָלִין. זֵיתִים עַד אֵימָתַי מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכָלִין? עַד שֶׁיִּטְעֲנוּ. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁיִּטָּחֲנוּ. טָחֲנָן וְנִשְׁתַּיְּרוּ מֵהֶן גַּרְגִּרִין שְׁלֵמִין - מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכָלִין. וְאִלּוּ הֵן פָּרִיצֵי זֵיתִים וַעֲנָבִים? הַיּוֹצֵא מִתַּחַת הַקּוֹרָה. הֵגִיפָן מִן הַזֵּיתִים, כְּנֶסֶן לְאוֹכָלִין - מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכָלִין.

הַשָּׁלֵם

וְהַחַרְצַנִּין וְהַזָּגִין אַף עַל פִּי שֶׁכְּנָסָן לְאוֹכָלִין - בָּטְלָה דַּעְתּוֹ:

ד. הַשּׁוֹקֵל עֲנָבִים בְּכַף מֹאזְנַיִם אַף עַל פִּי שֶׁהַיַּיִן צָף עַל גַּבֵּי יָדָיו וְאַף עַל פִּי שֶׁחִשֵּׁב עָלָיו - טָהוֹר. כְּנָסָן לְתוֹךְ הַכְּלִי - טָמֵא. הַדּוֹרֵס עֲנָבִים בְּחָבִיּוֹת אַף עַל פִּי שֶׁהַיַּיִן צָף עַל גַּבֵּי יָדָיו - טָהוֹר. וְכֵן בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם יַיִן נֶסֶךְ:

ה. הַבּוֹצֵר כַּרְמוֹ לַשּׁוּק, אִם לֹא מָצָא לָהֶן שׁוּק - מַחֲזִירָן לַגַּת. וְאַף עַל פִּי שֶׁמּוֹלִיכִין בְּסַלִּים טְמֵאִים וּבְקוּפּוֹת טְמֵאוֹת - טְהוֹרִין. זֵיתִים לַשּׁוּק, לֹא מָצָא לָהֶן שׁוּק מַחֲזִירָן לְבַד אַף עַל פִּי שֶׁמּוֹלִיכָן בְּסַלִּין טְמֵאִין וּבְקוּפּוֹת טְמֵאוֹת - טְהוֹרִין. זֵיתִים וַעֲנָבִים טְהוֹרִין שֶׁנִּכְנְסוּ לִרְשׁוּת הַגַּת - הֻכְשְׁרוּ לְקַבֵּל טֻמְאָה:

ו. הַלּוֹקֵחַ מַשְׁטִיחַ שֶׁל אֲדָמָה מִיִּשְׂרְאֵל - יַעֲשֶׂה בְּטָהֳרָה. מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים - יַעֲשֶׂה בְּטֻמְאָה, מַשְׁטִיחַ שֶׁל עָלִין, בֵּין מִיִּשְׂרְאֵל בֵּין מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים - יַעֲשֶׂה בְּטֻמְאָה. וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מַשְׁטִיחַ שֶׁל עָלִין כְּמַשְׁטִיחַ שֶׁל אֲדָמָה, מִיִּשְׂרְאֵל - יַעֲשֶׂה בְּטָהֳרָה, וּמֵעוֹבֵד כּוֹכָבִים - יַעֲשֶׂה בְּטֻמְאָה:

ז. הַלּוֹקֵחַ מַשְׁטִיחַ שֶׁל אֲדָמָה מִיִּשְׂרְאֵל לַעֲשׂוֹתוֹ צְמוּקִין - הֲרֵי זֶה עוֹשֶׂה בְּטָהֳרָה. הָאוֹכֵל מִן הַסְּלִים וּמִן הַמַּשְׁטִיחַ שֶׁל אֲדָמָה, אָכַל וְהוֹתִיר כִּסְאָה כְּסָאתַיִם וּזְרָקָן לַגַּת, אַף עַל פִּי שֶׁנּוֹפְצָן לַגַּת וְהַיַּיִן מְנַתֵּז עַל גַּבֵּי עֲנָבִים - טָהוֹר. וְכֵן בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֵין חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם יַיִן נֶסֶךְ. נָפַל מִמֶּנּוּ גַּרְגֵּר יְחִידִי, אִם יֵשׁ לוֹ חוֹתָם - טָהוֹר, וְאִם לָאו - טָמֵא. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁנִּגַּע בִּמְקוֹם חוֹתָם, לֹא נָגַע בִּמְקוֹם חוֹתָם - טָהוֹר. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן כִּפַּר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁנִּגַּע בִּמְקוֹם הַמַּשְׁקֶה, לֹא נָגַע בִּמְקוֹם הַמַּשְׁקֶה - טָהוֹר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֲפִלּוּ נָפְלָה הֵימֶנּוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה בֵּיצִים וּדְרָסָן כֶּלֶךְ בִּבַת אַחַת, מַשְׁקֶה הַיּוֹצֵא מֵהֶן - טָהוֹר, שֶׁכֵּיוָן שֶׁדָּרַס עֲלֵיהֶן - בָּטְלָה, שֶׁאֵין לַמַּשְׁקִין בַּמֶּה

תּוֹסֶפְתָּא

יִטְמָא. מִי שֶׁהָיָה עוֹמֵד וּמְדַבֵּר עַל פִּי הַבּוֹר וְנִתְזָה צְנוֹרָה מִפִּיו, סָפֵק הִגִּיעַ לַבּוֹר סָפֵק לֹא הִגִּיעַ, שֶׁל שֶׁמֶן - סְפֵקוֹ טָמֵא, שֶׁל יַיִן - סְפֵקוֹ טָהוֹר מִפְּנֵי שֶׁהֶבֶל הַבּוֹר קוֹלֵט׃

ח. הַזּוֹלֵף אֶת הַבּוֹר בְּכָל אַחַת וְאַחַת, נִמְצָא הַשֵּׁרֶץ בְּרִאשׁוֹנָה - כֻּלָּן טְמֵאוֹת. בָּאַחֲרוֹנָה - הִיא טְמֵאָה וְכֻלָּן טְהוֹרוֹת. בָּאֶמְצָעִית, הֵימֶנָּה וּלְמַטָּה - טָמֵא, הֵימֶנָּה וּלְמַעְלָה - טָהוֹר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁבְּדַק וְלֹא כִסָּה, אוֹ כִסָּה וְלֹא בְדַק. הָיָה בוֹדְקָן וּמְכַסָּן, וְנִמְצָא שֵׁרֶץ בְּאֶחָד מֵהֶן - הַכֹּל טָמֵא׃

ט. הַשֵּׁרֶץ שֶׁנִּמְצָא צָף עַל גַּבֵּי שִׁפַּת הַבּוֹר שֶׁל גַּת - סְפֵקוֹ טָמֵא. לַפּוֹעֲלִים - סְפֵקוֹ טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁזֶּה סָפֵק טְמֵאָה צָפָה. גַּת הָעֶלְיוֹנָה - רִשּׁוּת הָרַבִּים, וְהַתַּחְתּוֹנָה - רִשּׁוּת הַיָּחִיד. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁהָרַבִּים נִכְנָסִין בְּזוֹ וְיוֹצְאִין בְּזוֹ. אֲבָל אֵין שָׁם אֶלָּא פֶּתַח אֶחָד אוֹ פִּרְצָה אַחַת - זוֹ וְזוֹ רִשּׁוּת הַיָּחִיד׃

י. מִי שֶׁהָיוּ גִתָּיו וּבָדָיו טְמֵאִין וּמְבַקֵּשׁ לְטַהֲרָן; הַדַּפִּין וְהַלּוּלְבִין וְהָעֲדָשִׁים - מְדִיחָן וְהֵן טְהוֹרִין. שֶׁל נְצָרִין וְשֶׁל בְּצָבוּץ - צָרִיךְ לְנַגְּבָן. שֶׁל שִׁיפָּה וְשֶׁל גֶּמִי - צָרִיךְ לְיַשֵּׁן. כַּמָּה הוּא מְיַשְּׁנָן? שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִגַּת לְגַת וּמִבַּד לְבַד. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אִם רָצָה לְטַהֲרָן מִיָּד - חוֹלְטָן בְּרוֹתְחִים אוֹ מוֹלְגָן בְּמֵי זֵיתִים. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי: נוֹתְנָן בְּצִינּוֹר שֶׁמֵּימָיו מְקֻלְחִין וּבְמַיִם שֶׁמֵּימָיו רוֹדְפִים. כֵּשֵׁם שֶׁהוּא מְנַגֵּב לְיֵין נָסָךְ, כָּךְ הוּא מְנַגֵּב לְטָהֳרוֹת׃

מַסֶּכֶת מִקְוָאוֹת פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. אָמַר רַבִּי נְחֶמְיָה: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ ׳אִם לֹא הֵדִיחַ - טָהוֹר׳? שֶׁאֵין הַמַּיִם שֶׁבַּגֶּבֶא עֲלוּלִין לְקַבֵּל טָמְאָה עַד שֶׁיִּתְלַשּׁוּ. הִגְבִּיהָן - רַבּוּ הַטְּהוֹרִין עַל הַטְּמֵאִין. מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ ׳אִם הֵדִיחַ - טָמֵא׳? הֶכְשִׁירוּ הַמַּיִם שֶׁבִּידוֹ וְנִטְמְאוּ, וְטִמְּאוּ אֶת הַכִּכָּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בֵּין שֶׁהֵדִיחַ בֵּין שֶׁלֹּא הֵדִיחַ - טָמֵא, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר, שֶׁטִּפַּת הַמַּיִם טְמֵאִין נוֹגְעוֹת בַּכִּכָּר׃

הַשָּׁלֵם

ב. גֶּבֶא שֶׁנָּפַל לְתוֹכוֹ יַיִן דְּבַשׁ וְחָלָב - הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב. נָפַל לְתוֹכוֹ שֶׁמֶן אַף עַל פִּי שֶׁהַקָּפָהוּ - הֲרֵי זֶה טָמֵא, לְפִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לָצֵאת יְדֵי צַחְצוּחֵי שֶׁמֶן. יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנָּפַל עַל גַּבֵּי פֵּרוֹת - יַדִּיחוּם וְהֵן מֻתָּרִים. וְכֵן שֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנָּפַל עַל גַּבֵּי פֵּרוֹת - יַדִּיחֵם וְהֵן מֻתָּרִין. נָפַל עַל גַּבֵּי יַיִן וְהִקָּפָה אוֹתָהּ - הַיַּיִן מֻתָּר. נָפַל עַל גַּבֵּי הַצִּיר - יַקְפִּיאֻנּוּ כְּדֵי שֶׁיִּבָּטֵל טַעַם שֶׁמֶן שֶׁבּוֹ׃

ג. עוּקַת טִיט וְגַמְמִיּוֹת שֶׁבְּפִתְחֵי חֲנֻיּוֹת שֶׁבִּרְשׁוּת הָרַבִּים, בִּשְׁעַת הַגְּשָׁמִים - הַכֹּל טָהוֹר. פְּסָקוּ הַגְּשָׁמִים - הֲרֵי הֵן כְּמֵי שְׁפִיכוּת. וְשֶׁבַּשְּׁוָקִים - הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב. מֵי שְׁפִיכוּת וּמֵי גְּשָׁמִים שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּין בִּכְלִי בֵּין בְּקַרְקַע - טְמֵאִים. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: בִּכֵלִים - טְמֵאִין, וּבְקַרְקַע - טְהוֹרִין. פְּסָקוּ הַגְּשָׁמִים, הַקְּרוֹבִין לָעִיר וּלְדֶרֶךְ - טְמֵאִין, וְהָרְחוֹקִין - טְהוֹרִין עַד שֶׁיְּהֵלְכוּ רוֹב בְּנֵי אָדָם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּגֶבֶא שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לִשְׁתּוֹת וְלֹא יְהֵא מְקוֹם פַּרְסוֹת רַגְלָיו נִכָּרוֹת. אֲבָל גֶּבֶא שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִשְׁתּוֹת עַד שֶׁיְּהוּ מְקוֹם פַּרְסַת רַגְלָיו נִכָּרוֹת, וּמָצָא שָׁם מְקוֹם פַּרְסַת רַגְלֵי אָדָם, מְקוֹם פַּרְסַת רַגְלֵי בְּהֵמָה גַּסָּה - טָמֵא. מְקוֹם פַּרְסַת רַגְלֵי בְּהֵמָה דַּקָּה - טָהוֹר׃

ד. גֶּבֶא שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה, וְנָפַל לְתוֹכוֹ פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה לוֹגִין מַיִם שְׁאוּבִין - כְּשֵׁרִים לַחֲלִין וְלַחָלָה וְלִתְרוּמָה, וְלִטּוֹל מֵהֶן לַיָּדַיִם, וּכְשֵׁרִין לְהַקְווֹת עֲלֵיהֶן. גֶּבֶא שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה, וְנָפַל לְתוֹכוֹ פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה לוֹגִין מַיִם שְׁאוּבִין טְמֵאִים - פְּסוּלִין לַחֲלָה וְלַתְּרוּמָה וְלִטּוֹל מֵהֶן לַיָּדַיִם, וּכְשֵׁרִים לְהַקְווֹת עֲלֵיהֶן. יָרְדוּ גְּשָׁמִים, רַבּוּ וְשָׁטְפוּ כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. וּכְדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל: רַבּוּ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁטְפוּ. וּכְדִבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן: שָׁטְפוּ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא רַבּוּ, כְּשֵׁרִין לַחֲלָה

תּוֹסֶפְתָּא

וְלַתְּרוּמָה וְלִטּוֹל מֵהֶן לַיָּדַיִם וּכְשֶׁרִים לְהַקָּוּוֹת עֲלֵיהֶן. כֵּיצַד רַבּוּ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁטְפוּ כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל? מִקְוֶה שֶׁהוּא מַחֲזִיק אַרְבָּעִים סְאָה, וּבְתוֹכוֹ תְּשַׁע עֶשְׂרֵה סְאָה, וְנָפְלוּ לְתוֹכוֹ פָּחוֹת מִשְּׁלֹשֶׁת לוֹגִין מַיִם שְׁאוּבִין - טְמֵאִין, כֵּיוָן שֶׁנָּפְלוּ לְתוֹכוֹ עֶשְׂרִים סְאָה שֶׁל מֵימֵי גְּשָׁמִים - טְהוֹרִין מִפְּנֵי שֶׁשָּׁטְפוּ. וְכַמָּה שָׁטְפוּ? כָּל שֶׁהֵן:

ה. נָפְלוּ לְתוֹכוֹ שְׁלֹשָׁה לוֹגִין מַיִם שְׁאוּבִין טְמֵאִין - פְּסוּלִין לַחַלָּה וְלִתְרוּמָה וְלִטּוֹל מֵהֶן לַיָּדַיִם, וּפְסוּלִין לְהַקָּוּוֹת עֲלֵיהֶן עַד שֶׁיֵּצֵא מְלוֹאוֹ. יָרְדוּ גְּשָׁמִים, רַבּוּ וְשָׁטְפוּ כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. וּכְדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל: רַבּוּ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁטְפוּ. וּכְדִבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן: שָׁטְפוּ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא רַבּוּ - כְּשֵׁרִין לַחַלָּה וְלִתְרוּמָה וְלִטּוֹל מֵהֶן לַיָּדַיִם, וּפְסוּלִין לְהַקָּוּוֹת עֲלֵיהֶן עַד שֶׁיֵּצֵא הַיְּמֵנוּ מְלוֹאוֹ וְעוֹד. וְאֵיזוֹ הוּא ׳מְלוֹאוֹ וְעוֹד׳? מִקְוֶה שֶׁהוּא מַחֲזִיק עֶשְׂרִים סְאָה, וּבְתוֹכוֹ תְּשַׁע עֶשְׂרֵה סְאָה, וְנָפְלוּ לְתוֹכוֹ שְׁלֹשָׁה לוֹגִין מַיִם שְׁאוּבִין טְמֵאִין, יָרְדוּ גְּשָׁמִים וְנִתְמַלְּאוּ - לְעוֹלָם הוּא בְּפְסוּלוֹ עַד שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ מְלוֹאוֹ וְעוֹד, וְעוֹד דָּבָר מוּעָט מִמַּעַט שְׁלֹשָׁה לוֹגִין. מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה חָסֵר קְרָטוֹב, וְנָפְלוּ לְתוֹכוֹ שְׁלֹשָׁה לוֹגִין מַיִם שְׁאוּבִין טְמֵאִין - פְּסוּלִין לַחַלָּה וְלִתְרוּמָה וְלִטּוֹל מֵהֶן לַיָּדַיִם, וּפְסוּלִין לְהַקָּוּוֹת עֲלֵיהֶן. פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה לוֹגִין, אֲפִלּוּ כֻּלָּן טְמֵאִין, כֵּיוָן שֶׁנָּתַן לְתוֹכוֹ קְרָטוֹב אֶחָד שֶׁל מֵימֵי גְּשָׁמִים - טְהוֹרִין. כֵּיצַד? כְּשֵׁם שֶׁטְּהוֹרִין לִטְבִילָה - כָּךְ טְהוֹרִין לְכָל דָּבָר:

ו. לְמַעְלָה מֵהֶן, מֵי תַּמְצִית שֶׁלֹּא פָסְקוּ - שֶׁמַּטְבִּילִין בָּהֶן אֶת הַמַּיִם, וְאֵין מַטְבִּילִין בָּהֶן אָדָם וְיָדַיִם וְכֵלִים. זֶה הַכְּלָל: כָּל מָקוֹם שֶׁאָדָם טוֹבֵל - יָדוֹת וְכֵלִים טוֹבְלִין

הַשָּׁלֵם

בּוֹ. מָקוֹם שֶׁאֵין אָדָם טוֹבֵל - אֵין יָדַיִם וְכֵלִים טוֹבְלִין בּוֹ. וְאֵלּוּ הֵן מֵי תַּמְצִיִּין: כָּל זְמַן שֶׁהַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין וְהֶהָרִים בּוֹצְצִין. פָּסְקוּ הַגְּשָׁמִים וְהֶהָרִים בּוֹצְצִין - הֲרֵי הֵן כְּמֵי תַּמְצִית. פָּסְקוּ מִלִּהְיוֹת בּוֹצְצִין - הֲרֵי אֵלּוּ כְּמֵי גְּבָאִין:

ז. הַחוֹפֵר בְּצַד הַיָּם, בְּצַד הַנָּהָר, בְּמָקוֹם הַבִּיצִין - הֲרֵי הֵן כְּמֵי תַּמְצִיּוֹת. הַחוֹפֵר בְּצַד הַמַּעְיָן, כָּל זְמַן שֶׁהֵן בְּאֵין מֵחֲמַת הַמַּעְיָן, אַף עַל פִּי שֶׁפּוֹסְקִין וְחוֹזְרִים וּמוֹשְׁכִין - הֲרֵי הֵן כַּמַּעְיָן. פָּסְקוּ מִלִּהְיוֹת מוֹשְׁכִין - הֲרֵי הֵן כְּמֵי תַּמְצִיּוֹת. מַעְיָן שֶׁמֵּימָיו מוּעָטִים וְרִבָּה עָלָיו וְהִרְחִיבוֹ - מְטַהֵר בְּאַשְׁבָּרָן וְאֵינוֹ מְטַהֵר בְּזוֹחֲלִין, אֶלָּא עַד מָקוֹם שֶׁיָּכוֹל לְהַלֵּךְ מִתְּחִלָּתוֹ. מִקְוֶה שֶׁנִּמְדַּד וְנִמְצָא חָסֵר, כָּל הַטָּהֳרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל גַּבָּיו, בֵּין שֶׁמִּקְוֶה זֶה בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, בֵּין שֶׁמִּקְוֶה זֶה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים - טְמֵאוֹת לְמַפְרֵעַ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד - תּוֹלִין, וּבִרְשׁוּת הָרַבִּים - טְהוֹר:

ח. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מַעֲשֶׂה בְּמִגּוּרָה אַחַת שֶׁל דִּיסְקוּס בְּיִבְנֶה שֶׁנִּמְדְּדָה וְנִמְצֵאת חֲסֵרָה, וְהָיָה רַבִּי טַרְפוֹן מְטַהֵר, וְרַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא. אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן: הוֹאִיל וּמִקְוֶה זֶה בְּחֶזְקַת טָהֳרָה הוּא מֵעוֹלָם - לְעוֹלָם הוּא בְּטָהֳרָתוֹ, עַד שֶׁיְּוַדַּע שֶׁנִּטְמָא. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: הוֹאִיל וְטָמֵא זֶה בְּחֶזְקַת טֻמְאָה, לְעוֹלָם הוּא בְּטֻמְאָתוֹ עַד שֶׁיְּוַדַּע שֶׁהוּא טָהוֹר. אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן: לְמָה זֶה דּוֹמֶה? לְמִי שֶׁהָיָה עוֹמֵד וּמַקְרִיב עַל גַּבֵּי מִזְבֵּחַ, וְנוֹדַע שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶן חֲלוּצָה - שֶׁעֲבוֹדָתוֹ כְּשֵׁרָה. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: לְמָה זֶה דּוֹמֶה? לְמִי שֶׁהָיָה עוֹמֵד וּמַקְרִיב עַל גַּבֵּי מִזְבֵּחַ וְנוֹדַע שֶׁהוּא עִוֵּר - עֲבוֹדָתוֹ פְּסוּלָה. אָמַר לוֹ רַבִּי טַרְפוֹן: אַתָּה מַקִּישׁוֹ לְבַעַל מוּם וַאֲנִי מַקִּישׁוֹ לְבֶן גְּרוּשָׁה וּלְבֶן חֲלוּצָה, נִרְאֶה לְמִי דּוֹמֶה, אִם דּוֹמֶה לְבַעַל מוּם - נִלְמַדֵהוּ מִבַּעַל מוּם! אִם דּוֹמֶה לְבֶן גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה - נִלְמַדֵהוּ מִבֶּן גְּרוּשָׁה וּמִבֶּן חֲלוּצָה! רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מִקְוֶה פְּסוּלוֹ בְּעַצְמוֹ, וּבַעַל

תּוֹסֶפְתָּא

מוּם פְּסוּלוֹ בְּעַצְמוֹ, וְאַל יוֹכִיחַ בֶּן גְּרוּשָׁה וּבֶן חֲלוּצָה שֶׁפְּסוּלוֹ מֵאֲחֵרִים. מִקְוֶה פְּסוּלוֹ בְּיָחִיד, וּבַעַל מוּם פְּסוּלוֹ בְּיָחִיד, וְאַל יוֹכִיחַ בֶּן גְּרוּשָׁה וּבֶן חֲלוּצָה שֶׁפְּסוּלוֹ בְּבֵית דִּין. נִמְנוּ עָלָיו וְטִמְּאוּהוּ. אָמַר לוֹ רַבִּי טַרְפוֹן: עֲקִיבָה! כָּל הַפּוֹרֵשׁ מִמְּךָ - כְּפוֹרֵשׁ מִן הַחַיִּים:

מַסֶּכֶת מִקְוָאוֹת פֶּרֶק שֵׁנִי

א. מִקְוֶה שֶׁהִנִּיחוּ רֵיקָן, וּבָא וּמְצָאוֹ מָלֵא - כָּשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁזֶּה סָפֵק מַיִם שְׁאוּבִים לַמִּקְוֶה, וְחֶזְקַת הַמִּקְוָאוֹת - כְּשֵׁרוֹת. צִנּוֹר הַמְקַלֵּחַ לַמִּקְוֶה, וְהַמַּכְתֶּשֶׁת נְתוּנָה בְּצִדּוֹ, סָפֵק מִן הַצִּנּוֹר לַמִּקְוֶה, וְסָפֵק מִן הַמַּכְתֶּשֶׁת לַמִּקְוֶה - פָּסוּל, מִפְּנֵי שֶׁהַפְּסוּל מוֹכִיחַ. וְאִם יֵשׁ בּוֹ רֹב מִקְוֶה - כָּשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁזֶּה סָפֵק מַיִם שְׁאוּבִין לַמִּקְוֶה:

ב. שְׁנֵי מִקְוָאוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם אַרְבָּעִים סְאָה, וְנָפְלוּ שְׁלִשָּׁה לוֹגִין מַיִם שְׁאוּבִין לְתוֹךְ אֶחָד מֵהֶן, וְיָדוּעַ לְאֵיזֶה מֵהֶן נָפְלוּ, וְאַחַר כָּךְ נָפְלוּ שְׁנַיִם וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְאֵיזֶה מֵהֶן נָפְלוּ - הֲרֵינִי יָכוֹל לְתְלוֹת וְלוֹמַר: ׳לְמָקוֹם שֶׁנָּפְלוּ רִאשׁוֹנִים - שָׁם נָפְלוּ שְׁנַיִם׳. נָפְלוּ שְׁלִשָּׁה לוֹגִין לְתוֹךְ אֶחָד מֵהֶן, וְאֵינוֹ יָדוּעַ לְאֵיזֶה מֵהֶן נָפְלוּ, וְאַחַר כָּךְ נָפְלוּ לַשְּׁנַיִם, וְיָדוּעַ לְאֵיזֶה מֵהֶם נָפְלוּ - אֵינוֹ יָכוֹל לְתְלוֹת וְלוֹמַר: ׳לְמָקוֹם שֶׁנָּפְלוּ שְׁנַיִם - שָׁם נָפְלוּ רִאשׁוֹנִים׳. אֶחָד שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה וְאֶחָד שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה - הֲרֵינִי אוֹמֵר לְתוֹךְ אַרְבָּעִים נָפְלוּ. אֶחָד שָׁאוּב וְאֶחָד כָּשֵׁר - הֲרֵינִי אוֹמֵר לְתוֹךְ שֶׁל שָׁאוּב נָפְלוּ:

ג. שְׁנֵי מִקְוָאוֹת שֶׁאֵין בָּהֶן אַרְבָּעִים סְאָה, וְנָפְלוּ שְׁלִשָּׁה לוֹגִין לְתוֹךְ אֶחָד מֵהֶן, וְאֵין יָדוּעַ לְאֵיזֶה מֵהֶן נָפְלוּ, וְאַחַר כָּךְ יָרְדוּ גְּשָׁמִים וְנִתְמַלְּאוּ, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אוֹמְרִין לוֹ שֶׁלֹּא יִטְבֹּל בְּאֶחָד מֵהֶן, וְאִם טָבַל בְּאֶחָד מֵהֶן וְעָשָׂה טָהֳרוֹת - טְהוֹרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁזֶּה סָפֵק מַיִם שְׁאוּבִין לַמִּקְוֶה. לְמָה זֶּה דּוֹמֶה? לְמִי שֶׁנִּטְמֵאת אַחַת מִיָּדָיו, וְאֵין יָדוּעַ אֵי זוֹ הִיא, אוֹמְרִים לוֹ: שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה טָהֳרוֹת

הַשָּׁלֵם

בְּאַחַת מֵהֶן. וְאִם עָשָׂה טָהֳרוֹת - טְהוֹרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁזֶּה סָפֵק יָדַיִם:

ד. שְׁנֵי מִקְוָאוֹת, בְּאֶחָד יֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה, וּבְאֶחָד אֵין בּוֹ, טָבַל בְּאֶחָד מֵהֶן מִטְמְאָה חֲמוּרָה, וְעָשָׂה טָהֳרוֹת - תְּלוּיוֹת. בַּשֵּׁנִי וְעָשָׂה - טְהוֹרוֹת. בָּרִאשׁוֹן וְלֹא עָשָׂה, בַּשֵּׁנִי וְעָשָׂה - טְהוֹרוֹת. בָּרִאשׁוֹן וְעָשָׂה, בַּשֵּׁנִי וְעָשָׂה - אֵלּוּ וְאֵלּוּ מְנֻחוֹת. רִאשׁוֹנוֹת - תְּלוּיוֹת, וְהַשְּׁנִיּוֹת - טְהוֹרוֹת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּטָמְאָה חֲמוּרָה, אֲבָל בְּטָמְאָה קַלָּה - אֵלּוּ וְאֵלּוּ טְהוֹרוֹת. טָבַל בְּאֶחָד מֵהֶן מִטְמְאָה קַלָּה וְעָשָׂה טָהֳרוֹת - טְהוֹרוֹת. נִטְמָא בְּאֶמְצַע וְעָשָׂה טָהֳרוֹת - תְּלוּיוֹת. נִטְמָא בְּאֶמְצַע וְעָשָׂה טָהֳרוֹת - טְהוֹרוֹת. נִגְּעוּ אֵלּוּ בָּאֵלּוּ, רִאשׁוֹנוֹת - תְּלוּיוֹת, וּשְׁנִיּוֹת - יִשָּׂרְפוּ. טָבַל בְּאֶחָד מֵהֶן מִטְמְאָה קַלָּה, וְעָשָׂה טָהֳרוֹת - טְהוֹרוֹת. נִטְמָא בְּאֶמְצַע טְמְאָה חֲמוּרָה, וְטָבַל בַּשֵּׁנִי וְעָשָׂה טָהֳרוֹת - תְּלוּיוֹת. נִגְּעוּ אֵלּוּ בָּאֵלּוּ, רִאשׁוֹנוֹת - שְׁנִיּוֹת, וּשְׁנִיּוֹת - תְּלוּיוֹת, רִאשׁוֹנוֹת - יִשָּׂרְפוּ:

ה. שְׁנֵי מִקְוָאוֹת שֶׁל אַרְבָּעִים אַרְבָּעִים סְאָה, אֶחָד שָׁאוּב וְאֶחָד כָּשֵׁר, וְטָבַל בְּאֶחָד מֵהֶן מִטְמְאָה חֲמוּרָה וְעָשָׂה טָהֳרוֹת - תְּלוּיוֹת. בַּשֵּׁנִי וְעָשָׂה טָהֳרוֹת - טְהוֹרוֹת. בָּרִאשׁוֹן וְלֹא עָשָׂה, בַּשֵּׁנִי וְעָשָׂה - טְהוֹרוֹת. בָּרִאשׁוֹן וְעָשָׂה, בַּשֵּׁנִי וְעָשָׂה - אֵלּוּ וְאֵלּוּ מְנֻחוֹת, רִאשׁוֹנוֹת - תְּלוּיוֹת, וּשְׁנִיּוֹת - טְהוֹרוֹת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּטָמְאָה חֲמוּרָה, אֲבָל בְּטָמְאָה קַלָּה - אֵלּוּ וְאֵלּוּ תְּלוּיוֹת:

ו. יָרְדוּ שְׁנַיִם וְטָבְלוּ בִּשְׁנֵיהֶם, אֶחָד טָמֵא טָמְאָה חֲמוּרָה, וְאֶחָד טָמֵא טָמְאָה קַלָּה, הַטָּבוּל מִטְמְאָה חֲמוּרָה - טָמֵא, וְהַטָּבוּל מִטְמְאָה קַלָּה - טָהוֹר. אֶחָד טָמֵא טָמְאָה חֲמוּרָה, וְאֶחָד מֻקָּר; הַטָּבוּל מִטְמְאָה

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

חֲמוּרָה - הַמַּקֵּר טָהוֹר. אֶחָד טָמֵא טְמְאָה קַלָּה וְאֶחָד מַקֵּר - שְׁנֵיהֶן תְּלוּיִין. לְמַה זֶּה דּוֹמֶה? לִשְׁנֵי שְׁבִילִין, אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר, וְהָלְכוּ שְׁנַיִם בִּשְׁנֵיהֶן, וְעָשָׂה טָהֳרוֹת, בְּאֶחָד יֵשׁ בּוֹ דַּעַת לִשְׁאוֹל, וּבְאֶחָד אֵין בּוֹ דַּעַת לִשְׁאוֹל; בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, אֶת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת לִשְׁאוֹל - סְפֵקוֹ טָמֵא. וְשֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת לִשְׁאוֹל - סְפֵקוֹ טָהוֹר. וּבִרְשׁוּת הָרַבִּים - שְׁנֵיהֶם תְּלוּיִין:

ז. שְׁנֵי מְקָוְאוֹת שֶׁל עֶשְׂרִים עֶשְׂרִים סְאָה, אֶחָד שָׁאוּב וְאֶחָד כָּשֵׁר, הֵקֵר בְּאֶחָד מֵהֶן וְעָשָׂה טָהֳרוֹת - טְהוֹרוֹת. בַּשֵּׁנִי וְעָשָׂה - יִשָּׂרְפוּ. בָּרִאשׁוֹן וְלֹא עָשָׂה, בַּשֵּׁנִי וְעָשָׂה - יִשָּׂרְפוּ. בָּרִאשׁוֹן וְעָשָׂה - אֵלּוּ וָאֵלּוּ מֻנָּחוֹת, הָרִאשׁוֹן טְהוֹרוֹת, וְהַשְּׁנִיּוֹת יִשָּׂרְפוּ. שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁנִּתְעַסְּקוּ בְּצִפּוֹר הָרְאוּיָה לְהוֹצִיא דַּם כְּסֶלַע, וּלְאַחַר זְמַן נִמְצָא עַל גַּבֵּי זוֹ כְּסֶלַע וְעַל גַּבֵּי זוֹ כַּסֶּלַע - שְׁתֵּיהֶן מְקֻלְקָלוֹת:

דברי הימים ב פרק כב

א וַיַּמְלִיכוּ יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם אֶת־אֲחַזְיָהוּ בְנוֹ הַקָּטֹן
תַּחְתָּיו כִּי כָל־הָרִאשֹׁנִים הָרַג הַגְּדוּד הַבָּא
בָּעַרְבִים לַמַּחֲנֶה וַיִּמְלֹךְ אֲחַזְיָהוּ בֶן־יְהוֹרָם מֶלֶךְ
יְהוּדָה: {פ}
ב בֶּן־אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה אֲחַזְיָהוּ בְמָלְכוֹ וְשָׁנָה
אַחַת מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ עֲתַלְיָהוּ בַּת־
עָמְרִי: **ג** גַּם־הוּא הָלַךְ בְּדַרְכֵי בֵּית אַחְאָב כִּי אִמּוֹ
הָיְתָה יוֹעַצְתּוֹ לְהַרְשִׁיעַ: **ד** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה
כְּבֵית אַחְאָב כִּי־הֵמָּה הָיוּ־לוֹ יוֹעֲצִים אַחֲרֵי מוֹת
אָבִיו לְמַשְׁחִית לוֹ: **ה** גַּם בַּעֲצָתָם הָלַךְ וַיֵּלֶךְ אֶת־
יְהוֹרָם בֶּן־אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לַמִּלְחָמָה עַל־
חֲזָאֵל מֶלֶךְ־אֲרָם בְּרָמוֹת גִּלְעָד וַיַּכּוּ הָרַמִּים אֶת־
יוֹרָם: **ו** וַיָּשָׁב לְהִתְרַפֵּא בְיִזְרְעֶאל כִּי הַמַּכִּים
אֲשֶׁר הִכֻּהוּ בָּרָמָה בְּהִלָּחֲמוֹ אֶת־חֲזָהאֵל מֶלֶךְ
אֲרָם וַעֲזַרְיָהוּ בֶן־יְהוֹרָם מֶלֶךְ יְהוּדָה יָרַד לִרְאוֹת
אֶת־יְהוֹרָם בֶּן־אַחְאָב בְּיִזְרְעֶאל כִּי־חֹלֶה
הוּא: **ז** וּמֵאֱלֹהִים הָיְתָה תְּבוּסַת אֲחַזְיָהוּ לָבוֹא
אֶל־יוֹרָם וּבְבֹאוֹ יָצָא עִם־יְהוֹרָם אֶל־יֵהוּא בֶן־
נִמְשִׁי אֲשֶׁר מְשָׁחוֹ יְהוָה לְהַכְרִית אֶת־בֵּית
אַחְאָב: **ח** וַיְהִי כְּהִשָּׁפֵט יֵהוּא עִם־בֵּית אַחְאָב
וַיִּמְצְאוּ אֶת־שָׂרֵי יְהוּדָה וּבְנֵי אֲחֵי אֲחַזְיָהוּ
מְשָׁרְתִים לַאֲחַזְיָהוּ וַיַּהַרְגֵם: **ט** וַיְבַקֵּשׁ אֶת־
אֲחַזְיָהוּ וַיִּלְכְּדֵהוּ וְהוּא מִתְחַבֵּא בְשֹׁמְרוֹן וַיְבִאֻהוּ
אֶל־יֵהוּא וַיְמִיתֵהוּ וַיִּקְבְּרֵהוּ כִּי אָמְרוּ בֶּן־יְהוֹשָׁפָט
הוּא אֲשֶׁר־דָּרַשׁ אֶת־יְהוָה בְּכָל־לְבָבוֹ וְאֵין לְבֵית
אֲחַזְיָהוּ לַעְצֹר כֹּחַ לְמַמְלָכָה: **י** וַעֲתַלְיָהוּ אֵם
אֲחַזְיָהוּ רָאֲתָה כִּי מֵת בְּנָהּ וַתָּקָם וַתְּדַבֵּר אֶת־
כָּל־זֶרַע הַמַּמְלָכָה לְבֵית יְהוּדָה: **יא** וַתִּקַּח
יְהוֹשַׁבְעַת בַּת־הַמֶּלֶךְ אֶת־יוֹאָשׁ בֶּן־אֲחַזְיָהוּ
וַתִּגְנֹב אֹתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ הַמּוּמָתִים וַתִּתֵּן
אֹתוֹ וְאֶת־מֵינִקְתּוֹ בַּחֲדַר הַמִּטּוֹת וַתַּסְתִּירֵהוּ
יְהוֹשַׁבְעַת בַּת־הַמֶּלֶךְ יְהוֹרָם אֵשֶׁת יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן
כִּי הִיא הֶיְתָה אֲחוֹת אֲחַזְיָהוּ מִפְּנֵי עֲתַלְיָהוּ וְלֹא
הֻמִיתָתְהוּ: **יב** וַיְהִי אִתָּם בְּבֵית הָאֱלֹהִים מִתְחַבֵּא
שֵׁשׁ שָׁנִים וַעֲתַלְיָה מֹלֶכֶת עַל־הָאָרֶץ: {פ}

דברי הימים ב פרק כג

א וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִעִית הִתְחַזַּק יְהוֹיָדָע וַיִּקַּח אֶת־
שָׂרֵי הַמֵּאוֹת לַעֲזַרְיָהוּ בֶן־יְרֹחָם וּלְיִשְׁמָעֵאל בֶּן־
יְהוֹחָנָן וְלַעֲזַרְיָהוּ בֶן־עוֹבֵד וְאֶת־מַעֲשֵׂיָהוּ בֶן־
עֲדָיָהוּ וְאֶת־אֱלִישָׁפָט בֶּן־זִכְרִי עִמּוֹ
בַּבְּרִית: **ב** וַיָּסֹבּוּ בִּיהוּדָה וַיִּקְבְּצוּ אֶת־הַלְוִיִּם
מִכָּל־עָרֵי יְהוּדָה וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת לְיִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ
אֶל־יְרוּשָׁלִָם: **ג** וַיִּכְרֹת כָּל־הַקָּהָל בְּרִית בְּבֵית
הָאֱלֹהִים עִם־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לָהֶם הִנֵּה בֶן־הַמֶּלֶךְ
יִמְלֹךְ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה עַל־בְּנֵי דָוִיד: **ד** זֶה הַדָּבָר
אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ הַשְּׁלִשִׁית מִכֶּם בָּאֵי הַשַּׁבָּת לַכֹּהֲנִים
וְלַלְוִיִּם לְשֹׁעֲרֵי הַסִּפִּים: **ה** וְהַשְּׁלִשִׁית בְּבֵית
הַמֶּלֶךְ וְהַשְּׁלִשִׁית בְּשַׁעַר הַיְסוֹד וְכָל־הָעָם
בְּחַצְרוֹת בֵּית יְהוָה: **ו** וְאַל־יָבוֹא בֵית־יְהוָה כִּי
אִם־הַכֹּהֲנִים וְהַמְשָׁרְתִים לַלְוִיִּם הֵמָּה יָבֹאוּ כִּי־
קֹדֶשׁ הֵמָּה וְכָל־הָעָם יִשְׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶת
יְהוָה: **ז** וְהִקִּיפוּ הַלְוִיִּם אֶת־הַמֶּלֶךְ סָבִיב אִישׁ
וְכֵלָיו בְּיָדוֹ וְהַבָּא אֶל־הַבַּיִת יוּמָת וִהְיוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ
בְּבֹאוֹ וּבְצֵאתוֹ: **ח** וַיַּעֲשׂוּ הַלְוִיִּם וְכָל־יְהוּדָה כְּכֹל
אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן וַיִּקְחוּ אִישׁ אֶת־אֲנָשָׁיו
בָּאֵי הַשַּׁבָּת עִם יוֹצְאֵי הַשַּׁבָּת כִּי לֹא פָטַר יְהוֹיָדָע
הַכֹּהֵן אֶת־הַמַּחְלְקוֹת: **ט** וַיִּתֵּן יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן לְשָׂרֵי

הַמַּאֹות אֶת־הַחֲנִיתִים וְאֶת־הַמָּגִנּוֹת וְאֶת־
הַשְּׁלָטִים אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ דָּוִיד אֲשֶׁר בֵּית
הָאֱלֹהִים: י וַיַּעֲמֵד אֶת־כָּל־הָעָם וְאִישׁ | שִׁלְחָו
בְּיָדוֹ מִכֶּתֶף הַבַּיִת הַיְמָנִית עַד־כֶּתֶף הַבַּיִת
הַשְּׂמְאלִית לַמִּזְבֵּחַ וְלַבָּיִת עַל־הַמֶּלֶךְ
סָבִיב: יא וַיּוֹצִיאוּ אֶת־בֶּן־הַמֶּלֶךְ וַיִּתְּנוּ עָלָיו אֶת־
הַנֵּזֶר וְאֶת־הָעֵדוּת וַיַּמְלִיכוּ אֹתוֹ וַיִּמְשָׁחֻהוּ יְהוֹיָדָע
וּבָנָיו וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ: {ס} יב וַתִּשְׁמַע עֲתַלְיָהוּ
אֶת־קוֹל הָעָם הָרָצִים וְהַמְהַלְלִים אֶת־הַמֶּלֶךְ
וַתָּבוֹא אֶל־הָעָם בֵּית יְהוָה: יג וַתֵּרֶא וְהִנֵּה הַמֶּלֶךְ
עוֹמֵד עַל־עַמּוּדוֹ בַּמָּבוֹא וְהַשָּׂרִים וְהַחֲצֹצְרוֹת עַל־
הַמֶּלֶךְ וְכָל־עַם הָאָרֶץ שָׂמֵחַ וְתוֹקֵעַ בַּחֲצֹצְרוֹת
וְהַמְשֹׁרְרִים בִּכְלֵי הַשִּׁיר וּמוֹדִיעִים לְהַלֵּל וַתִּקְרַע
עֲתַלְיָהוּ אֶת־בְּגָדֶיהָ וַתֹּאמֶר קֶשֶׁר קָשֶׁר:
{ס} יד וַיּוֹצֵא יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן אֶת־שָׂרֵי הַמֵּאוֹת |
פְּקוּדֵי הַחַיִל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוֹצִיאוּהָ אֶל־מִבֵּית
הַשְּׂדֵרוֹת וְהַבָּא אַחֲרֶיהָ יוּמַת בֶּחָרֶב כִּי אָמַר
הַכֹּהֵן לֹא תְמִיתוּהָ בֵּית יְהוָה: טו וַיָּשִׂימוּ לָהּ יָדַיִם
וַתָּבוֹא אֶל־מְבוֹא שַׁעַר־הַסּוּסִים בֵּית הַמֶּלֶךְ
וַיְמִיתוּהָ שָׁם: {פ}
טז וַיִּכְרֹת יְהוֹיָדָע בְּרִית בֵּינוֹ וּבֵין כָּל־הָעָם וּבֵין
הַמֶּלֶךְ לִהְיוֹת לְעָם לַיהוָה: יז וַיָּבֹאוּ כָל־הָעָם
בֵּית־הַבַּעַל וַיִּתְּצֻהוּ וְאֶת־מִזְבְּחֹתָיו וְאֶת־צְלָמָיו
שִׁבְּרוּ וְאֶת מַתַּן כֹּהֵן הַבַּעַל הָרְגוּ לִפְנֵי
הַמִּזְבְּחוֹת: יח וַיָּשֶׂם יְהוֹיָדָע פְּקֻדּוֹת בֵּית יְהוָה
בְּיַד הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֲשֶׁר חִלַּק דָּוִיד עַל־בֵּית
יְהוָה לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת יְהוָה כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה
בְּשִׂמְחָה וּבְשִׁיר עַל יְדֵי דָּוִיד: יט וַיַּעֲמֵד
הַשּׁוֹעֲרִים עַל־שַׁעֲרֵי בֵּית יְהוָה וְלֹא־יָבוֹא טָמֵא
לְכָל־דָּבָר: כ וַיִּקַּח אֶת־שָׂרֵי הַמֵּאוֹת וְאֶת־
הָאַדִּירִים וְאֶת־הַמּוֹשְׁלִים בָּעָם וְאֵת | כָּל־עַם
הָאָרֶץ וַיּוֹרֶד אֶת־הַמֶּלֶךְ מִבֵּית יְהוָה וַיָּבֹאוּ בְּתוֹךְ־
שַׁעַר הָעֶלְיוֹן בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיּוֹשִׁיבוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ עַל
כִּסֵּא הַמַּמְלָכָה: כא וַיִּשְׂמְחוּ כָל־עַם־הָאָרֶץ
וְהָעִיר שָׁקְטָה וְאֶת־עֲתַלְיָהוּ הֵמִיתוּ בֶחָרֶב:

דברי הימים ב פרק כד

א בֶּן־שֶׁבַע שָׁנִים יֹאָשׁ בְּמָלְכוֹ וְאַרְבָּעִים שָׁנָה
מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ צִבְיָה מִבְּאֵר
שָׁבַע: ב וַיַּעַשׂ יוֹאָשׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כָּל־יְמֵי
יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן: {ס} ג וַיִּשָּׂא־לוֹ יְהוֹיָדָע נָשִׁים
שְׁתַּיִם וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ד וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן הָיָה
עִם־לֵב יוֹאָשׁ לְחַדֵּשׁ אֶת־בֵּית יְהוָה: ה וַיְקַבֵּץ
אֶת־הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וַיֹּאמֶר לָהֶם צְאוּ לְעָרֵי
יְהוּדָה וְקִבְצוּ מִכָּל־יִשְׂרָאֵל כֶּסֶף לְחַזֵּק | אֶת־בֵּית
אֱלֹהֵיכֶם מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה וְאַתֶּם תְּמַהֲרוּ לַדָּבָר
וְלֹא מִהֲרוּ הַלְוִיִּם: ו וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לִיהוֹיָדָע
הָרֹאשׁ וַיֹּאמֶר לוֹ מַדּוּעַ לֹא־דָרַשְׁתָּ עַל־הַלְוִיִּם
לְהָבִיא מִיהוּדָה וּמִירוּשָׁלַם אֶת־מַשְׂאַת מֹשֶׁה
עֶבֶד־יְהוָה וְהַקָּהָל לְיִשְׂרָאֵל לְאֹהֶל הָעֵדוּת: ז כִּי
עֲתַלְיָהוּ הַמְרַשַּׁעַת בָּנֶיהָ פָּרְצוּ אֶת־בֵּית הָאֱלֹהִים
וְגַם כָּל־קָדְשֵׁי בֵית־יְהוָה עָשׂוּ לַבְּעָלִים: ח וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲשׂוּ אֲרוֹן אֶחָד וַיִּתְּנֻהוּ בְּשַׁעַר בֵּית־יְהוָה
חוּצָה: ט וַיִּתְּנוּ־קוֹל בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַם לְהָבִיא
לַיהוָה מַשְׂאַת מֹשֶׁה עֶבֶד־הָאֱלֹהִים עַל־יִשְׂרָאֵל
בַּמִּדְבָּר: י וַיִּשְׂמְחוּ כָל־הַשָּׂרִים וְכָל־הָעָם וַיָּבִיאוּ
וַיַּשְׁלִיכוּ לָאָרוֹן עַד־לְכַלֵּה: יא וַיְהִי בְּעֵת יָבִיא
אֶת־הָאָרוֹן אֶל־פִּקֻּדַּת הַמֶּלֶךְ בְּיַד הַלְוִיִּם
וְכִרְאוֹתָם כִּי־רַב הַכֶּסֶף וּבָא סוֹפֵר הַמֶּלֶךְ וּפְקִיד
כֹּהֵן הָרֹאשׁ וְיָעֲרוּ אֶת־הָאָרוֹן וְיִשָּׂאֻהוּ וְישִׁיבֻהוּ

אֶל־מְקוֹמוֹ כֹּה עָשׂוּ לְיוֹם | בְּיוֹם וַיַּאַסְפוּ־כֶסֶף
לָרֹב: **יב** וַיִּתְּנֻהוּ הַמֶּלֶךְ וִיהוֹיָדָע אֶל־עוֹשֵׂה
מְלֶאכֶת עֲבוֹדַת בֵּית־יְהוָה וַיְהִיְ שֹׂכְרִים חֹצְבִים
וְחָרָשִׁים לְחַדֵּשׁ בֵּית יְהוָה ׀ וְגַם לְחָרָשֵׁי בַרְזֶל
וּנְחֹשֶׁת לְחַזֵּק אֶת־בֵּית יְהוָה: **יג** וַיַּעֲשׂוּ עֹשֵׂי
הַמְּלָאכָה וַתַּעַל אֲרוּכָה לַמְּלָאכָה בְּיָדָם וַיַּעֲמִידוּ
אֶת־בֵּית הָאֱלֹהִים עַל־מַתְכֹּנְתּוֹ
וַיְאַמְּצֻהוּ: **יד** וְכִכְלוֹתָם הֵבִיאוּ לִפְנֵי ׀ הַמֶּלֶךְ
וִיהוֹיָדָע אֶת־שְׁאָר הַכֶּסֶף וַיֵּעָשֶׂהוּ כֵלִים לְבֵית־
יְהוָה כְּלֵי שָׁרֵת וְהָעֹלוֹת וְכַפּוֹת וּכְלֵי זָהָב וָכָסֶף
וַיִּהְיוּ מַעֲלִים עֹלוֹת בְּבֵית־יְהוָה תָּמִיד כֹּל יְמֵי
יְהוֹיָדָע: {פ}
טו וַיִּזְקַן יְהוֹיָדָע וַיִּשְׂבַּע יָמִים וַיָּמָת בֶּן־מֵאָה
וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּמוֹתוֹ: **טז** וַיִּקְבְּרֻהוּ בְעִיר־דָּוִיד
עִם־הַמְּלָכִים כִּי־עָשָׂה טוֹבָה בְּיִשְׂרָאֵל וְעִם
הָאֱלֹהִים וּבֵיתוֹ: {פ}
יז וְאַחֲרֵי מוֹת יְהוֹיָדָע בָּאוּ שָׂרֵי יְהוּדָה וַיִּשְׁתַּחֲווּ
לַמֶּלֶךְ אָז שָׁמַע הַמֶּלֶךְ אֲלֵיהֶם: **יח** וַיַּעַזְבוּ אֶת־
בֵּית יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וַיַּעַבְדוּ אֶת־הָאֲשֵׁרִים
וְאֶת־הָעֲצַבִּים וַיְהִי־קֶצֶף עַל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַם
בְּאַשְׁמָתָם זֹאת: **יט** וַיִּשְׁלַח בָּהֶם נְבִאִים לַהֲשִׁיבֵם
אֶל־יְהוָה וַיָּעִידוּ בָם וְלֹא הֶאֱזִינוּ: {ס} **כ** וְרוּחַ
אֱלֹהִים לָבְשָׁה אֶת־זְכַרְיָה בֶּן־יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן
וַיַּעֲמֹד מֵעַל לָעָם וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה ׀ אָמַר
הָאֱלֹהִים לָמָּה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־מִצְוֹת יְהוָה וְלֹא
תַצְלִיחוּ כִּי־עֲזַבְתֶּם אֶת־יְהוָה וַיַּעֲזֹב
אֶתְכֶם: **כא** וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו וַיִּרְגְּמֻהוּ אֶבֶן בְּמִצְוַת
הַמֶּלֶךְ בְּחַצַר בֵּית יְהוָה: **כב** וְלֹא־זָכַר יוֹאָשׁ
הַמֶּלֶךְ הַחֶסֶד אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹיָדָע אָבִיו עִמּוֹ וַיַּהֲרֹג
אֶת־בְּנוֹ וּכְמוֹתוֹ אָמַר יֵרֶא יְהוָה וְיִדְרֹשׁ: {פ}

כג וַיְהִי ׀ לִתְקוּפַת הַשָּׁנָה עָלָה עָלָיו חֵיל אֲרַם
וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַם וַיַּשְׁחִיתוּ אֶת־כָּל־שָׂרֵי
הָעָם מֵעָם וְכָל־שְׁלָלָם שִׁלְּחוּ לְמֶלֶךְ
דַּרְמֶשֶׂק: **כד** כִּי ׀ בִּמְצָעַר אֲנָשִׁים בָּאוּ ׀ חֵיל אֲרָם
וַיהוָה נָתַן בְּיָדָם חַיִל לָרָב מְאֹד כִּי עָזְבוּ אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וְאֶת־יוֹאָשׁ עָשׂוּ
שְׁפָטִים: **כה** וּבְלֶכְתָּם מִמֶּנּוּ כִּי־עָזְבוּ אֹתוֹ
בְּמַחֲלֵיִם רַבִּים הִתְקַשְׁרוּ עָלָיו עַבְדָּיו בִּדְמֵי בְּנֵי
יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן וַיַּהַרְגֻהוּ עַל־מִטָּתוֹ וַיָּמָת וַיִּקְבְּרֻהוּ
בְּעִיר דָּוִיד וְלֹא קְבָרֻהוּ בְּקִבְרוֹת
הַמְּלָכִים: **כו** וְאֵלֶּה הַמִּתְקַשְׁרִים עָלָיו זָבָד בֶּן־
שִׁמְעָת הָעַמּוֹנִית וִיהוֹזָבָד בֶּן־שִׁמְרִית
הַמּוֹאֲבִית: **כז** וּבָנָיו ורב ׀ וְרֹב הַמַּשָּׂא עָלָיו וְיסוֹד
בֵּית הָאֱלֹהִים הִנָּם כְּתוּבִים עַל־מִדְרַשׁ סֵפֶר
הַמְּלָכִים וַיִּמְלֹךְ אֲמַצְיָהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו: {פ}

דברי הימים ב פרק כה

א בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מָלַךְ אֲמַצְיָהוּ וְעֶשְׂרִים
וָתֵשַׁע שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְשֵׁם אִמּוֹ יְהוֹעַדָּן
מִירוּשָׁלִָם: **ב** וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה רַק לֹא
בְּלֵבָב שָׁלֵם: **ג** וַיְהִי כַּאֲשֶׁר חָזְקָה הַמַּמְלָכָה עָלָיו
וַיַּהֲרֹג אֶת־עֲבָדָיו הַמַּכִּים אֶת־הַמֶּלֶךְ
אָבִיו: **ד** וְאֶת־בְּנֵיהֶם לֹא הֵמִית כִּי כַּכָּתוּב בַּתּוֹרָה
בְּסֵפֶר מֹשֶׁה ׀ אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר לֹא־יָמֻתוּ
אָבוֹת עַל־בָּנִים וּבָנִים לֹא־יָמֻתוּ עַל־אָבוֹת כִּי
אִישׁ בְּחֶטְאוֹ יָמוּתוּ: **ה** וַיִּקְבֹּץ אֲמַצְיָהוּ אֶת־
יְהוּדָה וַיַּעֲמִידֵם לְבֵית־אָבוֹת לְשָׂרֵי הָאֲלָפִים
וּלְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת לְכָל־יְהוּדָה וּבִנְיָמִן וַיִּפְקְדֵם לְמִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה וַיִּמְצָאֵם שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף
בָּחוּר יוֹצֵא צָבָא אֹחֵז רֹמַח וְצִנָּה: **ו** וַיִּשְׂכֹּר

מִיִּשְׂרָאֵל מֵאָה אֶלֶף גִּבּוֹר חָיִל בְּמֵאָה כִכַּר־
כֶּסֶף: **ז** וְאִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלָיו לֵאמֹר הַמֶּלֶךְ
אַל־יָבוֹא עִמְּךָ צְבָא יִשְׂרָאֵל כִּי אֵין יְהוָה עִם־
יִשְׂרָאֵל כָּל בְּנֵי אֶפְרָיִם: **ח** כִּי אִם־בָּא אַתָּה עֲשֵׂה
חֲזַק לַמִּלְחָמָה יַכְשִׁילְךָ הָאֱלֹהִים לִפְנֵי אוֹיֵב כִּי
יֶשׁ־כֹּחַ בֵּאלֹהִים לַעְזוֹר וּלְהַכְשִׁיל: **ט** וַיֹּאמֶר
אֲמַצְיָהוּ לְאִישׁ הָאֱלֹהִים וּמַה־לַּעֲשׂוֹת לְמֵאַת
הַכִּכָּר אֲשֶׁר נָתַתִּי לִגְדוּד יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אִישׁ
הָאֱלֹהִים יֵשׁ לַיהוָה לָתֶת לְךָ הַרְבֵּה
מִזֶּה: **י** וַיַּבְדִּילֵם אֲמַצְיָהוּ לְהַגְדוּד אֲשֶׁר־בָּא אֵלָיו
מֵאֶפְרַיִם לָלֶכֶת לִמְקוֹמָם וַיִּחַר אַפָּם מְאֹד
בִּיהוּדָה וַיָּשׁוּבוּ לִמְקוֹמָם בָּחֳרִי־אָף:
{ס} **יא** וַאֲמַצְיָהוּ הִתְחַזַּק וַיִּנְהַג אֶת־עַמּוֹ וַיֵּלֶךְ גֵּיא
הַמֶּלַח וַיַּךְ אֶת־בְּנֵי־שֵׂעִיר עֲשֶׂרֶת
אֲלָפִים: **יב** וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים חַיִּים שָׁבוּ בְּנֵי יְהוּדָה
וַיְבִיאוּם לְרֹאשׁ הַסֶּלַע וַיַּשְׁלִיכוּם מֵרֹאשׁ־הַסֶּלַע
וְכֻלָּם נִבְקָעוּ: **יג** וּבְנֵי הַגְּדוּד אֲשֶׁר הֵשִׁיב אֲמַצְיָהוּ
מִלֶּכֶת עִמּוֹ לַמִּלְחָמָה וַיִּפְשְׁטוּ בְּעָרֵי יְהוּדָה
מִשֹּׁמְרוֹן וְעַד־בֵּית חוֹרוֹן וַיַּכּוּ מֵהֶם שְׁלֹשֶׁת
אֲלָפִים וַיָּבְזוּ בִּזָּה רַבָּה: {פ}
יד וַיְהִי אַחֲרֵי בֹּוא אֲמַצְיָהוּ מֵהַכּוֹת אֶת־אֲדוֹמִים
וַיָּבֵא אֶת־אֱלֹהֵי בְּנֵי שֵׂעִיר וַיַּעֲמִידֵם לוֹ לֵאלֹהִים
וְלִפְנֵיהֶם יִשְׁתַּחֲוֶה וְלָהֶם יְקַטֵּר: **טו** וַיִּחַר־אַף
יְהוָה בַּאֲמַצְיָהוּ וַיִּשְׁלַח אֵלָיו נָבִיא וַיֹּאמֶר לוֹ לָמָּה
דָרַשְׁתָּ אֶת־אֱלֹהֵי הָעָם אֲשֶׁר לֹא־הִצִּילוּ אֶת־עַמָּם
מִיָּדֶךָ: **טז** וַיְהִי | בְּדַבְּרוֹ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הַלְיוֹעֵץ
לַמֶּלֶךְ נִתַּנּוּךָ חֲדַל־לְךָ לָמָּה יַכּוּךָ וַיֶּחְדַּל הַנָּבִיא
וַיֹּאמֶר יָדַעְתִּי כִּי־יָעַץ אֱלֹהִים לְהַשְׁחִיתֶךָ כִּי־
עָשִׂיתָ זֹאת וְלֹא שָׁמַעְתָּ לַעֲצָתִי: {פ}
יז וַיִּוָּעַץ אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּשְׁלַח אֶל־יוֹאָשׁ
בֶּן־יְהוֹאָחָז בֶּן־יֵהוּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לְךָ
נִתְרָאֶה פָנִים: **יח** וַיִּשְׁלַח יוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־
אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה לֵאמֹר הַחוֹחַ אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן
שָׁלַח אֶל־הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן לֵאמֹר תְּנָה־אֶת־
בִּתְּךָ לִבְנִי לְאִשָּׁה וַתַּעֲבֹר חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר
בַּלְּבָנוֹן וַתִּרְמֹס אֶת־הַחוֹחַ: **יט** אָמַרְתָּ הִנֵּה הִכִּיתָ
אֶת־אֱדוֹם וּנְשָׂאֲךָ לְבָבְךָ לְהַכְבִּיד עַתָּה שְׁבָה
בְּבֵיתֶךָ לָמָּה תִתְגָּרֶה בְרָעָה וְנָפַלְתָּ אַתָּה וִיהוּדָה
עִמָּךְ: **כ** וְלֹא־שָׁמַע אֲמַצְיָהוּ כִּי מֵהָאֱלֹהִים הִיא
לְמַעַן תִּתָּם בְּיָד כִּי דָרְשׁוּ אֶת אֱלֹהֵי
אֱדוֹם: **כא** וַיַּעַל יוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיִּתְרָאוּ פָנִים
הוּא וַאֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בְּבֵית שֶׁמֶשׁ אֲשֶׁר
לִיהוּדָה: **כב** וַיִּנָּגֶף יְהוּדָה לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּנֻסוּ אִישׁ
לְאָהָלָיו: **כג** וְאֶת אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בֶּן־יוֹאָשׁ
בֶּן־יְהוֹאָחָז תָּפַשׂ יוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בְּבֵית שָׁמֶשׁ
וַיְבִיאֵהוּ יְרוּשָׁלַם וַיִּפְרֹץ בְּחוֹמַת יְרוּשָׁלַם מִשַּׁעַר
אֶפְרַיִם עַד־שַׁעַר הַפִּנָּה אַרְבַּע מֵאוֹת
אַמָּה: **כד** וְכָל־הַזָּהָב וְהַכֶּסֶף וְאֵת כָּל־הַכֵּלִים
הַנִּמְצְאִים בְּבֵית־הָאֱלֹהִים עִם־עֹבֵד אֱדוֹם וְאֶת־
אֹוצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֶת בְּנֵי הַתַּעֲרֻבוֹת וַיָּשָׁב
שֹׁמְרוֹן: {פ}
כה וַיִּחְיְ אֲמַצְיָהוּ בֶן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה אַחֲרֵי מוֹת
יוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה
שָׁנָה: **כו** וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֲמַצְיָהוּ הָרִאשֹׁנִים
וְהָאַחֲרוֹנִים הֲלֹא הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר מַלְכֵי־
יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל: **כז** וּמֵעֵת אֲשֶׁר־סָר אֲמַצְיָהוּ
מֵאַחֲרֵי יְהוָה וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו קֶשֶׁר בִּירוּשָׁלַם וַיָּנָס
לָכִישָׁה וַיִּשְׁלְחוּ אַחֲרָיו לָכִישָׁה וַיְמִיתֻהוּ
שָׁם: **כח** וַיִּשָּׂאֻהוּ עַל־הַסּוּסִים וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עִם־
אֲבֹתָיו בְּעִיר יְהוּדָה:

דברי הימים ב פרק כו

א וַיִּקְחוּ֙ כָּל־עַ֣ם יְהוּדָ֔ה אֶת־עֻזִּיָּ֖הוּ וְה֣וּא בֶּן־שֵׁ֣שׁ
עֶשְׂרֵ֣ה שָׁנָ֑ה וַיַּמְלִיכוּ֙ אֹת֔וֹ תַּחַ֖ת אָבִ֥יו
אֲמַצְיָֽהוּ׃ **ב** ה֚וּא בָּנָ֣ה אֶת־אֵילֹ֔ות וַיְשִׁיבֶ֖הָ לִיהוּדָ֑ה
אַחֲרֵ֥י שְׁכַב־הַמֶּ֖לֶךְ עִם־אֲבֹתָֽיו׃ {פ}
ג בֶּן־שֵׁ֣שׁ עֶשְׂרֵ֣ה שָׁנָ֔ה עֻזִּיָּ֖הוּ בְּמָלְכֹ֑ו וַחֲמִשִּׁ֣ים
וּשְׁתַּ֔יִם שָׁנָ֖ה מָלַ֣ךְ בִּירוּשָׁלִָ֑ם וְשֵׁ֣ם אִמֹּ֔ו
יכיליה יְכָלְיָ֖ה מִן־יְרוּשָׁלִָֽם׃ **ד** וַיַּ֣עַשׂ הַיָּשָׁ֔ר בְּעֵינֵ֖י
יְהוָ֑ה כְּכֹ֖ל אֲשֶׁר־עָשָׂ֥ה אֲמַצְיָ֖הוּ אָבִֽיו׃ **ה** וַיְהִי֙
לִדְרֹ֣שׁ אֱלֹהִ֔ים בִּימֵ֖י זְכַרְיָ֣הוּ הַמֵּבִ֑ין בְּרְאֹ֣ת
הָאֱלֹהִ֔ים וּבִימֵ֣י דָּרְשֹׁ֔ו אֶת־יְהוָ֖ה הִצְלִיחֹ֥ו
הָאֱלֹהִֽים׃ **ו** וַיֵּצֵא֙ וַיִּלָּחֶ֣ם בַּפְּלִשְׁתִּ֔ים וַיִּפְרֹ֕ץ אֶת־
חֹומַ֥ת גַּ֖ת וְאֵ֣ת חֹומַ֣ת יַבְנֶ֑ה וְאֵ֥ת חֹומַ֖ת אַשְׁדֹּ֑וד
וַיִּבֶן֙ עָרִ֣ים בְּאַשְׁדֹּ֔וד וּבַפְּלִשְׁתִּֽים׃ **ז** וַיַּעְזְרֵ֖הוּ
הָאֱלֹהִ֑ים עַל־פְּלִשְׁתִּ֗ים וְעַל־
הערביים הָעַרְבִּ֤ים הַיֹּשְׁבִים֙ בִּגּוּר־בָּ֔עַל
וְהַמְעוּנִֽים׃ **ח** וַיִּתְּנ֥וּ הָעַמֹּונִ֖ים מִנְחָ֣ה לְעֻזִּיָּ֑הוּ וַיֵּ֣לֶךְ
שְׁמֹ֔ו עַד־לְבֹ֖וא מִצְרַ֑יִם כִּ֥י הֶחֱזִ֖יק עַד־
לְמָֽעְלָה׃ **ט** וַיִּבֶן֩ עֻזִּיָּ֨הוּ מִגְדָּלִ֜ים בִּירוּשָׁלַ֗ם עַל־
שַׁ֚עַר הַפִּנָּ֔ה וְעַל־שַׁ֖עַר הַגַּ֑יְא וְעַל־הַמִּקְצֹ֖וַע
וַיְחַזְּקֵֽם׃ **י** וַיִּבֶן֩ מִגְדָּלִ֨ים בַּמִּדְבָּ֜ר וַיַּחְצֹ֣ב בֹּרֹ֗ות
רַבִּ֚ים כִּֽי מִקְנֶ֣ה־רַ֔ב הָיָ֖ה לֹ֑ו וּבַשְּׁפֵלָ֥ה וּבַמִּישֹׁ֖ור
אִכָּרִ֥ים וְכֹרְמִ֖ים בֶּהָרִ֣ים וּבַכַּרְמֶ֑ל כִּֽי־אֹהֵ֥ב אֲדָמָ֖ה
הָיָֽה׃ {ס} **יא** וַיְהִי֙ לְעֻזִּיָּ֣הוּ חַ֔יִל עֹשֵׂ֖ה מִלְחָמָ֑ה
יֹוצְאֵ֣י צָבָ֗א לִגְדוּד֙ בְּמִסְפַּ֣ר פְּקֻדָּתָ֔ם בְּיַד֙
יעואל יְעִיאֵ֣ל הַסֹּופֵ֔ר וּמַעֲשֵׂיָ֖הוּ הַשֹּׁוטֵ֑ר עַ֚ל יַד־
חֲנַנְיָ֔הוּ מִשָּׂרֵ֖י הַמֶּ֥לֶךְ׃ **יב** כֹּ֖ל מִסְפַּ֣ר רָאשֵׁ֔י
הָאָבֹ֖ות לִגְבֹּורֵ֣י חָ֑יִל אַלְפַּ֥יִם וְשֵׁ֖שׁ מֵאֹֽות׃ **יג** וְעַל־
יָדָ֗ם חֵ֚יל צָבָ֣א שְׁלֹ֣שׁ מֵא֔וֹת אֶ֖לֶף וְשִׁבְעַ֣ת אֲלָפִ֑ים
וַחֲמֵ֣שׁ מֵא֔וֹת עֹושֵׂ֥י מִלְחָמָ֖ה בְּכֹ֣חַ חַ֑יִל לַעְזֹ֖ר
לַמֶּ֥לֶךְ עַל־הָאֹויֵֽב׃ **יד** וַיָּכֶן֩ לָהֶ֨ם עֻזִּיָּ֜הוּ לְכָל־הַצָּבָ֗א
מָגִנִּ֤ים וּרְמָחִים֙ וְכֹובָעִ֔ים וְשִׁרְיֹנֹ֖ות וּקְשָׁתֹ֑ות
וּלְאַבְנֵ֥י קְלָעִֽים׃ **טו** וַיַּ֣עַשׂ | בִּירוּשָׁלַ֗ם חִשְׁבֹּנֹ֤ות
מַחֲשֶׁ֙בֶת֙ חֹושֵׁ֔ב לִֽהְיֹ֖ות עַל־הַמִּגְדָּלִ֣ים וְעַל־הַפִּנֹּ֑ות
לִירֹ֣ות בַּחִצִּ֔ים וּבֲאַבָנִ֖ים גְּדֹלֹ֑ות וַיֵּצֵ֥א שְׁמֹ֛ו עַד־
לְמֶרְחֹ֖וק כִּֽי־הִפְלִ֣יא לְהֵעָזֵ֑ר עַ֚ד כִּֽי־
חָזָֽק׃ **טז** וּכְחָזְקָתֹ֖ו גָּבְהָ֣ה לִבֹּ֑ו עַד־לְהַשְׁחִ֣ית וַיִּמְעַ֗ל
בַּיהוָה֙ אֱלֹהָ֔יו וַיָּבֹ֖א אֶל־הֵיכַ֣ל יְהוָ֑ה לְהַקְטִ֖יר עַל־
מִזְבַּ֥ח הַקְּטֹֽרֶת׃ **יז** וַיָּבֹ֣א אַחֲרָ֔יו עֲזַרְיָ֖הוּ הַכֹּהֵ֑ן
וְעִמֹּ֛ו כֹּהֲנִ֥ים | לַיהוָ֖ה שְׁמוֹנִ֣ים בְּנֵי־
חָֽיִל׃ **יח** וַיַּעַמְד֣וּ עַל־עֻזִּיָּ֣הוּ הַמֶּ֔לֶךְ וַיֹּ֣אמְרוּ לֹ֔ו לֹא־
לְךָ֥ עֻזִּיָּ֖הוּ לְהַקְטִ֣יר לַיהוָ֑ה כִּ֣י לַכֹּהֲנִ֗ים בְּנֵי־אַהֲרֹן֙
הַמְקֻדָּשִׁ֣ים לְהַקְטִ֔יר צֵ֖א מִן־הַמִּקְדָּ֑שׁ כִּ֥י מָעַ֖לְתָּ
וְלֹא־לְךָ֥ לְכָבֹ֛וד מֵיְהוָ֥ה אֱלֹהִֽים׃ **יט** וַיִּזְעַ֤ף עֻזִּיָּ֙הוּ֙
וּבְיָדֹ֣ו מִקְטֶ֔רֶת לְהַקְטִ֖יר וּבְזַעְפֹּ֑ו עִם־הַכ�ֹּהֲנִ֗ים
וְהַצָּרַעַת֙ זָרְחָ֣ה בְמִצְחֹ֔ו לִפְנֵ֖י הַכֹּהֲנִ֑ים בְּבֵ֖ית יְהוָ֥ה
מֵעַ֖ל לְמִזְבַּ֥ח הַקְּטֹֽרֶת׃ **כ** וַיִּפֶן֩ אֵלָ֨יו עֲזַרְיָ֜הוּ כֹּהֵ֗ן
הָרֹ֚אשׁ וְכָל־הַכֹּהֲנִ֔ים וְהִנֵּה־הֻ֥וא מְצֹרָ֖ע בְּמִצְחֹ֑ו
וַיַּבְהִלֻ֥והוּ מִשָּׁ֖ם וְגַם־הוּא֙ נִדְחַ֣ף לָצֵ֔את כִּ֥י נִגְּעֹ֖ו
יְהוָֽה׃ **כא** וַיְהִ֣י עֻזִּיָּ֣הוּ הַמֶּ֔לֶךְ מְצֹרָ֖ע | עַד־יֹ֣ום
מֹותֹ֑ו וַיֵּ֣שֶׁב בֵּ֔ית החפשות הַחָפְשִׁ֖ית מְצֹרָ֑ע כִּֽי
נִגְזַ֥ר מִבֵּית֙ יְהוָ֔ה וְיֹותָ֥ם בְּנֹ֖ו עַל־בֵּ֣ית הַמֶּ֑לֶךְ שֹׁופֵ֖ט
אֶת־עַ֥ם הָאָֽרֶץ׃ **כב** וְיֶתֶר֙ דִּבְרֵ֣י עֻזִּיָּ֔הוּ הָרִאשֹׁנִ֖ים
וְהָאַחֲרֹנִ֑ים כָּתַ֣ב יְשַׁעְיָ֔הוּ בֶּן־אָמֹ֖וץ
הַנָּבִֽיא׃ **כג** וַיִּשְׁכַּ֤ב עֻזִּיָּ֙הוּ֙ עִם־אֲבֹתָ֔יו וַיִּקְבְּרוּ֙ אֹתֹ֔ו
עִם־אֲבֹתָ֖יו בִּשְׂדֵ֣ה הַקְּבוּרָ֑ה אֲשֶׁ֥ר לַמְּלָכִ֖ים כִּֽי
אָמְר֣וּ מְצֹרָ֔ע הֽוּא׃ וַיִּמְלֹ֥ךְ יֹותָ֛ם בְּנֹ֖ו תַּחְתָּֽיו׃ {פ}

דברי הימים ב פרק כז

א בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה יוֹתָם בְּמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־
עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ יְרוּשָׁה
בַּת־צָדוֹק: ב וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־
עָשָׂה עֻזִּיָּהוּ אָבִיו רַק לֹא־בָא אֶל־הֵיכַל יְהוָה וְעוֹד
הָעָם מַשְׁחִיתִים: ג הוּא בָּנָה אֶת־שַׁעַר בֵּית־יְהוָה
הָעֶלְיוֹן וּבְחוֹמַת הָעֹפֶל בָּנָה לָרֹב: ד וְעָרִים בָּנָה
בְּהַר־יְהוּדָה וּבֶחָרָשִׁים בָּנָה בִּירָנִיּוֹת
וּמִגְדָּלִים: ה וְהוּא נִלְחַם עִם־מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן
וַיֶּחֱזַק עֲלֵיהֶם וַיִּתְּנוּ־לוֹ בְּנֵי־עַמּוֹן בַּשָּׁנָה הַהִיא
מֵאָה כִכַּר־כֶּסֶף וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כֹּרִים חִטִּים
וּשְׂעוֹרִים עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים זֹאת הֵשִׁיבוּ לוֹ בְּנֵי עַמּוֹן
וּבַשָּׁנָה הַשֵּׁנִית וְהַשְּׁלִשִׁית: ו וַיִּתְחַזֵּק יוֹתָם כִּי
הֵכִין דְּרָכָיו לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהָיו: ז וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹתָם
וְכָל־מִלְחַמְתָּיו וּדְרָכָיו הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר
מַלְכֵי־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה: ח בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה
הָיָה בְמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ
בִּירוּשָׁלִָם: ט וַיִּשְׁכַּב יוֹתָם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ
אֹתוֹ בְּעִיר דָּוִיד וַיִּמְלֹךְ אָחָז בְּנוֹ תַּחְתָּיו: {פ}

דברי הימים ב פרק כח

א בֶּן־עֶשְׂרִים שָׁנָה אָחָז בְּמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה
מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְלֹא־עָשָׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה
כְּדָוִיד אָבִיו: ב וַיֵּלֶךְ בְּדַרְכֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וְגַם
מַסֵּכוֹת עָשָׂה לַבְּעָלִים: ג וְהוּא הִקְטִיר בְּגֵיא בֶן־
הִנֹּם וַיְבַעֵר אֶת־בָּנָיו בָּאֵשׁ כְּתֹעֲבוֹת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
הוֹרִישׁ יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ד וַיִּזְבַּח וַיְקַטֵּר
בַּבָּמוֹת וְעַל־הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ
רַעֲנָן: ה וַיִּתְּנֵהוּ יְהוָה אֱלֹהָיו בְּיַד מֶלֶךְ אֲרָם וַיַּכּוּ־
בוֹ וַיִּשְׁבּוּ מִמֶּנּוּ שְׁבִיָה גְדוֹלָה וַיְבִיאוּ דַרמֶשֶׂק וְגַם
בְּיַד־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל נִתָּן וַיַּךְ־בּוֹ מַכָּה גְדוֹלָה:
{ס} ו וַיַּהַרֹג פֶּקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ בִּיהוּדָה מֵאָה
וְעֶשְׂרִים אֶלֶף בְּיוֹם אֶחָד הַכֹּל בְּנֵי־חַיִל בְּעָזְבָם
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתָם: ז וַיַּהַרֹג זִכְרִי | גִּבּוֹר
אֶפְרַיִם אֶת־מַעֲשֵׂיָהוּ בֶּן־הַמֶּלֶךְ וְאֶת־עַזְרִיקָם
נְגִיד הַבַּיִת וְאֶת־אֶלְקָנָה מִשְׁנֵה הַמֶּלֶךְ:
{ס} ח וַיִּשְׁבּוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֲחֵיהֶם מָאתַיִם אֶלֶף
נָשִׁים בָּנִים וּבָנוֹת וְגַם־שָׁלָל רַב בָּזְזוּ מֵהֶם וַיָּבִיאוּ
אֶת־הַשָּׁלָל לְשֹׁמְרוֹן: {ס} ט וְשָׁם הָיָה נָבִיא
לַיהוָה עֹדֵד שְׁמוֹ וַיֵּצֵא לִפְנֵי הַצָּבָא הַבָּא לְשֹׁמְרוֹן
וַיֹּאמֶר לָהֶם הִנֵּה בַּחֲמַת יְהוָה אֱלֹהֵי־אֲבוֹתֵיכֶם
עַל־יְהוּדָה נְתָנָם בְּיֶדְכֶם וַתַּהַרְגוּ־בָם בְּזַעַף עַד
לַשָּׁמַיִם הִגִּיעַ: י וְעַתָּה בְּנֵי־יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַם אַתֶּם
אֹמְרִים לִכְבֹּשׁ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת לָכֶם הֲלֹא רַק־
אַתֶּם עִמָּכֶם אֲשָׁמוֹת לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם: יא וְעַתָּה
שִׁמְעוּנִי וְהָשִׁיבוּ הַשִּׁבְיָה אֲשֶׁר שְׁבִיתֶם מֵאֲחֵיכֶם
כִּי חֲרוֹן אַף־יְהוָה עֲלֵיכֶם: {ס} יב וַיָּקֻמוּ אֲנָשִׁים
מֵרָאשֵׁי בְנֵי־אֶפְרַיִם עֲזַרְיָהוּ בֶן־יְהוֹחָנָן בֶּרֶכְיָהוּ
בֶן־מְשִׁלֵּמוֹת וִיחִזְקִיָּהוּ בֶן־שַׁלֻּם וַעֲמָשָׂא בֶּן־חַדְלָי
עַל־הַבָּאִים מִן־הַצָּבָא: יג וַיֹּאמְרוּ לָהֶם לֹא־
תָבִיאוּ אֶת־הַשִּׁבְיָה הֵנָּה כִּי לְאַשְׁמַת יְהוָה עָלֵינוּ
אַתֶּם אֹמְרִים לְהוֹסִיף עַל־חַטֹּאתֵנוּ וְעַל־אַשְׁמָתֵנוּ
כִּי־רַבָּה אַשְׁמָה לָנוּ וַחֲרוֹן אַף עַל־יִשְׂרָאֵל:
{ס} יד וַיַּעַזְבוּ הֶחָלוּץ אֶת־הַשִּׁבְיָה וְאֶת־הַבִּזָּה
לִפְנֵי הַשָּׂרִים וְכָל־הַקָּהָל: טו וַיָּקָמוּ הָאֲנָשִׁים
אֲשֶׁר־נִקְּבוּ בְשֵׁמוֹת וַיַּחֲזִיקוּ בַּשִּׁבְיָה וְכָל־
מַעֲרֻמֵיהֶם הִלְבִּישׁוּ מִן־הַשָּׁלָל וַיַּלְבִּשֵׁם וַיַּנְעִלוּם
וַיַּאַכְלוּם וַיַּשְׁקוּם וַיְסֻכּוּם וַיְנַהֲלוּם בַּחֲמֹרִים לְכָל־
כּוֹשֵׁל וַיְבִיאוּם יְרֵחוֹ עִיר־הַתְּמָרִים אֵצֶל אֲחֵיהֶם
וַיָּשׁוּבוּ שֹׁמְרוֹן: {פ}

טז בְּעֵת הַהִיא שָׁלַח הַמֶּלֶךְ אָחָז עַל־מַלְכֵי אַשּׁוּר
לַעְזֹר לוֹ׃ **יז** וְעוֹד אֲדוֹמִים בָּאוּ וַיַּכּוּ בִּיהוּדָה
וַיִּשְׁבּוּ־שֶׁבִי׃ **יח** וּפְלִשְׁתִּים פָּשְׁטוּ בְּעָרֵי הַשְּׁפֵלָה
וְהַנֶּגֶב לִיהוּדָה וַיִּלְכְּדוּ אֶת־בֵּית־שֶׁמֶשׁ וְאֶת־אַיָּלוֹן
וְאֶת־הַגְּדֵרוֹת וְאֶת־שׂוֹכוֹ וּבְנוֹתֶיהָ וְאֶת־תִּמְנָה
וּבְנוֹתֶיהָ וְאֶת־גִּמְזוֹ וְאֶת־בְּנוֹתֶיהָ וַיֵּשְׁבוּ
שָׁם׃ **יט** כִּי־הִכְנִיעַ יְהוָה אֶת־יְהוּדָה בַּעֲבוּר אָחָז
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל כִּי הִפְרִיעַ בִּיהוּדָה וּמָעוֹל מַעַל
בַּיהוָה׃ **כ** וַיָּבֹא עָלָיו תִּלְגַּת פִּלְנֶאסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר
וַיָּצַר לוֹ וְלֹא חִזְקוֹ׃ **כא** כִּי־חָלַק אָחָז אֶת־בֵּית
יְהוָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים וַיִּתֵּן לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר
וְלֹא לְעֶזְרָה לוֹ׃ **כב** וּבְעֵת הָצַר לוֹ וַיּוֹסֶף לִמְעוֹל
בַּיהוָה הוּא הַמֶּלֶךְ אָחָז׃ **כג** וַיִּזְבַּח לֵאלֹהֵי
דַרְמֶשֶׂק הַמַּכִּים בּוֹ וַיֹּאמֶר כִּי אֱלֹהֵי מַלְכֵי־אֲרָם
הֵם מַעְזְרִים אֹתָם לָהֶם אֲזַבֵּחַ וְיַעְזְרוּנִי וְהֵם הָיוּ־
לוֹ לְהַכְשִׁילוֹ וּלְכָל־יִשְׂרָאֵל׃ **כד** וַיֶּאֱסֹף אָחָז אֶת־
כְּלֵי בֵית־הָאֱלֹהִים וַיְקַצֵּץ אֶת־כְּלֵי בֵית־הָאֱלֹהִים
וַיִּסְגֹּר אֶת־דַּלְתוֹת בֵּית־יְהוָה וַיַּעַשׂ לוֹ מִזְבְּחוֹת
בְּכָל־פִּנָּה בִּירוּשָׁלִָם׃ **כה** וּבְכָל־עִיר וָעִיר לִיהוּדָה
עָשָׂה בָמוֹת לְקַטֵּר לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וַיַּכְעֵס אֶת־
יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו׃ **כו** וְיֶתֶר דְּבָרָיו וְכָל־דְּרָכָיו
הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרוֹנִים הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר
מַלְכֵי־יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל׃ **כז** וַיִּשְׁכַּב אָחָז עִם־אֲבֹתָיו
וַיִּקְבְּרֻהוּ בָּעִיר בִּירוּשָׁלִַם כִּי לֹא הֱבִיאֻהוּ לְקִבְרֵי
מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ יְחִזְקִיָּהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו׃ {פ}

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת בראשית

יום **ראשון**	**יח** 20	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קי"ז **ירושלמי:** יומא ל"ח **תוספתא:** טהרות ז **נ"ך:** דברי הימים ב כב **משניות:** ביצה א **זהר:** חלק א עמ' רפא-רפב
יום **שני**	**יט** 21	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קי"ח **ירושלמי:** יומא ל"ט **תוספתא:** טהרות ח **נ"ך:** דברי הימים ב כג **משניות:** ביצה ב **זהר:** חלק א עמ' רפג-רפד
יום **שלישי**	**נ** 22	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קי"ט **ירושלמי:** יומא מ' **תוספתא:** טהרות ט **נ"ך:** דברי הימים ב כד **משניות:** ביצה ג **זהר:** חלק א עמ' רפה-רפו
יום **רביעי**	**נא** 23	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא ק"כ **ירושלמי:** יומא מ"א **תוספתא:** טהרות י **נ"ך:** דברי הימים ב כה **משניות:** ביצה ד **זהר:** חלק א עמ' רפז-רפח **הדלקת נרות** (40 דק): **5:15** (20 דק): **5:35**
יום **חמישי**	**נב** 24	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קכ"א **ירושלמי:** יומא מ"ב **תוספתא:** טהרות יא **נ"ך:** דברי הימים ב כו **משניות:** ביצה ה **זהר:** חלק א עמ' רפט-רצ מוצ"ח לשיטת ר"ת: **7:07**
יום **שישי**	**נג** 25	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קכ"ב **ירושלמי:** סוכה א' **תוספתא:** מקואות א **נ"ך:** דברי הימים ב כז **משניות:** ראש השנה א **זהר:** חלק א עמ' רצא-רצב **הדלקת נרות** (40 דק): **5:13** (20 דק): **5:33**
שב"ק	**נד** 26	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קכ"ג **ירושלמי:** סוכה ב' **תוספתא:** מקואות ב **נ"ך:** דברי הימים ב כח **משניות:** ראש השנה ב **זהר:** חלק א עמ' רצג-רצד מוצש"ק לשיטת ר"ת: **7:05**

ג' דחוה"מ סוכות, הילולא דרבינו ז"ל

עלות השחר (72 דק) ... **5:33**	**חצות היום** **12:23**
נץ החמה **6:46**	**שקיעה** **5:58**
סו"ז קר"ש - מג"א ... **8:49**	**צה"כ לשיטת ר"ת** .. **7:11**
סו"ז קר"ש - גר"א **9:34**	

ד' דחוה"מ סוכות

עלות השחר (72 דק) ... **5:34**	**חצות היום** **12:23**
נץ החמה **6:47**	**שקיעה** **5:57**
סו"ז קר"ש - מג"א ... **8:49**	**צה"כ לשיטת ר"ת** .. **7:10**
סו"ז קר"ש - גר"א **9:35**	

ה' דחוה"מ סוכות

עלות השחר (72 דק) ... **5:35**	**חצות היום** **12:22**
נץ החמה **6:48**	**שקיעה** **5:56**
סו"ז קר"ש - מג"א ... **8:50**	**צה"כ לשיטת ר"ת** .. **7:09**
סו"ז קר"ש - גר"א **9:35**	

הושענא רבה

עלות השחר (72 דק) ... **5:35**	**חצות היום** **12:22**
נץ החמה **6:48**	**שקיעה** **5:55**
סו"ז קר"ש - מג"א ... **8:50**	**צה"כ לשיטת ר"ת** .. **7:08**
סו"ז קר"ש - גר"א **9:35**	

שמיני עצרת - שמחת תורה, יזכור

עלות השחר (72 דק) ... **5:36**	**חצות היום** **12:22**
נץ החמה **6:49**	**שקיעה** **5:54**
סו"ז קר"ש - מג"א ... **8:50**	**צה"כ לשיטת ר"ת** .. **7:07**
סו"ז קר"ש - גר"א **9:36**	

אסרו חג

עלות השחר (72 דק) ... **5:37**	**חצות היום** **12:22**
נץ החמה **6:50**	**שקיעה** **5:53**
סו"ז קר"ש - מג"א ... **8:50**	**צה"כ לשיטת ר"ת** .. **7:06**
סו"ז קר"ש - גר"א **9:36**	

שבת קודש פרשת בראשית, מברכין חודש מרחשון

עלות השחר (72 דק) ... **5:38**	**חצות היום** **12:22**
נץ החמה **6:51**	**שקיעה** **5:52**
סו"ז קר"ש - מג"א ... **8:51**	**צה"כ לשיטת ר"ת** .. **7:05**
סו"ז קר"ש - גר"א **9:36**	

מולד חודש מרחשון יהיה ביום שישי בשעה 16, 5 דקות ו 14 חלקים

אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ אֶת סוֹד הַהִתְחַדְּשׁוּת הוּא הָיָה נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו ! אָדָם צָרִיךְ לָדַעַת : אֵין קֶשֶׁר בֵּין הַמְּצִיאוּת הָעַכְשָׁוִית, לְבֵין מַה שֶּׁקָּרָה אֶתְמוֹל, שִׁלְשׁוֹם, לִפְנֵי חֹדֶשׁ, לִפְנֵי שָׁנָה, אֵין לָזֶה שׁוּם מַשְׁמָעוּת לְעַכְשָׁו ! עַכְשָׁו נוֹלַדְתִּי וְהִתְחַדַּשְׁתִּי, וְאֵין לִי שׁוּם עָבָר כְּלָל ! (משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)